

Grunnlagsdokument storfe, sau/lam og egg

- andre halvår 2015

Nortura
bondens selskap

Styrevedtak i Nortura - 22. mai 2015

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe økes med kr 0,50 per kg til kr 57,50 per kg for andre halvår 2015.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam videreføres på samme nivå som inneværende halvår på kr 70,50 per kg.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for egg økes med kr 0,10 per kg sammenlignet med prisen fra 16. mars på kr 18,30 per kg. Dette er en teknisk justering og gir uendrede engrospriser. Planlagt gjennomsnittlig engrospris egg for andre halvår 2015 blir på kr 18,40 per kg.

Offentliggjøring av vedtak:

Aktørene i kjøttbransjen ble orientert om vedtaket umiddelbart etter at styrets beslutning er fattet. For øvrig vises det til Nortura Totalmarked sine nettsider: <http://totalmarked.nortura.no>

Markedsordningen skal bidra til at det norske markedet tilbys riktige mengder av kjøtt av storfe, sau/lam og egg til rett tid og med rett kvalitet. Prisfastsettingen vil være det viktigste verktøyet for å lykkes med denne oppgaven. Engrosprisen skal settes slik at det både på kort sikt (først kommende prisperioder) og mellomlang sikt (2 – 3 år) gir grunnlag for en optimal markedsdekning, der både tilførsler fra innenlands produksjon og vedtatt tollfri import tas hensyn til. Innenfor de rammer som dette til enhver tid vil sette for prisfastsettingen, skal prisen settes slik at markedsinntektene sammen med offentlige virkemidler og generelle rammevilkår bidrar til økonomisk bærekraft i hele varekjeden fram til engrosprispunktet. Nortura skal som markedsregulator forvalte denne oppgaven på en transparent og konkurransenøytral måte.

Innhold

STYREVEDTAK I NORTURA - 22. MAI 2015	2
SAMMENDRAG.....	6
PRISVURDERING STORFE	6
PRISVURDERING SAU/LAM.....	6
PRISVURDERING EGG.....	7
1 I GRUNNLAGSDOKUMENTET GJENNOMGÅS FORHOLD SOM HAR BETYDNING FOR FASTSETTING AV GJENNOMSNITTLIG PLANLAGT ENGROSPRIS	8
2 MARKEDSREGULERING ETTER VOLUMMODELLEN.....	9
2.1 NORTURAS PLIKTER OG RETTIGHETER SOM MARKEDSREGULATOR ER NEDFELT I FORSKRIFTER OG RETNINGSLINJER	9
2.2 BEGRENSNINGER I BRUK AV GUL STØTTE TVINGER FRAM NYE MÅTER Å ORGANISERE MARKEDSREGULERING PÅ	9
2.2.1 <i>Storfe</i>	9
2.2.2 <i>Sau/lam og egg</i>	10
2.3 NORTURA HAR SOM MARKEDSREGULATOR <i>PLIKTER</i> OG KAN <i>IVERKSETTE TILTAK</i>	11
2.3.1 <i>Plikt</i>	11
2.3.2 <i>Tiltak og virkemidler</i>	12
3 EN REKKE MAKROFORHOLD PÅVIRKER MULIGHETSOMRÅDET	15
3.1 NORSK LANDBRUKSPOLITIKK I ENDRING	15
3.1.1 <i>Landbrukspolitikken under Regjeringen Solberg</i>	15
3.1.2 <i>Jordbruksforhandlingene 2015</i>	18
3.2 INDIKATORER FOR NASJONALØKONOMIEN TILSIER AT FORBRUKERNE KJØPEKRAFT FORBLIR HØY, MEN NOE REDUSERT FORBRUK	21
3.2.1 <i>Fortsatt god kjøpekraft</i>	21
3.2.2 <i>Fortsatt befolkningsvekst, men laveste siden 2006</i>	22
3.2.3 <i>Fortsatt usikre økonomiske utsikter hos våre handelspartnere</i>	22
3.3 PRODUKSJON AV KJØTT OG EGG MÅ TILPASSE SEG ENDRINGENE I SPISEVANER – MEN SAMTIDIG MÅ MAN TA HØYDE FOR AT MAN MÅ FÅ AVSETNING FOR HELE DYRET	23
3.3.1 <i>Kjøttforbruk per innbygger – vridning mellom kjøttslag</i>	23
3.3.2 <i>Forbruket av egg er lite påvirket av prisendringer mm</i>	24
3.3.3 <i>Volumutvikling på varegruppenivå</i>	24
3.3.4 <i>Hovedtrender innen spisevaner</i>	25
3.4 IMPORT OG INTERNASJONALE BETINGELSER, GRENSEHANDEL.....	27
3.4.1 <i>Importvernet er avgjørende for norsk produksjon av kjøtt og egg</i>	27
3.4.2 <i>Kjøtt er en viktig vare i grensehandelen</i>	27
3.4.3 <i>Produksjons- og markedsutvikling internasjonalt</i>	28
3.5 INTERNASJONALE RAMMEBETINGELSER BEGRENSE NASJONAL HANDLEFRIHET.....	29
3.5.1 <i>WTO (World Trade Organisation) setter begrensinger på tollnivået, bruk av subsidier og reguleringseksport</i>	30
3.5.2 <i>Landbruk er i utgangspunktet unntatt fra EØS, men med viktige unntak!</i>	30
3.5.3 <i>Matvarer fra MUL, GSP og SACU</i>	31
3.5.4 <i>Importkvoter</i>	32
3.5.5 <i>TTIP – frihandelsavtalen mellom EU og USA kan indirekte ha betydning for norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk</i>	33
4 OVERORDNET OM NORSK JORDBRUK OG NÆRINGSMIDDELINDUSTRI.....	34
4.1 MARKED OG PRIS – PROGNOSE	34
4.1.1 <i>Kjøtt- og eggmarkedet i 2014 var preget av overskudd for egg, minkende på gris</i>	34
4.1.2 <i>Prognosen for 2015 viser vedvarende overskudd av egg. Balanse for gris og underdekning av storfe og lam</i>	34
4.2 PRISDANNELSEN FOR KJØTT OG EGG.....	35
4.2.1 <i>Engrospri</i> s.....	35
4.2.2 <i>Avregningspri</i> s.....	35
4.3 ØKNING I MARKEDSINNTEKTENE ER STØRRE EN ØKNING I DIREKTE TILSKUDD	37
4.3.1 <i>Økte markedsinntekter og økte variable kostnader</i>	38

4.3.2	<i>Det er forventet en liten økning i investeringene i landbruket og fortsatt økning i andelen leasing.</i>	40
4.4	PRISUTVIKLING PÅ FORBRUKERMARKEDET UTVIKLER SEG IKKE PÅ SAMME MÅTE SOM ENGROSPRISENE	41
4.5	NORSK NÆRINGSMIDDELINDUSTRI	44
4.5.1	<i>Status og utviklingstrekk i industrien</i>	44
4.5.2	<i>Produksjonsverdi</i>	44
4.5.3	<i>Sysselsetting</i>	45
4.5.4	<i>Handel med mat og drikkevarer</i>	45
4.5.5	<i>Driftsmargin</i>	46
5	STORFE	49
5.1	MARKED OG PRISER	49
5.1.1	<i>Storfe 2014 – underdekning av norsk vare</i>	50
5.1.2	<i>Storfe 2015 – prognosen viser fortsatt underdekning</i>	51
5.1.3	<i>Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift</i>	52
5.1.4	<i>Import av storfe må til for å dekke underskuddet i det norske markedet</i>	52
5.1.5	<i>Importvern for stykningsdeler begrenser handlingsrommet</i>	54
5.1.6	<i>Den internasjonale produksjonen økte marginalt i 2014</i>	57
5.2	PRISER OG PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET	58
5.2.1	<i>Faktiske butikkpriser enkeltvarer</i>	59
5.2.2	<i>Forbrukerprisene utvikler seg annerledes enn engrospris og produsentpris</i>	60
5.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI	60
5.3.1	<i>Økende besetningsstørrelser i både melkeku- og ammekuproduksjonen</i>	61
5.3.2	<i>Referansebruk nr 8 viser at lønnsomheten per ammeku har økt</i>	62
5.3.3	<i>Ammekuproduksjon er fortsatt svært avhengig av tilskudd</i>	62
6	SAU OG LAM	64
6.1	MARKED OG PRISER	64
6.1.1	<i>Sau og lam i 2014 – gode beiteforhold ga fine og tunge lam</i>	65
6.1.2	<i>Sau og lam i 2015 – prognosene viser mindre importbehov</i>	65
6.1.3	<i>Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift</i>	66
6.1.4	<i>Det er behov for 2000 tonn import av sau/lam for å dekke markedet</i>	67
6.1.5	<i>Svak vekst i internasjonal produksjon av sau og lam internasjonalt</i>	69
6.2	PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET SAU OG LAM	71
6.2.1	<i>Faktiske butikkpriser sau og lam</i>	71
6.2.2	<i>Forbrukerprisene har falt betydelig mindre fra 2011, mens engros- og produsentpris har økt</i>	72
6.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI	73
6.3.1	<i>Antall gårdsbruk med sau og antall vinterforede sauer går ned, men besetningene blir større</i>	73
6.3.2	<i>Referansebruk 3 viser at vederlag til arbeid og egenkapital har økt</i>	75
6.3.3	<i>Produksjonen av lam er avhengig av tilskudd</i>	75
7	EGG	78
7.1	MARKED OG PRIS	78
7.1.1	<i>Egg 2014 – fortsatt stor produksjon</i>	79
7.1.2	<i>Egg 2015 – det forventes fortsatt større tilbud enn etterspørsel tross førtidsslakting</i>	79
7.1.3	<i>Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift</i>	80
7.1.4	<i>Import av egg er svært begrenset</i>	81
7.1.5	<i>Produksjon og prisutvikling internasjonalt – prisene i EU har stabilisert seg</i>	82
7.2	PRISER OG PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET FOR EGG	83
7.2.1	<i>Forbrukerpriser på egg er redusert de siste par årene</i>	83
7.2.2	<i>Forbrukerprisene følger noenlunde utviklingen i engrospriser</i>	88
7.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI	90
7.3.1	<i>Gjennomsnittsbesetningen er tett opp mot konsesjonsgrensen</i>	90
7.3.2	<i>Referansebruk 6 viser at kostnadene øker uten at inntektene øker tilsvarende</i>	90
7.3.3	<i>Kostnadene ved eggproduksjon har økt for både miljøinnredning og frittgående</i>	91
VEDLEGG		93

Sammendrag

Prisvurdering storfe

Prognosen per 6. mai 2015 viser et underskudd av storfe på ca. 9700 tonn i 2015 etter at alle importkvotene er tatt inn. Det har ikke vært storfeslakt på reguleringslager siden siste rest etter reguleringslageret som bygde seg opp høsten 2013 gikk ut av lager sommeren 2014. Ved fastsetting av engrosprisen skal Nortura som markedsregulator legge stor vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Isolert sett tilsier prognosen at prisene bør økes.

Det er en politisk målsetning om å øke den norske storfekjøttproduksjonen. Fra 1. januar 2014 ble det innført et kvalitetstilskudd, kr 3,70 per kg, for slakt av kvalitet O eller bedre. Tilskuddet gjelder både for kjøtt fra melkekuproduksjon (utenom slaktekategori ku) og fra ammekuproduksjon. *I 2015 ble det videre avtalt at driftstilskuddet per foretak med ammeku ble økt med 25 kr per ammeku, men maksimalt 1000 kr, og kvalitetstilskuddet til storfe ble økt med 0,30 per kg.* Det er for tidlig å si hvilke effekter disse tilskuddsøkningene har på produksjonen på litt lengre sikt. Det tilsier at prisøkningen bør være moderate fram til man har grunnlag for å vurdere effekten av tilskuddene.

Som signalisert i tidligere grunnlagsdokument, er det ønskelig å styre mer av slaktingen mot første halvår når etterspørselen er størst ved at de største prisøkningene gjennomføres i nettopp første halvår. Prisen ble tatt opp kraftig i forrige halvår (kr 1,50 per kg). Det tilsier at prisøkninger for andre halvår 2015 bør være moderate tross vedvarende underdekning.

I inneværende prisperiode er planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfekjøtt på kr 57,00 per kg for representantvaren for storfe (ung okse, alle klasser R og O unntatt R+ (fettgr. 2-, 2 og 2+)). **Ut fra en samlet vurdering økes planlagt gjennomsnittlig engrospris med kr 0,50 per kg til kr 57,50 per kg for andre halvår 2015.**

Prisvurdering sau/lam

Prognosen fra 6. mai viser en underdekning av norsk sau/lam i 2015 på ca. 900 tonn. Ved fastsetting av engrospris skal Nortura som markedsregulator legge betydelig vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Økte dyretall tilsier at det er utsikter til at produksjonen øker.

Slakting av sau/lam skjer i all hovedsak i andre halvår. For lam er det derfor viktig å se prisendringene året under ett. Prisen ble økt med 1,50 kr per kg fra 1. januar 2015. Det er allerede en solid økning i prisen. Jordbruksoppgjøret 2014 medførte videre en økning i kvalitetstilskuddet for lammeslakt. Det er registrert etableringsvilje i næringen, økende størrelse på besetningene og økende vederlag til arbeid og egenkapital per vinterfôra sau. Den langsiktige effekten av signalene som ble gitt med kvalitetstilskuddet og prisøkningen gjenstår å se, men prognosene tilsier at grepene har virket.

På forbrukernivå er prisutviklingen sprikende; ulike varegrupper utvikler seg ulikt og det er store sesongvariasjoner. Sau/lam er relativt høyt priset sammenlignet med andre kjøttslag, men det er likevel et vedvarende underskudd i markedet, særlig for lam. Det er likevel registrert en viss uro for at det kan oppstå et overskudd inneværende år. Det tilsier at man må være forsiktig med prisøkninger på det nåværende tidspunkt.

Gjennomsnittlig planlagt engrosprisen videreføres på kr 70,50 per kg for andre halvår 2015. Inkludert økningen for første halvår gir det en økning fra forrige til ny lammesesong på kr 2,6 prosent.

Prisvurdering egg

Produksjonen av egg i Norge er større enn etterspørselen. Det er per 6. mai 2015 prognosert et overskudd på 500 tonn etter at 1600 tonn er tatt ut ved førtidsslakting, året sett under ett.

Forbruket av egg, målt som salg i dagligvarehandel, har stagnert etter noen år med forbruksøkning. Prisene på egg i dagligvarehandelen er redusert uten at salgsvolumet har økt. Etterspørselen av egg fra høner i miljøinnredning eller frittgående høner varierer, og det samsvarer ikke med fordelingen av produksjonen på driftsformene.

Økonomien i eggproduksjon er presset på grunn av høye investeringer i nye hus og økende kraftfôrpriser. Det er tross dette registrert interesse for nyetablering. Fra mandag 16. mars ble engrosprisen redusert med 50 øre per kg. Årsaken var et vedvarende overskudd i markedet. Samtidig var det ment som et klart signal om at det ikke er plass for nyetableringer i næringa. Salget har flatet ut og stiger bare i takt med befolkningsøkningen og produksjonskapasiteten er tilstrekkelig til å ta høyde for denne veksten.

Det er ikke tilrådelig med økning i pris på det nåværende tidspunkt. Av hensyn til den trange produksjonsøkonomien er det heller ikke tilrådelig å ta prisen ytterligere ned. Det er imidlertid fortsatt en dreining mot frittgående produksjonssystemer som må hensyntas. Kostnadene ved frittgående produksjonssystemer er høyere enn ved produksjon i miljøinnredning og det skal vises i engrosprisen. Når andel frittgående øker, må det foretas en teknisk justering oppjustering av gjennomsnittlig engrospris for å holde samme prisbildet som tidligere.

Gjennomsnitt planlagt engrospris økes med kr 0,10 per kg sammenlignet med prisen fra 16. mars på kr 18,30 per kg. Det er en teknisk justering og gir i praksis uendret engrospris.

Det er en reduksjon i forhold til siste ordinært vedtatte *planlagt gjennomsnittlig engrospris på kr 0,40 per kg.* **Det gir en planlagt gjennomsnittlig engrospris for andre halvår 2015 på kr 18,40 per kg.**

1 I grunnlagsdokumentet gjennomgås forhold som har betydning for fastsetting av *gjennomsnittlig planlagt engrospris*

Den volumbaserte markedsordningen for storfekjøtt ble vedtatt i Stortinget den 19. juni 2009, som en del av Stortingets behandling av St.prp. nr. 75 (2008 -2009) Om Jordbruksoppjøret 2009. I Jordbruksoppjøret 2013 ble det avtalt at også sau/lam og egg legges over i volummodellen, jfr. Prop. 164S (2012-2013).

I den volumbaserte markedsordningen skal Nortura som markedsregulator fastsette *planlagt gjennomsnittlig engrospris på representantvaren for kommende prisperiode*. Datoen for fastsetting og kunngjøring av planlagt gjennomsnittlig engrospris skal være innen 30. mai og 30. oktober hvert år. Som et grunnlag for den interne og eksterne prosessen fram mot beslutning, blir det utarbeidet et *grunnlagsdokument*.

Grunnlagsdokumentets hovedfunksjon er å dokumentere og vurdere alle relevante forhold før Nortura fastsetter planlagt gjennomsnittlig engrospris. Det vil være viktig å peke på faktorer som har karakter av å være ekstraordinære. Det grunnlagsdokumentet du leser nå, omtaler forhold som er relevante for fastsetting av engrosprisen på storfe, sau/lam og egg for prisperioden 1. juli 2015 – 31. desember 2015.

Grunnlagsdokumentet ble presentert styret i Nortura 18. mai og styrevedtak ble gjort i møte 22. mai. Dokumentet du leser nå er slik dokumentet foreligger etter styrebehandling.

I kapittel 2 gjennomgås de enkelte elementene i markedsregulering etter volummodellen. I kapittel 3 ses det på makroforhold, forbrukertrender og rammevilkår ellers som påvirker mulighetsområdet, mens det i kapittel 4 ses nærmere på de forhold som er mer spesifikke for jordbruket og næringsmiddelindustrien. I kapittel 5, 6 og 7 gjennomgås de produksjonsspesifikke forholdene for henholdsvis storfe, sau/lam og egg.

2 Markedsregulering etter volummodellen

Markedsregulering etter volummodellen skjer innen visse rammer og regelverk. For markedsregulator innebærer det et sett ulike plikter og tiltak. I dette kapittelet gjennomgås regelverket og innholdet i dette.

2.1 Norturas plikter og rettigheter som markedsregulator er nedfelt i forskrifter og retningslinjer

Rammeverket for markedsordningene er nøye nedfelt i offentlige forskrifter og retningslinjer, som har blitt fastsatt etter Stortingets vedtak. De viktigste er:

1. **FOR 2003-07-01 nr 919:** Forskrift om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer (Rammeforskriften, fastsatt av LMD, og sist endret 3. mars 2014)
2. **FOR 2005-12-22 nr 1723:** Forskrift om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer (FAT-forskriften, fastsatt av LMD og sist endret 27. juni 2013)
3. **FOR 2008-10-22 nr 1136:** Forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (Fastsatt av Omsetningsrådet og sist endret 12. desember 2013)
4. **Retningslinjer for markedsreguleringen av kjøtt** (Fastsatt av Omsetningsrådet 31. mars 2011, sist endret 17. oktober 2014)
5. **Retningslinjer om informasjonsflyt i kjøttsektoren** (Fastsatt av Omsetningsrådet 31. mars 2011, endret 21. juni 2013)
6. **Retningslinjer for markedsregulering av egg** (Fastsatt av Omsetningsrådet 29. mars 2012, sist endret 17. oktober 2014)
7. **Retningslinjer om informasjonsflyt i eggsektoren** (Fastsatt av Omsetningsrådet 21. juni 2013)

2.2 Begrensninger i bruk av gul støtte tvinger fram nye måter å organisere markedsregulering på

I volummodellen er pris det viktigste virkemiddelet for å regulere tilbud og etterspørsel. Markedsregulator fastsetter en planlagt gjennomsnittlig engrospris (med tilhørende prisløype) som skal gi optimal markedsdekning på kort og mellomlang sikt. Sesonglagring er kvantumsbegrenset og reguleringseksport kan kun foretas i særskilte tilfeller.

2.2.1 Storfe

Det har i flere år vært kjent at Norge i økende grad ville stå overfor utfordringer knyttet til rammen for gul støtte i gjeldende WTO-avtale. I jordbruksforhandlingene 2008 ble denne problemstillingen adressert, og det ble enighet om å nedsette ei bredt sammensatt arbeidsgruppe som skulle utrede mulige endringer i markedsordningene for kjøtt og egg. Arbeidsgruppa la fram sin rapport 18. februar 2009. Gruppa konkluderte med å anbefale

overgang fra prisbasert markedsregulering med målpris til en volumbasert modell uten målpris.¹ Arbeidsgruppa anbefalingene ble fulgt opp i jordbruksforhandlingene 2009.

I protokollen fra jordbruksforhandlingene 2009 slås det fast at ”Partene er enige om å velge den såkalte ”volummodellen” som framtidig løsning for markedsregulering av storfe, svin, sau/lam og egg.” Videre heter det at ”I første omgang er partene enige om at storfekjøtt overføres til volummodellen. Dette skjer fra 1. juli 2009”²

Jordbruksoppjøret 2009 ble behandlet i Stortinget 19. juni. En samlet Næringskomite uttalte følgende i Innst. S. nr 375 (2008-2009)³:

”Komiteen er kjend med at det har vore naudsynt å gjennomføre endringar i marknadsordningane frå 1. juli 2009 for at Noreg skal kunne overhalde sine forpliktelser iht. WTO-avtala. I fjorårets jordbruksoppgjær vart partane samde om å setje ned ei arbeidsgruppe som skulle kome med forslag til korleis dette kunne gjerast. Komiteen syner til at partane i årets jordbruksoppgjær er samde om at den såkalla ”volummodellen” skal veljast som framtidig modell for marknadsregulering for storfe, svin, sau/lam og egg. Komiteen har vidare merka seg at det under forhandlingane vart avklart at storfekjøtt er det produktet som i fyrste omgang skal overførast til volummodellen, og at målprisen på storfe vil bli avvikla frå 1. juli 2009.

Komiteen ser dette som eit framtidretta og viktig grep, som ein samla komité stiller seg bak. Komiteen har òg tru på at ei slik ordning er robust nok til å kunne vidareførast under ei eventuell ny WTO-avtale, noko som er svært viktig av omsyn til stabilitet og påreknlegheit for bonden.”

Stortinget ga ved sin behandling enstemmig tilslutning til forslaget om ny markedsordning, slik den er presentert i St. prp. nr 75 (2008-2009).

2.2.2 Sau/lam og egg

Med grunnlag i jordbruksforhandlingene i 2012 ble det nedsatt en arbeidsgruppe med mandat til å utrede omlegging av markedsordningen for lam og egg til volummodellen. Det resulterte i utredningen *Markedsordningen for lam og egg; omlegging til ”Volummodellen”*⁴.

I utredningen konkluderte flertallet med at sau skulle holdes utenfor markedsreguleringen.

Mindretallet, bestående av NB, NBS og Nortura, mente at sau burde behandles sammen med lam. Jordbrukets organisasjoner fikk gjennomslag for dette i jordbruksforhandlingene.

I sluttprotokollen fra Jordbruksforhandlingene 2013, står følgende:

¹ Rapport fra Arbeidsgruppe om markedsordningene for kjøtt og egg. Rapport avgitt 18.02.2009

² Jordbruksoppjøret 2009 Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai. 16.05.2009.

³ Innst. S.nr 375 (2008-2009)

⁴ Arbeidsgrupperapport 15.11.2012 LMD – Markedsordningene for lam og egg. Omlegging til ”Volummodell”.

Partene er enige om fastsetting av målprisene for kjøtt og egg fra 01.07.2013 slik det framgår av fordelingsskjemaet. Partene er enige om overflytting av markedsordningene for lam og egg til volummodellen fra 01.07.2013. Sau skal inngå i volummodellen sammen med lam, og omleggingen implementeres innenfor gjeldende bestemmelser for volummodellen for storfe. Dette gjelder også for egg, med unntak av at for egg kan det fortsatt gjennomføres reguleringslagring uten volumbegrensning. For egg vil partene for øvrig vise til brev av 22.03.2013 om "Høring av forslag til endringer i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer m.m."

Ordningen for lam/sau er med det lik ordningen for storfe. Volummodellen for egg vil avvike fra den for storfe og sau/lam ved at sesonglagringen ikke er begrenset. Uavhengig av dette, så skiller markedsreguleringen på egg seg fra de andre markedsordningene ved at det er en mer vidtrekkende *dobbel mottaksplikt* enn for sau/lam og storfe.

2.3 Nortura har som markedsregulator *plikter* og kan iverksette tiltak

Som produsenteid samvirke vil Nortura i gjennomføringen av markedsreguleringen medvirke til best mulige og langsiktige inntektsmuligheter for kjøtt- og eggprodusentene. Dette vil det bare være mulig å oppnå gjennom et langsiktig balansert marked. På basis av løpende markedsprognoser skal markedsregulator vurdere avsetningsmuligheter innenlands, og ved behov iverksette nødvendige avsetningstiltak i samsvar med forskriftene og tilhørende regelverk. Markedsregulator har med andre ord en del *plikter* og ansvar for en rekke *tiltak*.

Jamfør protokollen fra Jordbruksforhandlingene 2013, så skal omleggingene for sau/lam og egg gjennomføres "*innenfor gjeldende bestemmelser for volummodellen for storfe*". Norturas ansvar og oppgaver i den nye markedsordningen for sau/lam blir derfor som de har vært for storfekjøtt siden 2009. Det gjør den også for egg, med visse modifikasjoner.

2.3.1 Plikter

Prisfastsetting

Prisfastsetting er et særdeles viktig verktøy markedsregulator har til rådighet for å utøve sin funksjon som markedsregulator. Nortura har som markedsregulator ansvar for å fastsette *en planlagt gjennomsnittlig engrospris* to ganger i året, med tilhørende prisløype, for storfe, sau/lam og egg.

Mottaksplikt

Nortura har mottaksplikt av fra alle produsenter av storfe, sau/lam og egg. For egg har også Nortura plikt til å ta imot egg fra uavhengige eggpakkerier, den såkalte *double mottaksplikten*. For storfe og sau/lam har Nortura dobbel mottaksplikt bare når det iverksettes *reguleringseksport*. Hvor mye egg Nortura er pliktig å ta imot fra de andre eggpakkeriene beregnes månedlig basert på differansen mellom total produksjon og estimert salg.

Forsyningsplikt

Nortura som markedsregulator har forsyningsplikt til uavhengige aktører. I tilfeller hvor det ikke er mulig å dekke etterspørselen fra uavhengige aktører og eget behov, skal Nortura søke å gi alle aktører samme dekningsgrad med norsk råvare med utgangspunkt i aktørenes bestilling. For egg er det månedsvis bindende bestilling.

Prognoser og plikt til å varsle om behov for tiltak

Nortura skal utarbeide og offentliggjøre seks prognoser for produksjons- og forbruksutvikling per år. Når Nortura ser at det er behov for å regulere produksjonskapasiteten og/eller stimulere etterspørselen, plikter Nortura å varsle om det. Nortura har likeledes *rett* til å forslå hvilke tiltak som bør gjøres.

Informasjonsplikt

Nortura har plikt til å informere om prognoser, den planlagte gjennomsnittlige engrospris og tilhørende prisløype. Nortura har plikt til å informere om tiltak som iverksettes for å motvirke ubalanse i markedet.

2.3.2 Tiltak og virkemidler

Nortura har som markedsregulator *plikt* til å varsle om behov (se over) for og *skal foreslå tiltak* for å regulere produksjonskapasiteten og/eller stimulere etterspørselen:

Sesonglagring

Innlegg på sesonglager foretas ved markedsoverskudd, og blir avgrensa til forhåndsfastsatte volum, med grunnlag i sesongvariasjoner. Uttak fra lager vil skje ved underskudd i markedet. Sesonglagringen er viktig for balansering av markedet i forhold til etterspørsel og utjevning av markedet over tid. Det godgjøres lagerkompensasjon.

Det maksimale årlige kvantum for sesonglagring fastsettes av Omsetningsrådet. Omsetningsrådet vedtok den 23. juni 2009 at maksimalt årlig kvantum for innlegg av storfekjøtt på reguleringslager til 2 500 tonn⁵. Maksimalt årlig kvantum for innlegg av sau og lam på reguleringslager ble fastsatt til 3500 tonn av Omsetningsrådet 21. juni 2013. For egg, i motsetning til sau/lam og storfe, er det ingen volumbegrensning på sesonglagringen.

Faglige tiltak og opplysningsvirksomhet

Tildeling av midler til Faglige tiltak og Opplysningsvirksomhet skjer i tråd med bestemmelsene i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (FOR 2008-10-22 nr 1136) med tilhørende retningslinjer om anvendelse av midler fra omsetningsavgiften til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. Slike tiltak finansieres med omsetningsavgift, og endringer i markedsordningene for lam/sau og egg medfører ingen endringer av prosedyrer for disse elementene i markedsordningen.

Produksjonsregulering

Produksjonsregulering som finansieres over omsetningsavgiften er et nyttig verktøy for rask og ressurseffektiv regulering av tilbud og etterspørsel i *St.prp. nr 75 (2008-2009) Om Jordbruksoppgjøret 2009* slås det fast at ”Innenfor volummodellen skal det etter vedtak i Omsetningsrådet, fortsatt være adgang for markedsregulator til å gjennomføre produksjonsregulering.”

Dette er nedfelt i *Retningslinjer for gjennomføring av markedsregulering for kjøtt*: ”Eventuelle andre avsetnings- og produksjonsregulerende tiltak kan gjennomføres etter forhåndsgodkjennelse fra Omsetningsrådet i det enkelte tilfellet.” Tilsvarende er nedfelt i retningslinjene for markedsregulering av egg.

Produksjonsregulerende tiltak finansiert over omsetningsavgiften vil som hovedregel være av frivillig karakter, og kompensasjonen dimensjoneres etter ordningens innhold og omfanget av den økonomiske belastningen for produsenter som deltar.

Priskompensasjon ved produksjon av skilleprodukter

Ved omleggingen av markedsreguleringen av egg til volummodellen forsvant mulighetene for

⁵ Protokoll Oms.rådet fra møte 23.juni 2009

reguleringseksport. Mulighetene for priskompensasjon har eksistert lenge, men ordningen har ikke blitt brukt på lang tid. Som en erstatning for bortfallet av reguleringseksport, har man gjeninnført sats på prisnedskrivning. Prisnedskrivning for skilleprodukter utbetales uavhengig av marked.

Reguleringseksport for storfe og sau/lam – kun unntaksvis

Reguleringseksport skal bare unntaksvis benyttes. Dersom Omsetningsrådet i alvorlige markedssituasjoner åpner for reguleringseksport, skal Nortura også ha mottaksplikt fra uavhengige aktører ut fra deres relative andel av det volumet som planlegges eksportert.

3 En rekke makroforhold påvirker mulighetsområdet

Både tilbuds- og etterspørselssida påvirkes av den generelle økonomiske og sosiale utviklingen og de politiske rammevilkårene. I dette kapitlet peker vi på noen sentrale områder av utviklingen i landbrukspolitikken spesielt og nasjonaløkonomien generelt. Forhold som forbruks- og befolkningsutvikling, utviklingen i BNP, lønns- og kostnadsvekst og konsumprisutvikling vurderes. I tillegg omtales kort noen viktige trender i forbrukermarkedet og indikatorer på tilstanden hos våre viktigste handelspartnere.

3.1 Norsk landbrukspolitikk i endring

Om lag 70 % av totalinntektene i landbruket kommer fra salg av produkter. Et velfungerende importvern er grunnlaget for den nasjonale prisdannelsen og prisuttaket, og dermed helt avgjørende for næringas desidert største inntektskilde. Direkte offentlig støtte utgjør resten av inntektene, om lag 30 % i gjennomsnitt, men andelen varierer mellom ulike produksjoner, driftsomfang og geografisk plassering. Importvernet, den direkte støtten og markedsreguleringsordningene utgjør bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk.

3.1.1 Landbrukspolitikken under Regjeringen Solberg

Landbrukspolitikken i sin fulle bredde har ikke vært behandlet av Stortinget siden 2012, da Næringskomiteen gikk gjennom Meld. Nr. 9 (2011 – 2012) og ga sine merknader i Innst. 234 S (2011 – 2012). Valget høsten 2013 ga grunnlag for Regjeringsskifte, og Regjeringen Solberg ble dannet. Det er en mindretallsregjering av H og FrP, men den har inngått en omfattende samarbeidsavtale med V og KrF. I *Samarbeidserklæringen* heter det om landbruk at avtaleinstituttet skal opprettholdes, og at det skal legges vekt på forutsigbarhet og reformer som kan gi økt lønnsomhet. Regjeringserklæringen er mer utfyllende, og det varsles bl.a. betydelige reformer i eiendomspolitikken. Regjeringen går videre inn for økt norsk matproduksjon, mindre reguleringer, reduserte overføringer og større konkurranse i matvaresektoren, inkl. for landbrukssamvirket. Det varsles gjennomgang av kvoteordninger og markedsreguleringsystemet. I forbindelse med behandlingen av Statsbudsjettet for 2014 og særlig ved behandlingen av Jordbruksoppgjøret 2014, klargjorde Stortinget viktige rammer for landbrukspolitikken framover. De sentrale dokumentene er *Prop. 106 S Jordbruksoppgjøret 2014 og Innst. 285 S (2013 – 2014)*.

I *Innst. 8S (2013-14) Statsbudsjettet for 2014*, klargjorde Stortingsflertallet visse premisser for landbrukspolitikken framover. Hele komiteen står bak sentrale merknader og viderefører en

rekke felles merknader fra Innst. S 234 (2011-2012) som bredt forankrede føringer for landbrukspolitikken de nærmeste årene. Næringskomitéen viser til en rekke merknader fra Innst. 234 S (2011-2012), bl.a.:

- «Komiteen er opptatt av at landbruket får rammevilkår som kan bidra til at næringens samlede lønnsomhet kan bedres i årene som kommer.»
- «Komiteen vil legge til rette for en variert bruksstruktur som både tar hensyn til tradisjonelle familiebruk og gir mulighet for ulike samarbeidsformer.»
- «Komiteen viser til at matindustrien er en viktig del av en komplett verdikjede for produksjon av næringsmidler, den største vareproduserende verdikjeden i fastlands-Norge. Det er et gjensidig avhengighetsforhold mellom norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk, og komiteen er opptatt av å sikre verdiskaping og lønnsomhet i hele kjeden. Det er viktig å sikre norsk matindustri gode og konkurransedyktige rammevilkår, også i forhold til økt internasjonal konkurranse».
- «Komiteen viser til at god rekruttering til landbruket er avgjørende for å kunne øke matproduksjon og nå andre mål. Komiteen ser det som viktig at regjeringen fører en landbrukspolitikk som gir ungdom framtidstro, lyst og muligheter til å satse på landbruket som yrke.»

Videre sier Næringskomitéen bl.a. følgende i Innst. 8 S (2013-2014):

- «Komiteen viser til at det er bred enighet om at lønnsomheten i norsk landbruk må styrkes, og at dette kan gjøres både ved økt inntekt og lavere utgifter.»
- «Komiteen viser til den brede enigheten om viktigheten av å gi incentiver til investeringer og driftsoptimalisering. I dette ligger investeringsordninger, bistand fra virkemiddelapparatet og andre tiltak som øker investeringsmulighetene i landbruket. I dette ligger også en forutsigbar landbrukspolitikk, som gir landbruksnæringen trygghet for sine investeringer.
- Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti som sier at «det skal legges vekt på forutsigbarhet og reformer som kan gi økt lønnsomhet.»
- «Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at tilretteleggelse for variert bruksstruktur fordrer rammevilkår og virkemidler som sikrer lønnsomhet uten særlig hensyn til produksjonskapasitet og bruksstruktur»

- «Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti og Venstre, viser videre til «Sundvolden-erklæringen» av 7. oktober 2013 der det tas til orde for å styrke landbruket gjennom forenkling av lover, regler og støtteordninger for blant annet å bedre rekrutteringen. Flertallet opplever at arbeidet med forenkling av regelverket, virkemiddelapparatet og støtteordningene har bred støtte og at dette bør være en del av drøftingene under årets jordbruksforhandlinger.»
- «Komiteen understreker viktigheten av å legge til rette for økt rekruttering for å nå de ambisiøse målene om økt matproduksjon med intensjon om å opprettholde selvforsyningsgraden. Komiteen peker på at det, for å sikre økt rekruttering, er viktig med stabile rammevilkår for næringen, samt tilretteleggelse for at motiverte aktører kan ha anledning til å etablere seg innen næringen. I dette ligger også behovet for å særlig legge til rette for at unge skal ha forutsetninger for å etablere seg på bruk».

I *Innst. 285 S (2013 – 2014) Jordbruksoppgjøret 2014* går Stortingsflertallet videre med klargjøring av rammene for landbrukspolitikken framover. Jordbruksforhandlingene ble brutt fra jordbrukets side, og Regjeringens tilbud ble lagt til grunn i Prop. 106 S (2013 – 2014). Imidlertid foregikk det forhandlinger mellom Samarbeidspartiene og Regjeringen før den ordinære komitebehandlingen, der det ble enighet om vesentlige forandringer av en del elementer. I den ordinære komitebehandlingen var det også i denne omgang brede flertallsinnstillinger, men komiteen var ikke så samlet som tidligere på sentrale politikkområder. Samarbeidspartiene (H, FrP, KrF og V) står bak bl.a følgende flertallsmerknader:

- «Samarbeidspartiene ønsker et miljøvennlig, bærekraftig og fremtidsrettet norsk landbruk med både store og små bruk i hele landet»
- «Det er et mål at norsk landbrukspolitikk skal stimulere til økt matproduksjon, med intensjon om økt selvforsyning, blant annet av hensyn til norske forbrukere og av beredskapshensyn»
- «Flertallet mener at matproduksjon er jordbrukets hovedoppgave»
- «Vilkårene for jordbruksdrift er forskjellige i ulike deler av landet, og jordbruket bidrar også til andre viktige samfunnsgoder enn mat, slik som ivaretagelse av norsk kulturlandskap, reiseliv og spredt bosetning»

- «Flertallet mener det må opprettholdes en differensiering i virkemidlene, som legger til rette for en variert bruksstruktur og sikrer bærekraftig produksjon på jordbruksarealene i hele landet»
- «Flertallet er enige om at statens tilbud til fremtidige jordbruksoppgjør skal være i tråd med de føringene som ligger til grunn i innstillingen til dette årets jordbruks-oppgjør og Innst. 8 S (2013 – 2014)»
- «Flertallet viser til at samarbeidspartiene mener virkningen av politikken som nå vedtas bør være gjenstand for en grundig evaluering, og at det i jordbruksoppgjøret for 2015 gjøres rede for konsekvenser som er synlige på kort sikt»
- «Flertallet er videre enige om at det skal legges frem en stortingsmelding om landbruket og skognæringen i et fremtidig Norge»

Komiteen står samlet om bl.a. følgende merknader:

- «Komiteen mener det er avgjørende at landbrukspolitikken som føres gir trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og ei bærekraftig næring»
- «Komiteen ser det som viktig å opprettholde norsk matproduksjon som kan sikre tilgang på norske råvarer til næringsmiddelindustrien over hele landet, for å sikre at norske forbrukere får den maten de etterspør»

-

Statsbudsjettet for 2015: Prop. 1 (2014 – 2015)

Jordbruksoppgjøret 2014 fikk et meget uvanlig forløp og avtalen mellom Regjeringspartiene og Støttepartiene trekker opp rammene for kommende jordbruksoppgjør. I Statsbudsjettet for 2015 Prop.1 (2014 – 2015) presiserer Regjeringen jordbrukets inntektsmål:

- Regjeringa vil "sikre landbruket føreseielege rammevilkår som kan bidra til at næringa si samla lønsemd kan bli betre i åra som kjem. Det er avgjerande at utøvarane i landbruket skal kunne ha ei inntektsutvikling og sosiale vilkår på line med andre grupper".

3.1.2 Jordbruksforhandlingene 2015

Jordbruksforhandlingene 2015 ble avsluttet den 15. mai med avtale mellom Staten og NB. Partene ble enige om en ramme for oppgjøret på 400 mill. kroner, jfr. tabellen nedenfor:

Tabell 3-1 viser rammen for oppgjøret på 400 mill. kr

	Grunnlag	Mill. kr	Volum	Pris	Mill. kr
Økt produksjonsvolum		31 153	0,50 %		155
Prisøkning på varer uten målpris		11 530		2,2 %	250
Driftskostnader		19376	0,10 %	2,5 %	500
Kapitalslit og leasing		7 910			210
Normalisert realrentekostnad		695			-130
Arbeidsforbruk		14 042	-2,2 %	3,1 %	120
Sum, forutsatt lik prosentvis vekst som andre grupper					295
Nivåheving ut over prosentvis vekst					105
SUM, ramme i mill.kr					400

Partene ble enige om en finansiering av rammen som vist i tabellen nedenfor. Det gjennomføres målprisøkninger fra 1.7.2015 med en årsvirkning på 315 mill. kroner. Bevilgningene til gjennomføring av jordbruksavtalen økes med 45 mill. kroner i 2016, og det disponeres 30 mill. kroner i overførte midler. Rammen og forutsetningene gjør at utnyttningen av jordbruksfradraget vil øke med om lag 10 mill. kroner (Tabell 3-2).

Tabell 3-2 viser fordelingen av ramme

	Mill. kroner
Endring i målpriser fra 01.07.15	315
Endret bevilgning på kap. 1150 i 2016	45
Overførte midler fra 2014	30
Endret verdi av jordbruksfradraget	10
SUM	400

Noen av hovedpunktene er omtalt nedenfor.

Korn, kraftfôr:

- Målprisen økes med 10 øre for mathvete og med 8 øre for fôrhvete og fôrrug. Målprisen for bygg økes med 8 øre og for havre med 6 øre per kg (75 mill kr)
- Prisnedskrivningstilskuddet for norsk korn til matmjøl og kraftfôr økes om lag tilsvarende (72 mill kr), slik at endringene skal føre til uendra råvarepris for produksjon av kraftfôr, og en liten økning av råvareprisen til matmjøl
- Arealtilskudd korn økes med 17 kr/daa i sone 5, 6 og 7 (2,5 mill. kr)

Melk:

Dagenes kvoteregioner videreføres. Enkelte prisgrupper i PU-ordningen justeres. Dessuten:

- Målprisene på melk økes med 8 øre per liter, tilsvarende 125 mill. kroner

- Driftstilskudd melkeku økes med 1000 kr per foretak (9,1 mill kr)Grunntilskudd geitemelk økes med 10 øre per liter

Ammeku/storfekjøtt:

- Kvalitetstilskuddet for storfe økes med 0,30 kr per kg (13,5 mill kr)
- Driftstilskudd ammeku økes med 25 kr per ammeku / 1000 kr per foretak (1,5 mill kr)

Sau/lam:

- Dyretilskudd sau over 1 år økes med 30 kr per sau for 1 – 100 sauer (20 mill kr)
- Kvalitetstilskuddet for lam utbetales sammen med slakteoppgjøret. Omlegging starter i 2016, og da betales det som en overgangsordning halv sats for slakt levert i **2015** (tilskudd) og halv sats for leveranse i **2016** (på slakteoppgjør)

Gris:

- Målprisen økes med 70 øre per kg (92 mill kr)
- Dyretilskudd for avlsgris reduseres med 220 kr per avlsgris (-7,2 mill kr)
- Dyretilskudd for slaktegris reduseres med 6 kr per slaktegris (-5,9 mill kr)

Egg:

- Distriktstilskudd egg for Trøndelag tas bort (- 3 mill kr)

Slaktekylling:

- Distriktstilskudd kylling og kalkun Vestlandet og Agder tas bort (- 0,4 mill kr)

Areal- og beitetilskudd

- Arealtilskudd grovfôr økes med 4 kr per daa i sone 6 (2,8 mill.kr)
- Omregningsfaktoren for innmarksbeite videreføres med 0,6
- Det innføres en ny ordning for utsiktsrydding i 3 vestlandsfylker

Fraktilskudd:

Rammen for Fraktordningen for slakt økes med 3 mill. kr. Mobilslaktanlegg innarbeides i ordningen. Fraktilskuddet til pelsdyrfôr tas bort (-17,8 mill. kr).

Avløsertilskudd og tidligpensjon:

Satsene justeres med 1 % og rammen for maksimalt tilskudd økes med 700 kr per foretak.

I avsnitt 4.3 vises det hvordan jordbruksoppjøret har slått ut på referansebrukene

3.2 Indikatorer for nasjonaløkonomien tilsier at forbrukernes kjøpekraft forblir høy, men noe redusert forbruk⁶

Det forventes en moderat vekst i konsum og lønn, og noe høyere arbeidsledighet. De makroøkonomiske forholdene totalt sett tilsier at prisøkninger bør være moderate.

3.2.1 Fortsatt god kjøpekraft

Veksten i BNP for Fastlands-Norge for 2014 ble noe lavere enn først anslått. I fjerde kvartal var veksten 0,5 prosent. Veksten i norsk økonomi ventes å avta fra 2 ¼ prosent i 2014 til 1 ½ prosent i 2015.

Kronekursen svekket seg betydelig mot slutten av 2014, men i den senere tid har kronen styrket seg noe igjen. Svekkelsen av kursen må ses i lys av fallet i oljeprisen, reduksjonen i styringsrenten i desember 2014 og forventninger om ytterligere rentekutt.

Husholdningenes konsum vokser moderat og sparingen er fortsatt høy. Det ventes en moderat vekst i konsumet også de kommende årene. Utsikter til lavere reallønnsvekst i år vil dempe husholdningenes kjøpekraft, men samtidig vil lavere rente kunne bidra til høyere vekst i konsumet.

Prisveksten har vært høyere enn tidligere anslått. I februar var tolv månedersveksten i KPI 1,9 prosent, ned fra 2,0 prosent i januar. Prisveksten på mat og drikkevarer har vært omkring 2,5 prosent de siste månedene. Prisveksten har vært større for norskproduserte enn importerte varer.

⁶ Pengepolitisk rapport 1/15 hvor ikke annet er nevnt <http://www.norges-bank.no/Publisert/Publikasjoner/Pengepolitisk-rapport-med-vurdering-av-finansiell-stabilitet/115-Pengepolitisk-rapport/> , 19. mars 2015

Arbeidsledigheten har holdt seg stabil den siste tiden. I februar var den registrerte ledigheten 2,8 prosent av arbeidsstyrken. I regioner og næringer som er nært tilknyttet oljevirksomheten har arbeidsledigheten økt. Det ventes at arbeidsledigheten vil økte noe.

Lønnsveksten i 2014 er i størrelsesorden 3,1 prosent. Det er lavere enn lagt til grunn i forrige rapport. Lønnsveksten i 2015 anslås til 3 prosent, noe lavere enn forrige pengepolitiske rapport.

Kapasitetsutnyttningen avtok gjennom fjoråret og vurderes nå å være lavere enn det som kan anses å være et normalt nivå. Samlet ser det likevel ut til at kapasitetsutnyttningen har avtatt noe mindre enn ventet i forrige pengepolitiske rapport.

Endringer i Norges Banks styringsrente vil normalt ha innvirkning på de mest kortsiktige rentene i pengemarkedet og for bankenes innskudds- og utlånsrenter. Renten settes med sikte på at inflasjonen over tid skal være nær 2,5 prosent. Hovedstyret i Norges Bank besluttet i møtet 19. mars å holde styringsrenta uendret på 1,25 prosent.

3.2.2 Fortsatt befolkningsvekst, men laveste siden 2006

Befolkningsveksten er den viktigste driveren i utviklingen i forbruket. Ved inngangen til 2015 var folketallet i Norge på 5,16 millioner. Tilveksten var på drøyt 56 700 i 2014, eller 1,1 prosent.⁷

3.2.3 Fortsatt usikre økonomiske utsikter hos våre handelspartnere⁸

Den moderate økonomiske oppgangen fortsetter i industrilandene, men forskjellen fra land til land er store. I euroområdet har aktiviteten tatt seg noe opp, men veksten er fremdeles lav. I USA har veksten fått feste, med god vekst i privat konsum og bedring i arbeidsmarkedet. I Storbriannia og Sverige bidrar utviklingen i privat konsum til å holde BNP-veksten oppe. Samtidig dempes eksporten i disse landene av den lave veksten i euroområdet. I Kina avtar veksten.

⁷ <http://ssb.no/befolkning/statistikker/folkendrkv/kvartal> , 26.03.2015

⁸ Pengepolitisk rapport 1/15 hvor ikke annet er nevnt <http://www.norges-bank.no/Publisert/Publikasjoner/Pengepolitisk-rapport-med-vurdering-av-finansiell-stabilitet/115-Pengepolitisk-rapport/> , 19. mars 2015

De økonomiske utsiktene hos Norges handelspartnere er samlet sett om lag som i forrige rapport. BNP-veksten anslås å ta seg opp fra 2 prosent i fjor til 2 ¼ prosent i år. Utover forventer man en årlig vekst hos handelspartnerne på rundt 2 ½ prosent. Verdensøkonomien anslås å vokse med 3 prosent.

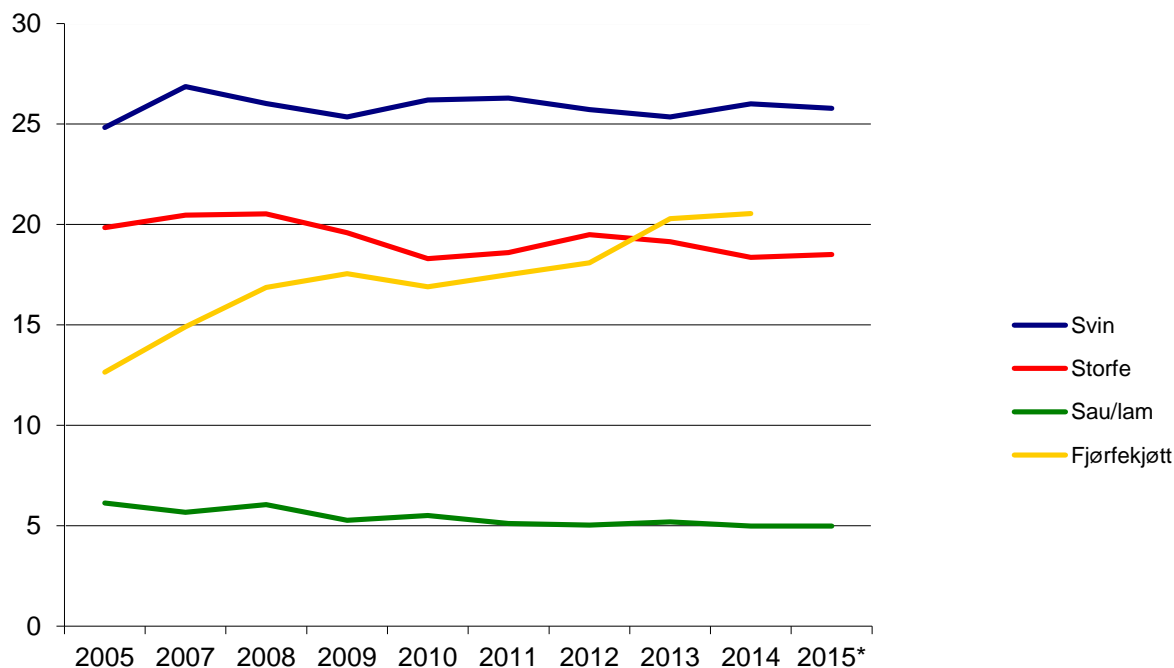
3.3 Produksjon av kjøtt og egg må tilpasse seg endringene i spisevaner – men samtidig må man ta høyde for at man må få avsetning for hele dyret

Per capita forbruk kjøtt er stabilt, kanskje noe nedadgående. Forbruksøkningen sett under ett vil derfor primært være drevet av befolkningsveksten. Det er store forskjeller mellom kjøttslagene og fortsatt en dreining av forbruket mot hvitt kjøtt (fjørfe). Det kan likevel se ut til at vekstraten i forbruket av hvitt kjøtt har avtatt noe den senere tid, men det er fortsatt usikkert om det er en vedvarende trend eller forbigående som følge av negativ mediaomtale.

Forbruket av egg har økt noe de siste årene, men veksten har stagnert. Forbruksøkning framover vil trolig følge befolkningsveksten.

3.3.1 Kjøttforbruk per innbygger – vridning mellom kjøttslag

Kjøttforbruket per innbygger har vokst relativt kraftig gjennom nittitallet og fram til 2008. Veksten er i stor grad i form av økt forbruk av hvitt kjøtt, som kylling. Figur 3-1 viser utviklingen fra 2005-2014, basert på engrossalg og folketall.

Figur 3-1 Kjøttforbruk per innbygger

Figuren viser en utflating av forbruket av svin og sau/lam, en reduksjon i storfeforbruket og jevn og høy vekst i forbruket av fjørfekjøtt fram til 2014. Det ligger an til en signifikant reduksjon i forbruket av fjørfe i 2015.

3.3.2 Forbruket av egg er lite påvirket av prisendringer mm

Egg er en lite prissensitiv vare. Engrossalget av egg har økt omtrent i takt med befolkning. Beregnet på engrossalg og folketall, har forbruket vært stabilt rundt 12,7 kg per pers i de siste tre-fire årene⁹.

3.3.3 Volumutvikling på varegruppenivå

Tall fra Nielsen på varegruppenivå for området kjøtt og egg hittil i år (pr. uke 12, 2015) viser at totalmarkedet målt i verdi er økt med 1-2 prosent sammenlignet med samme periode i fjor. Tabell 3-3 nedenfor viser osmetningsutviklingen i omsetning for noen sentrale produktgrupper så langt i år.

⁹ Engrossalg tallene inkluderer varer til eggproduktfabrikken og til annen industri.

Tabell 3-3 viser ferdi- og volumutvikling hittil i år til og med uke 12 2015 med endring fra samme periode i fjor. Viktige varegrupper kjøtt / egg.¹⁰

Varegruppe	Totalmarked hittil i år			
	Verdi (1000 kr)	Endr. (%)	Volum (tonn)	Endr. (%)
Ferskt rent kjøtt	854 429	6,3	Ikke tilgj.	-
Fersk fjærkre	571 654	-12,2	Ikke tilgj.	-
Ferske deiger/farser	693 299	5,3	8 293	2,9
Pølser	513 371	5,4	7 686	0,6
Ferskt kjøttpålegg	524 822	1,2	3 016	-0,5
Egg	455 721	3,4	9 981	2,4
Spekepølse	353 543	-2,5	1 531	-0,4
Ferskt bearb. kjøtt	274 205	10,3	2 813	6,2
Skivet spekemat	132 880	8,8	365	15,4
Skivet bacon	151 263	7,4	883	3,8
Fersk posteit	99 191	-13,1	912	-1,5
Dypfryst bearb. kjøtt	83 825	-0,6	691	-3,7
Sum varegrupper*	4 806 609	1,7	Ikke tilgj.	-

"Vinnerne" er ferske produkter. Fersk fjærkre har imidlertid, som ventet, falt betydelig. Ferske deiger/farser, skivet bacon og pølser har økt betydelig i verdi, men noe mindre i volum. Det er dermed tatt ut en høyere pris til forbruker på disse varene enn man har gjort det foregående rullerende året. For egg økte verdien noe mer enn volumet.

3.3.4 Hovedtrender innen spisevaner

Ipsos MMIs store spisevaneundersøkelse, Spisefakta 2014, viser at nordmenn beveger seg i det som gjerne beskrives som "moderne og idealistisk retning". Motsetningen til dette er "tradisjonell og materialistisk". Dette kan også influere på hvordan vi spiser og hvilke mat vi etterspør. Nedenfor listes de opp de konklusjonene fra undersøkelsen som anses å ha størst betydning for forbruket av kjøtt og egg:

¹⁰ Nielsen (2015).

- Det er fortsatt økt interesse for helse riktig kosthold og fortsatt økende treningsfrekvens, men den grunnleggende verdien "helse" ser ut til å ha passert et toppunkt.
- Naturlighet anses som en forutsetning for at matvarer skal kunne anses som sunne. Stadig flere unngår produkter med kunstige tilsetningsstoffer
- Fett oppleves fortsatt ikke som så farlig som det var for noen år siden, men bildet har korrigert seg litt
- Holdningen til ferdigmat skjerpes mht. sunnhet og tilsetningsstoffer, produkter som posesuppe/posegryte og frossen pizza går tilbake
- Flere har fokus på «norsk opprinnelse»
- Økologi er igjen i fremgang
- Kortreist mat og norske matspesialiteter er også i vinden
- Færre fokuserer særskilt på «lav pris», men samtidig:
 - o Nordmenn shopper matvarer ofte og stadig flere velger lavprisbutikker
- Hjemmemåltidene, frokost og middag står meget sterkt og nistepakke laget hjemme
- Det er flere hobbykokker blant oss. Vi spiser middag senere på dagen, vi planlegger innkjøpene tidligere enn før og vi er villige til å investere mye tid på å lage middagen - også på hverdager
- Kjønnssrolleutviklingen for middagsmatlaging og matinnkjøp reverseres – igjen «mer mor» og «mindre far»
- Vi spiser oftere middag på restaurant og vi har en økende forkjærlighet for «take away»
- Japansk mat (sushi) øker i popularitet, men det er fortsatt langt opp til at dette er på samme nivå som for eksempel taco
- Fisk er på offensiven – mer tilgjengelig produktutvalg – mer «trendy»

3.4 Import og internasjonale betingelser, grensehandel

De internasjonale prisene er gjennomgående på et tilstrekkelig høyt nivå til at importvernet etter omleggingen i 2013 sikrer rom for norsk prisdannelse. Den økende grensehandelen hvor kjøtt er en viktig varegruppe er også en beskrankning på prisutviklingen for norsk kjøtt.

Import av egg/kjøtt til Norge kan grupperes i tre/fire hovedgrupper:

- import innenfor fastsatte kvoter med redusert eller ingen toll,
- import til full toll
- import til administrativt nedsatt tollsats i perioder
- grensehandel.

3.4.1 Importvernet er avgjørende for norsk produksjon av kjøtt og egg

I Statsbudsjettet for 2013, framlagt høsten 2012, ble det foreslått prosenttoll for biffer og fileter av storfe og for hele og halve skrotter av sau/lam. Dette ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2013. Det økte mulighetsrommet for nasjonal prising.

Til tross for overproduksjon av egg året sett under ett, kan det være behov for import i perioder. Se for øvrig vurdering under hver enkelt produksjon.

3.4.2 Kjøtt er en viktig vare i grensehandelen

Nordmenn handlet for 14 milliarder kroner på dagsturer til utlandet i 2013. Dette er en økning fra 2013 på 4 prosent¹¹.

I perioden juli 2011 til juni 2012 ble grensehandelen av matvarer anslått til i underkant av 4,5 mrd. svenske kroner. Dette var nesten dobbelt så mye som i samme periode i 2005-2006¹². Kjøtt står for en betydelig del av grensehandelen. Det handles omtrent 17 000 tonn kjøtt og kjøttvarer¹³.

Tabell 3-4 viser forbrukerprisnivåer for diverse matvarer, drikkevarer og tobakk i noen utvalgte europeiske land, målt i indekser.

¹¹ <http://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/statistikker/grensehandel/kvartal>, 27.03.2015

¹² "Gränshandeln med Norge. En genväg mellan tulltopparna", Rapport 2013:18, Jordbruksverket, 2013.

¹³ Statens landbruksforvaltning: Omverdenen til norsk landbruk og matindustri 2013. I stor grad referert til Jordbruksverkets rapport (ibid.)

Tabell 3-4 Prisnivåindekser i andre land. EU27=100 (2013).¹⁴

	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Island	Tyskland	Polen
Matvarer	174,8	125,4	136,4	123,1	119,7	108,6	60,2
Brød og kornprodukter	176,1	135,3	157,9	134,2	134,8	105,9	58,6
Kjøtt	168,5	129,4	128,1	124,3	123,0	130,8	54,8
Fisk	139,3	116,6	125,8	117,8	101,7	111,2	67,1
Melk, ost og egg	199,2	116,1	115,9	120,6	115,3	95,1	62,4
Matoljer og – fett	170,7	115,6	137,2	108,2	92,4	103,5	72,5
Frukt, grønnsaker og potet	166,0	139,4	129,7	126,3	120,1	110,1	56,1
Andre matvarer	206,0	117,4	174,2	116,4	131,5	97,6	72,5
Alkoholfrie drikkevarer	192,8	124,1	182,2	123,7	123,4	104,2	79,2
Alkoholholdige drikkevarer	281,6	159,8	139,9	174,2	208,5	81,4	92,7
Tobakk	258,7	130,3	113,6	103,0	147,5	100,2	59,7

Tabellen viser blant annet at vi har et prisnivå for matvarer totalt sett som ligger 74 prosent over gjennomsnittet i EU27. For kjøtt er forskjellen “bare” 68 prosent. For kjøtt har faktisk prisforskjellen til EU27 blitt noe redusert fra 2011 til 2012 og videre fra 2012 til 2013¹⁵.

3.4.3 Produksjons- og markedsutvikling internasjonalt¹⁶

Fra 2013 til 2014 økte verdens kjøttproduksjon med 1,1 prosent. Det er en marginal reduksjon i veksten sammenlignet med foregående år (- 0,3 prosentpoeng). Svin er fortsatt den største sektoren, men fjørfe forventes å ta over som største sektor i løpet av fem år. Trenden med produksjonsvekst i utviklingsland og stagnasjon i industrialiserte land fortsatte i 2014.

Internasjonale priser på kjøtt nådde et historisk høyt nivå i 2014. Prisstigningen fra 2013 fortsatte inn i 2014, men etter en pristopp i august begynte prisene å synke fram til oktober og holdt seg deretter stabile ut året.

FAOs kjøttprisindeks¹⁷

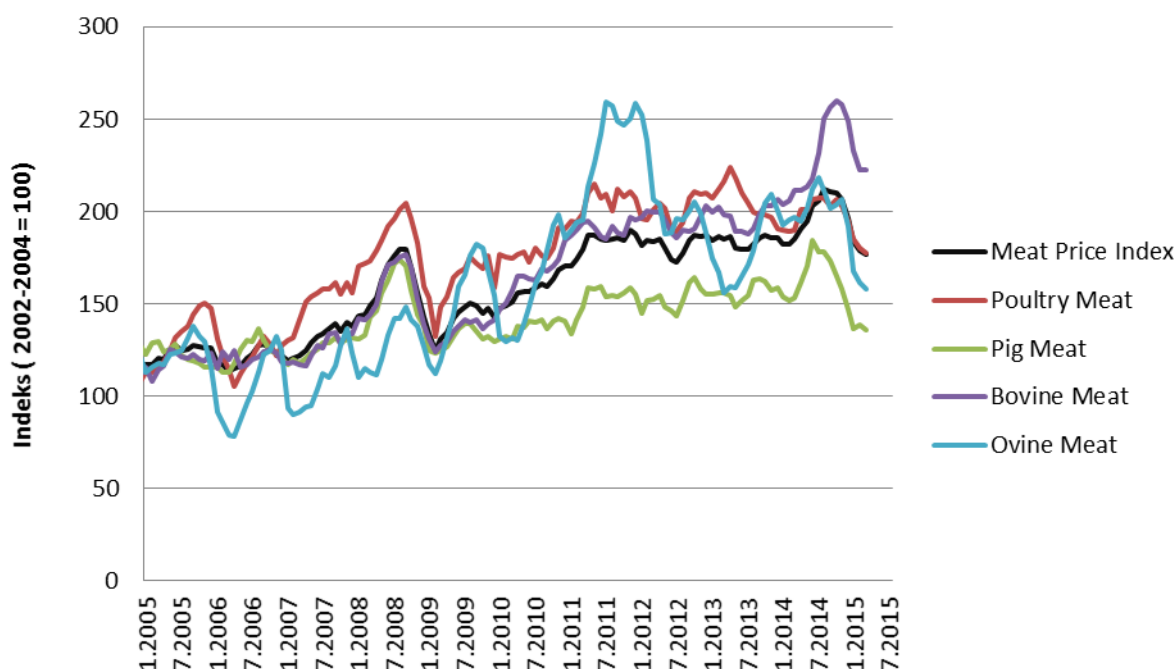
FAOs indeks for kjøttpriser (sort graf i Figur 3-2) var på samme nivå i mars 2015 som på samme tidspunkt i fjor. Kjøttprisene forblir dermed fortsatt på et historisk sett relativt høyt nivå, men mens prisene økte fra mars 2014 og noen måneder framover, så er tendensen nå nedadgående. Indeksen har falt jevnt siden august/juli 2014.

¹⁴ Eurostat, hentet fra BFJ Resultatkontrollen, april 2015; tabell 9.3

¹⁵ Sammenlignet tall fra BFJ Resultatkontrollen fra 2013, 2014 og 2015 Tabell 9.3.

¹⁶ Der annet ikke er oppgitt, så er informasjonen i dette avsnittet hentet fra Landbruksdirektoratets rapport “Omverdenrapport 2014; Omverdenen til norsk landbruk og matindustri”, utgitt mars 2015, samt tidligere års utgaver.

¹⁷ <http://www.fao.org/economic/est/est-commodities/meat/en/>, 14.04.2014

Figur 3-2 FAOs kjøttprisindeks

Sett over en 10 års periode, så har svin hatt den svakeste prisutviklingen, mens storfe har kraftigst prisvekst. Prisoppgangen fram mot juli 2014 var i stor grad drevet av økte priser på nettopp storfe. I den senere tid er prisene påvirket av redusert etterspørsel i Asia og importrestriksjoner i Russland.

3.5 Internasjonale rammebetingelser begrenser nasjonal handlefrihet

WTO og andre handelsavtaler legger føringer for den nasjonale landbrukspolitikken på områder som markedsadgang (importvern), internstøtte og eksportsubsidier. Begrensninger på reguleringseksport gjør at det normalt må finnes avsetning for overskuddsproduksjon i det nasjonale markedet. Kvoteimport og import fra GSP-land utgjør for flere kjøttslag en betydelig del av de årlige tilførselene, og vil derfor måtte være en del av markedsvurderingene.

Nedenfor omtales kort elementer i rammevilkårene som er knyttet til WTO, EU/EØS, GSP, SACU og MUL. Det pekes i denne sammenheng særlig på endringer som har kommet til etter forrige Grunnlagsdokument, dvs. endringer i preferansereglene for GSP-landene og omlegging til prosenttoll for visse kjøttprodukter av storfe og sau/lam, samt for visse oster.

3.5.1 WTO (World Trade Organisation) setter begrensinger på tollnivået, bruk av subsidier og reguleringseksport

Landbruksavtalen fra Uruguay-runden i WTO legger føringer for den nasjonale landbrukspolitikken på områdene markedsadgang (importvern), internstøtte og eksportsubsidier. Rammene for internstøtten var hovedbegrunnelsen for etableringen av en ny markedsordning for storfekjøtt i 2009 og sau/lam og egg i 2013.

WTO-forhandlingene har vist liten framdrift siden 2008, men det ble gjort visse framskritt på Ministerkonferansen på Bali i desember 2013. Det ble bl.a. enighet om tiltak for forenkling av handelsprosedyrer, og medlemslandene erklærte at de skal utvise tilbakeholdenhet i bruken av eksportsubsidier. Utviklingslandene fikk gjennomslag for å kunne benytte virkemidler for å ivareta matsikkerheten (offentlige matvarelagre) for egen befolkning, uten at det skal føre til brudd på forpliktelsene for gul støtte. I 2014 skal det arbeides med et konkret arbeidsprogram for prosessen videre for sentrale deler av Doha-mandatet.

WTO-kvoter for reguleringseksport

Reguleringseksport har historisk vært benyttet i alle produksjoner og spilt en viktig rolle når lagervolumet og/eller den løpende produksjonen har vært så stor at det ikke forelå framtidig avsetning i det norske markedet. Etter WTO-avtalen i 1995 ble reguleringseksporten kraftig begrenset av kvoter for eksport, og det ble satt tak for både volum og verdi. Mulighetene for tradisjonell reguleringseksport er fra 2009 strammet ytterligere inn i den volumbaserte markedsordningen (storfe, sau/lam og egg). For disse varene kan reguleringseksport bare benyttes unntaksvis ved meget alvorlig markedssituasjon, og bare etter vedtak i Omsetningsrådet.

3.5.2 Landbruk er i utgangspunktet unntatt fra EØS, men med viktige unntak!

EØS-avtalen omfatter ikke jordbruk og jordbruksvarer, men det er to viktige unntak fra dette: Artikkel 19 i EØS-avtalen og Protokoll 3. I tillegg har Norge og EU hatt felles regelverk for mattrygghet og veterinære forhold etter at Veterinæravtalen ble en del av EØS-avtalen i 1998.

Artikkel 19

I følge Artikkel 19 til EØS-avtalene, skal partene med to års mellomrom gå gjennom vilkåra for handel med basis jordbruksprodukter med sikte på en gradvis liberalisering. I praksis har det blitt gjort sjeldnere. Norge og EU innledet en ny forhandlingsrunde om handel med landbruksprodukter i februar 2015.

For kjøtt og egg innebærer Artikkel 19-avtalene at EU har fått adgang til importkvoter med redusert toll. Disse kvotene fordeles årlig ved auksjon. Norge har tilsvarende fått noen tollfrie kvoter for egg og kjøttvarer til EU. De er utnyttet i meget beskjedent omfang.

Protokoll 3

Protokoll 3 til EØS-avtalen regulerer handelen mellom Norge og EU med bearbeidede landbruksprodukter (bakervarer, sukkervarer, supper, sauser, pizza mv). På norsk side har en i samsvar med dette utformet en *råvarekompensasjonsordning* (RÅK). Denne ordningen består av tre hovedelementer:

- Toll på import av bearbeidede landbruksvarer (RÅK-varer)
- Prisedskrivning ved bruk av norske råvarer i innenlands produksjon av RÅK-varer
- Eksportstøtte ved bruk av norske råvarer i innenlandsk produksjon av RÅK-varer.

Den norske RÅK-industrien er en betydelig avtaker av norske jordbruksprodukter, særlig av melk og korn, men også en del produksjonskjøtt går til denne industrien.

EFTA og nye tollkvoter

EFTA-landene ble enige om en revidert EFTA-konvensjon med virkning fra 1. juli 2013. Som en del av den nye konvensjonen, ble det avtalt at EFTA-landene langt på vei skal stille likt med EU når det gjelder tollsatser. I tillegg ble det innført en rekke nye tollkvoter. For kjøtt er det opprettet en tollfri importkvote på 10 tonn tørket storfekjøtt og 10 tonn pølser.

3.5.3 Matvarer fra MUL, GSP og SACU

I 1971 gjorde Norge vedtak om å opprette en tollpreferanseordning, som omtales som GSP (General system of preferences). GSP er et akseptert unntak fra prinsippet om “bestevilkårsbehandling” i WTO, og innebærer at utviklingslandene får bedre markedsadgang enn andre land. Alle utviklingsland som befinner seg på OECDs DAC-liste (DAC = Development

Assistance Committee), omfattes i utgangspunktet av de norske preferansene for handel med utviklingsland.

GSP-bestemmelsene er endret en rekke ganger, sist ved behandling av statsbudsjettet for 2013. I grove trekk er reglene per i dag at varer fra GSP-land oppnår 10 prosent reduksjon på ordinære tollsatser. MUL-land og lavinntektsland med mindre enn 75 mill innbyggere har med få unntak tollfrihet for alle varer. Videre er det noen tollfrie kvoter for utbeina storfekjøtt og lam fra Namibia, Botswana og Swaziland. Samtidig med omlegging til prosenttoll for visse landbruksvarer i 2013, ble det etablert en ny importkvote med kronetoll og GSP-rabatt for 500 tonn biffer og fileter fra GSP-land. Dette ble gjort for å sikre eksisterende handel med U-land og gi rom for en økning de nærmeste årene.

Det vises for øvrig til dokumentet «Internasjonale rammevilkår – handelspolitikk» på Norturas nettsider for utfyllende informasjon.

<http://totalmarked.nortura.no/engrospriser/category13586.html>

3.5.4 Importkvoter

I tabellen nedenfor vises de forskjellige importkvoter som er aktive nå. Noen importkvoter er med redusert toll, andre er tollfrie.

Tabell 3-5 viser gjeldende importkvoter for kjøtt og egg. Alle kvoter for kjøtt er omregnet til kjøtt inkl. bein. Alle tall i tonn.

Opprinnelse	Storfe	Gris	Lam	Fjørfe kjøtt	Egg
WTO (dagens)	1 084	1 381	206	663	1 295
SACU (GSP+FTA)	4 921		532		
GSP	665				
Island			600		
ART-19 / EU	900	600		800	290
Sum gjeldende importkvoter	6 905	1 981	1 338	1463	1 585

3.5.5 TTIP – frihandelsavtalen mellom EU og USA kan indirekte ha betydning for norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk

USA og EU forhandler om en omfattende transatlantisk handels- og investeringspartnerskap, TTIP, hvor partene har mål om markedsadgang for så godt som alle varer og tjenester, omfattende regulatorisk samarbeid og regelverksutforming inkludert investor-stat tvisteløsning. Den sålangt siste forhandlingsrunden ble avholdt 20-24 april 2015.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) leverte 24. mars 2014 en utredning «Konsekvenser for Norge av et handels- og investeringspartnerskap mellom EU og USA», som belyser hvilke effekter en slik avtale vil få for norske interesser, og videre hva en tilsvarende avtale mellom Norge (EFTA) og USA vil kunne medføre. Rapporten er tydelig på at Norge primært har defensive interesser på landbruk.

4 Overordnet om norsk jordbruk og næringsmiddelindustri

4.1 Marked og pris – prognoser

Prognosene utarbeides av Totalmarked kjøtt og egg. Prognosen som legges til grunn ble lagt fram den 6. mai 2015.

Hovedtrekkene i prognosene for 2015 er: Fortsatt overskudd av egg, balanse for grisog fortsatt underdekning av sau/lam og storfe.

4.1.1 Kjøtt- og eggmarkedet i 2014 var preget av overskudd for egg, minkende på gris

Tabell 4-1 nedenfor viser total produksjon og salg av kjøtt og egg i 2014.

Tabell 4-1 Total produksjon og salg av kjøtt og egg i 2014

	Salgs- produksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse	Adm. og annen import	Markeds- dekning inkl. adm.import
	Tonn	%		Tonn	%			
Storfe/kalv	78 400	94	7 570 ¹⁾	93 900	97	-7 900	5 700	-2 200
Sau/lam	23 600	103	900 ²⁾	25 800	98	-1 300	1 500	300
Gris	128 500	101	1 750 ³⁾	131 400	103	-1 100	1 700	600
Egg	60 500	102	330 ⁴⁾	60 600	103	200		-

1) Omfatter bl.a. SACU-import på 4.921 tonn storfekjøtt omregnet m/ben samt benyttet WTO-, EU- og GSP-kvoter.

2) Fra Island: 600 tonn. WTO-kvoter på 206 tonn og 78 tonn SACU m/ben.

3) Spekk og småflesk utgjør om lag 1.050 tonn og om lag 700 tonn av WTO/EU-kvoter.

4) Import på 330 tonn. (WTO-kvoter på 1.295 tonn og EU-kvoter på 290 tonn skallegg).

Totalmarkedet for kjøtt og egg var i 2014 preget av overskudd for egg, mens det ble oppnådd markedsbalanse for gris i løpet av året. For sau/lam var det underskudd av norsk råvare frem til høsten og for storfe mesteparten av 2. halvår. I tillegg ble det åpnet for import av ribbe av gris i vel 2 måneder fra midten av oktober. Detaljer for hvert dyreslag følger i senere kapitler.

4.1.2 Prognosen for 2015 viser vedvarende overskudd av egg. Balanse for gris og underdekning av storfe og lam.

Vurderingene av **markedsutsiktene** bygger på prognoser for kjøttproduksjon og engrossalg, justert for import. Tabell 4-2 viser prognosen for 2015.

Tabell 4-2 Prognose for 2015 per 6. mai

	Salgsproduksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse
	tonn	%		tonn	%	
Storfe/kalv	79 100	101	7 570 ¹⁾	96 400	103	-9 700
Sau/lam	23 900	101	1 050 ²⁾	25 850	100	-900
Gris	132 500	103	2 000 ³⁾	134 300	102	200
Egg *	60 900	101	80 ⁴⁾	60 450	100	500

* Det er beregnet tatt ut 1.600 tonn gjennom førtidsslaktning i 2015

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.921 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTO-kvoten på 1084 tonn, EU-kvotepå 900 tonn og GSP-kvotepå 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben) tatt med.

2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn, import av 600 tonn fra Island og 250 tonn SACU m/ben.

3) Inkludert spekk og småflesk på 1.000 tonn og 400 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvotepå 600 t.

4) Faktisk import i 1. kvartal 2015. WTO-kvotepå 1.295 tonn og EU-kvotepå 290 tonn skallegg.

Se kap 5, 6 og 7 for nærmere beskrivelse og analyse av den enkelte varegruppe.

4.2 Prisdannelsen for kjøtt og egg

Produksjoner med underdekning har hatt en positiv utvikling i engros- og avregningspriser. Det har så langt ikke medført at produksjonen har økt så mye at det dekker markedet, og det er derfor nødvendig å benytte prissetting til å stimulere til økt produksjon.

For produksjoner preget av overproduksjon må man i prissettingen ta hensyn til produsentenes behov for å dekke kostnader samt vederlag til arbeid og egenkapital, men samtidig må det ikke stimuleres til mer produksjon.

4.2.1 Engrospris

For storfe, lam og egg er engrosprisen prispunktet. Den løpende engrosprisen for helt slakt og egg settes av markedsregulator med sikte på at en i gjennomsnitt for året (prisperioden) oppnår målpris eller gjennomsnittlig planlagt engrospris.

Engrosprisen kan betraktes som balansepunktet i verdikjeden for egg og kjøtt. Engrosprisen danner utgangspunkt for prisen både forover og bakover i verdikjeden. Engrosprisen spiller i tillegg en avgjørende rolle i forvaltningen av importvernet.

4.2.2 Avregningspris

Avregningsprisen til bonde (Norturas produsenter) avledes av engrosprisen via "Nettonoteringen". Nettonoteringen er en selvkostkalkyle som tar utgangspunkt i engrosprisen for helt slakt /egg. Verdi av andre produkter fra slaktet som for eksempel hud,

skinn og innmat legges til engrosprisen, mens kostnader ved slakting inntransport og offentlige avgifter trekkes fra. Når enkeltelementer i kalkylen endres, endres dermed også avregningsprisen.

Nettonoteringen har følgende prinsipielle oppbygging for kjøtt:

Notert engrospris

- Kjøttkontrollavgift
- Forskningsavgift
- = **Engrospris justert for offentlige avgifter *)**
- + Verdi av hud/skinn og biprodukter (ikke ull)
- Slaktekostnader
- Inntransportkostnader
- Spesielle trekk (avtaletrekk, nødslakt etc.)
- Omsetningsavgift
- = **Veiledende avregningspris for slaktedyr fra Nortura**
- + Norturatillegg
- + Eventuell etterbetaling
- = **Utbetalingspris til produsent**

I tillegg kommer grunntilskudd (sau/lam og geit/kje), kvalitetstilskudd for storfe og sonedifferensiert distriktstilskudd

*) Det er denne prisen som rapporteres som oppnådd engrospris og vurderes mot planlagt gjennomsnittlig engrospris

Nettonoteringen for egg er litt annerledes enn den for kjøtt:

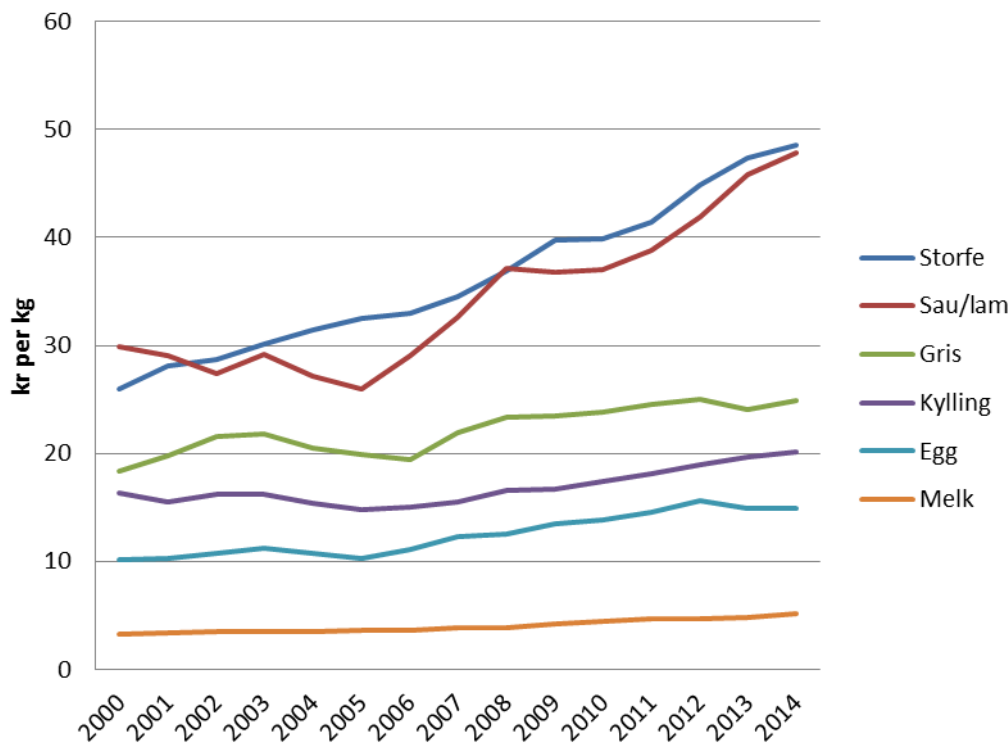
Engrospris

- Forskningsavgift
- = **Engrospris justert for offentlige avgifter *)**
- Sorteringskostnader
- Inntransportkostnader
- Finansiering av plastbrett
- Omsetningsavgift
- = **avregningspris egg fra Nortura**
- + Kvantumstillegg
- = **Utbetalings pris til produsent**

*) Det er denne prisen som rapporteres som oppnådd engrospris og vurderes mot planlagt gjennomsnittlig engrospris

Figuren under viser utviklingen gjennomsnittlig utbetalingspris for kjøtt, egg og melk fra 2000 til 2014¹⁸.

¹⁸ BFJ - Totalkalkylen

Figur 4-1 viser utvikling i utbetalingspris (avregningspris) til bonde for ulike husdyrprodukter

Utviklingen i utbetalingspris for storfe og lam har vært betydelig sterkere enn for de øvrige husdyrproduktene. Gris har økt noe igjen i 2014, særlig mot slutten av året da markedssituasjonen bedret seg etter flere år med produksjonsoverskudd.

4.3 Økning i markedsinntektene er større en økning i direkte tilskudd

Budsjettnemnda har beregnet en gjennomsnittlig inntektsvekst i jordbruket på 7,6 prosent fra 2013 til 2014 og 8,7 prosent fra 2014 til 2015 før endringer som følge av jordbruksavtalen. Det er i stor grad fallende rente, og økte inntekter fra melk og kjøtt, blant annet den forbedrede markedsbalansen hos svinerprodusentene, som bidrar til det positive resultatet i jordbruket. Sektorens samlede nettoinntekt øker langt mer enn det som ble lagt til grunn i fjorårets oppgjør. Budsjettnemnda anslår at arbeidskraftproduktiviteten i jordbruket har økt med 4,4 prosent per år siste ti år. Det er høyt sammenlignet med andre sektorer.

Inntektsutviklingen i jordbruket måles i jordbruksavtalesammenheng på resultatmålet Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk i sektorregnskapet Totalkalkylen for jordbruket. I dette resultatmålet er rentekostnader trukket fra og det tas også hensyn til verdien av det

særskilte jordbruksfradraget ved ligningen¹⁹. Beregnet helårsvirkning på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringer, inkl. anslåtte kostnadsendringer til 2016, men uten volumendringer (Kroner per årsverk) er vist i Tabell 4-3 nedenfor.

Tabell 4-3 viser resultatet etter normaliserte regnskaper fra Totalbudsjettet²⁰- beregnet helårsvirkning av jordbruksavtalen 2015

	Årsverk	2015 før oppgjør	Endring fra 2015 til 2016
1 Melk. 25 årskyr, landet	1,96	375 900	8 100
2 Korn. 375 dekar, landet	0,42	189 100	12 300
3 Sau. 155 vinterfôra, landet	1,30	256 400	5 100
4 Melkegeit. 125 årsgeiter, landet	1,77	333 500	4 700
5 Svin/korn. 47 avlssvin, landet	1,64	305 600	23 300
6 Egg/planteprod. 6.600 høner, landet	1,48	286 600	400
7 142 daa poteter + 423 daa korn, landet	1,77	455 300	21 800
8 30 ammekyr, landet	1,22	288 100	10 000
9 49 dekar frukt og bær, landet	1,76	283 300	4 400
10 Fjorfeslakt og planteprodukter, landet	0,92	439 900	-18 600
11 Økologisk melk. 23 årskyr, landet	2,05	357 700	4 300
12 Melk. 14 årskyr, landet	1,64	326 400	3 900
13 Melk. 38 årskyr, landet	2,24	410 000	12 400
14 Melk. 54 årskyr, landet	2,44	520 300	18 000
15 Melk. 28 årskyr, Østlandets flatbygder	2,05	402 600	9 200
16 Melk. 23 årskyr, Østl. andre bygder	1,94	403 100	6 800
17 Melk. 34 årskyr, Agder/Rogal. Jæren	1,82	396 500	14 100
18 Melk. 21 årskyr, Agder/Rog. andre bygder	1,81	350 100	8 000
19 Melk. 22 årskyr, Vestlandet	1,88	344 800	6 600
20 Melk. 27 årskyr, Trøndelag	2,12	361 800	8 800
21 Melk. 23 årskyr, Nord-Norge	1,97	409 500	8 700
22 Korn. 231 daa, Østlandet	0,33	97 700	9 100
23 Korn. 815 daa, Østlandet	0,68	344 700	15 700
24 329 dekar korn + 26 avlssvin, Trøndelag	1,00	365 700	20 600
25 Sau. 130 vinterfôra, Vestlandet	1,38	194 100	4 000
26 Sau. 158 vinterfôra, Nord-Norge	1,20	331 500	6 100
27 Sau. 270 vinterfôra, landet	1,79	337 000	6 700
28 Samdrift melk. 45 årskyr, landet	2,65	479 900	12 100

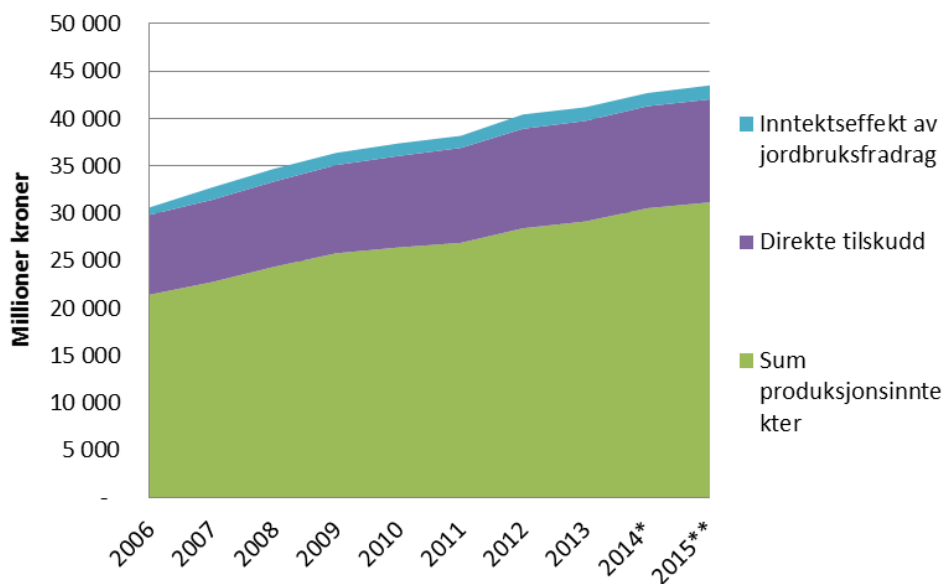
4.3.1 Økte markedsinntekter og økte variable kostnader²¹

Når en ser på inntektene til jordbruket totalt sett er hoveddelen av inntektene fra markedet, deretter kommer direkte tilskudd. Inntektseffekten av jordbruksfradraget utgjør minst som vist i Figur 4-2.

¹⁹ Landbruks- og matdepartementet, <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/inntektsvekst-i-jordbruket/id2405588/>, 10.04.2015

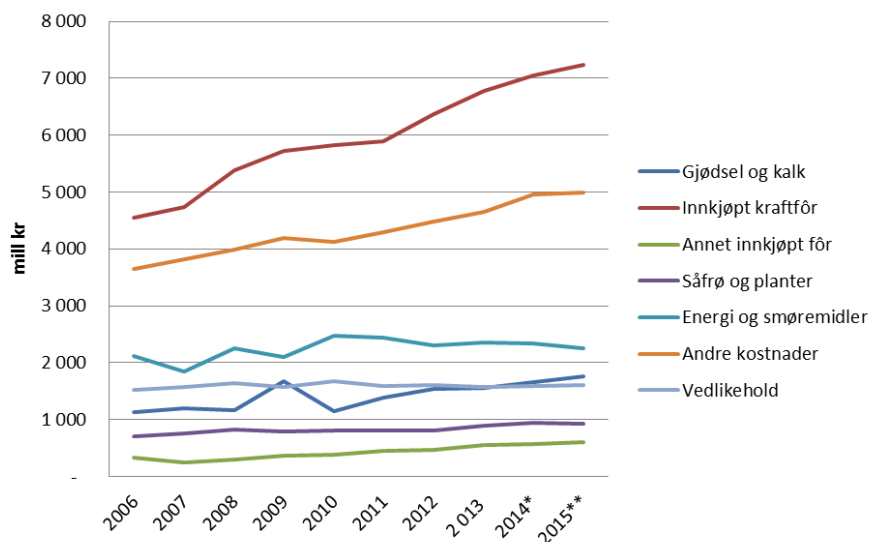
²⁰ BFJ – resultatkontrollen, april 2015

²¹ Effekten av jordbruksoppgjøret er ikke med i disse tallene.

Figur 4-2 viser de totale inntektene i jordbruket fra marked, direkte tilskudd og skatteeffekt.^{22*} er foreløpige regnskapstall og ** er budsjett

Det er økningen i markedsinntekter som har stått for mesteparten av inntektsøkningen i denne perioden. Det varierer mellom produksjonsformene hvor stor andel av inntekten som kommer fra markedet og direkte tilskudd som beskrevet under hvert enkelt dyreslag (kap 5, 6 og 7).

Figur 4-3 viser utviklingen i ikke-varige kostnader fra 2003-2014²³ - *er foreløpig regnskap, ** er budsjett.

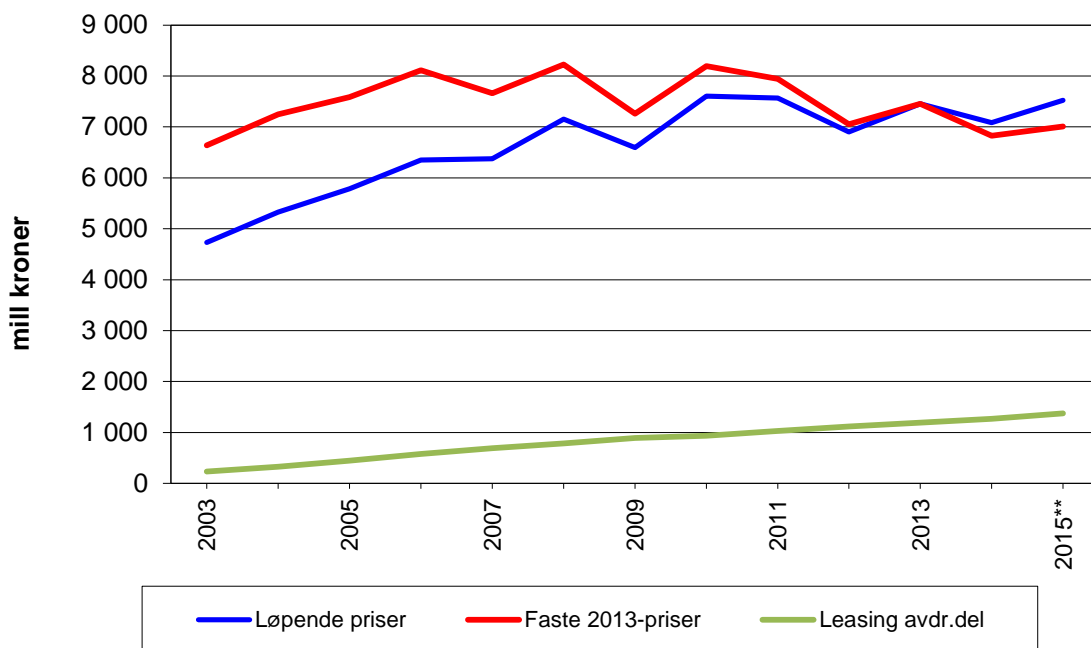
²² Budsjettnemnda for jordbruket 2015-Jordbrukets totalregnskap 2013 og 2014. Jordbrukets totalbudsjett 2015. Registrerte og normaliserte tall. Tabell 1.4, Illustrasjon Nortura.

²³ Budsjettnemnda for jordbruket 2015-Jordbrukets totalregnskap 2013 og 2014. Jordbrukets totalbudsjett 2015. Registrerte og normaliserte tall. Tabell 1.4, Illustrasjon Nortura.

Det er kraftfôr kostnaden som er den største ikke-varige kostnaden, som vist i Figur 4-3. Det er også denne posten som har hatt størst økning de siste fire-fem årene både i absolutt og relativ økning.

4.3.2 Det er forventet en liten økning i investeringene i landbruket og fortsatt økning i andelen leasing.

Figur 4-4 utviklingen i bruttoinvesteringer i jordbruket i perioden 2003-2015²⁴.

Figur 4-4 viser bruttoinvesteringene i jordbruket fra 2003 til 2015** er budsjett

De siste årene har investeringsnivået vært relativt stabilt og en kan se en antydning til økte investeringer de siste to årene. Figuren viser også en klar tendens mot økt bruk av leasing.

²⁴ Budsjettmemnda for jordbruket 2014- Jordbrukets totalregnskap 2012 og 2013. Jordbrukets totalbudsjett 2014. registrerte og normaliserte tall. Tabell 1.7.

4.4 Prisutvikling på forbrukermarkedet utvikler seg ikke på samme måte som engrosprisene

Prisutviklingen i forbrukermarkedet gjenspeiler ofte ikke utviklingen i engrospris. Prisøkninger på engrosnivå overveltes ufullstendig videre i verdikjeden. På sikt er det likevel prisuttaket i forbrukermarkedet som skal dekke kostnader og fortjeneste gjennom verdikjeden.

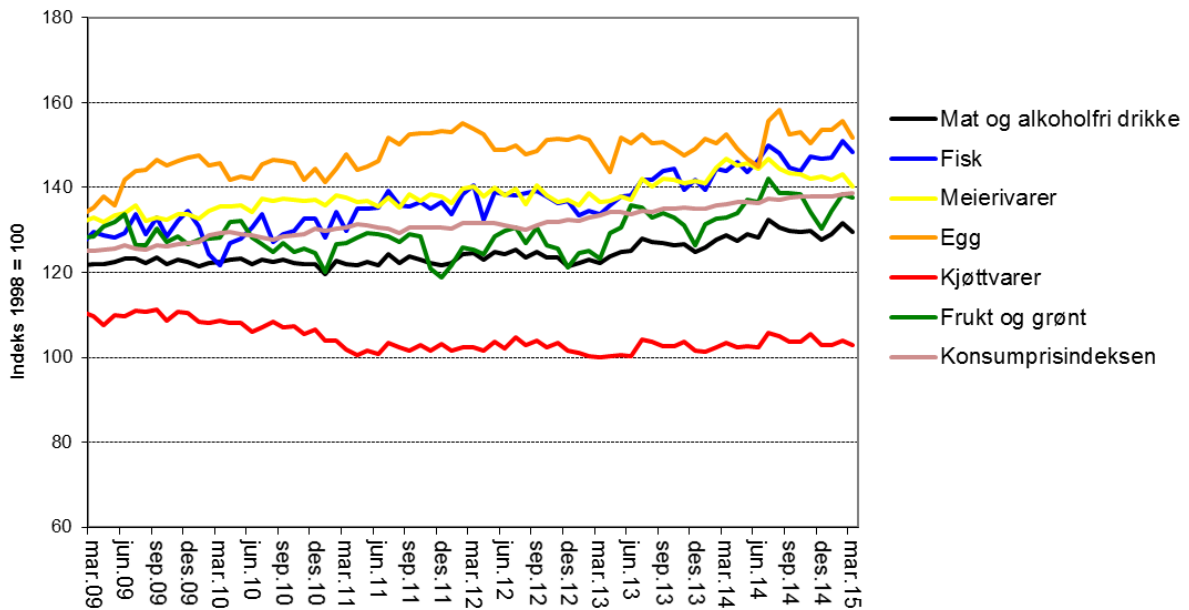
KPI økte med 2,0 prosent fra mars 2014 til mars 2015. Matvareprisene steg imidlertid bare 0,7 prosent de siste tolv månedene. Det er ulikt sammenlignet med foregående rullerende år hvor KPI generelt steg med 2,1 prosent og for matvarer med 5,4 prosent, dvs. motsatt størrelsesforhold. Meierivarer, kjøttvarer og egg falt i pris. Siste måned falt alle kategorier matvarer²⁵.

Det er prisuttaket i forbrukermarkedet, i dagligvare, storkjøkken eller KBS, som i sum skal gi dekning av kostnader og fortjeneste gjennom verdikjeden. Sisteledet står likevel fritt til å sette forbrukerprisen. Dette er grunnen til at butikker i perioder tilbyr enkeltvarer som ligger betydelig under produksjonskostnaden. Dette gjelder spesielt produkter fra saue- og lammekjøtt som er sesongvare, som fårrikålkjøtt, men vi har også sett “ribbekrig” på gris fram mot julesesongen. Langvarige kampanjer og priskriger på populære varer, kan medføre at forbrukerne venner seg til et kunstig lavt prisnivå. Det er risiko for at dette kan forplante seg og påvirke prisuttaket bakover i verdikjeden.

Figur 4-5²⁶ viser prisindeksen for matvarer og matvaregrupper for perioden 2009 – mars 2015, med 1998 som referanseår. Figuren viser at prisene på kjøtt i perioden har hatt en betydelig mer moderat prisutvikling enn gjennomsnittet for matvarer. Egg har steget noe mer enn matvarer totalt sett. Indeksen for egg har imidlertid falt noe det siste halve året.

²⁵ <http://ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/kpi> , 10.04.2014

²⁶ SSB data hentet fra NILF, http://www.nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Tekst/Manedlig_prisutvikling_for_hovedgrupper_av_matvarer-tabell, 11.04.2014

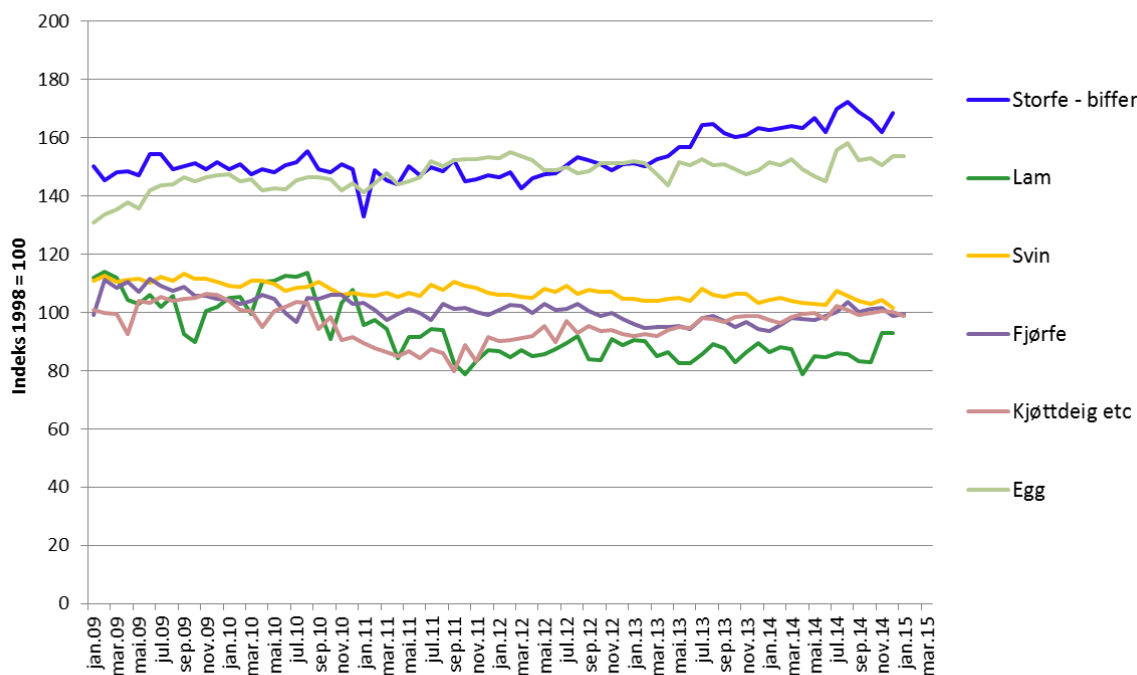

Figur 4-5 viser utvikling i matvareprisindekser.

Konsumprisindeksen for kjøttvarer mars 2014 – mars 2015 sett under er redusert med 0,5 prosent, mens mat og alkoholfri drikke har økt med 0,7 prosent.

Figur 4-6 under viser utviklingen i forbrukerpriser for kjøttvarer og egg de siste seks årene²⁷. Indeksene for storfe, lam, svin og fjørfe dekker produkter av rent kjøtt, som biffer og fileter. Indeksen for ”kjøttdeig etc.” dekker bearbeidede kjøttvarer, som kjøttdeiger, kjøttkaker mv. Indeksen består av bearbeidede kjøttvarer fra flere dyreslag, men storfe veier klart tyngst i indeksen.

²⁷ 1998 =100

Figur 4-6 viser konsumprisutvikling for kjøtt og egg

Det har vært en moderat prisutvikling på alle grupper det siste rullerende året. Prisene for biffer og fileter av storfe og prisen for egg har økt betydelig mer enn øvrige kjøttslag fram til sommeren 2009. Deretter økte ikke prisene for biffer og fileter før rundt årsskiftet 2012-2013 – dvs. omtrent samtidig med omleggingen av tollene. Prisen for egg økte fra sommeren 2011 og sommeren 2012. Indeksen med kjøttdeig og bearbejdede produkter har hatt en særdeles svak utvikling. Prisen på lam nådde sitt laveste nivå i slutten av 2011 før prisen økte noe²⁸.

Se kapitel 5, 6 og 7 for en nærmere beskrivelse av priser og prisfastsettelse for hhv storfe, sau/lam og egg.

²⁸ Det er metodiske utfordringer mht utvalg for indeksen for lam. Tallene på aggregert nivå kan derfor være noe misvisende.

4.5 Norsk næringsmiddelindustri

Kjøttindustrien står for 22 prosent av produksjonsverdien innenfor matindustrien. Det var en nedgang i antall sysselsatte i perioden 2008 til 2011 som følge av strukturendring og nedbemanning. Antallet sysselsatte i kjøttbransjen økte imidlertid med 6,6 % fra 2011 til 2012. Kjøttindustrien har lavere driftsresultat enn matindustrien totalt sett. Behovet for økte marginer i kjøttindustrien må vektlegges ved fastsetting av engrosprisen for kjøtt og egg.

4.5.1 Status og utviklingstrekk i industrien

Norsk matindustri er en av de største industrigrenene i Norge, både i sysselsetting og målt i verdiskaping. Grovt regnet utgjør matindustrien om lag 20 % av både den samlede sysselsettingen og produksjonsverdien i norsk industri samlet.

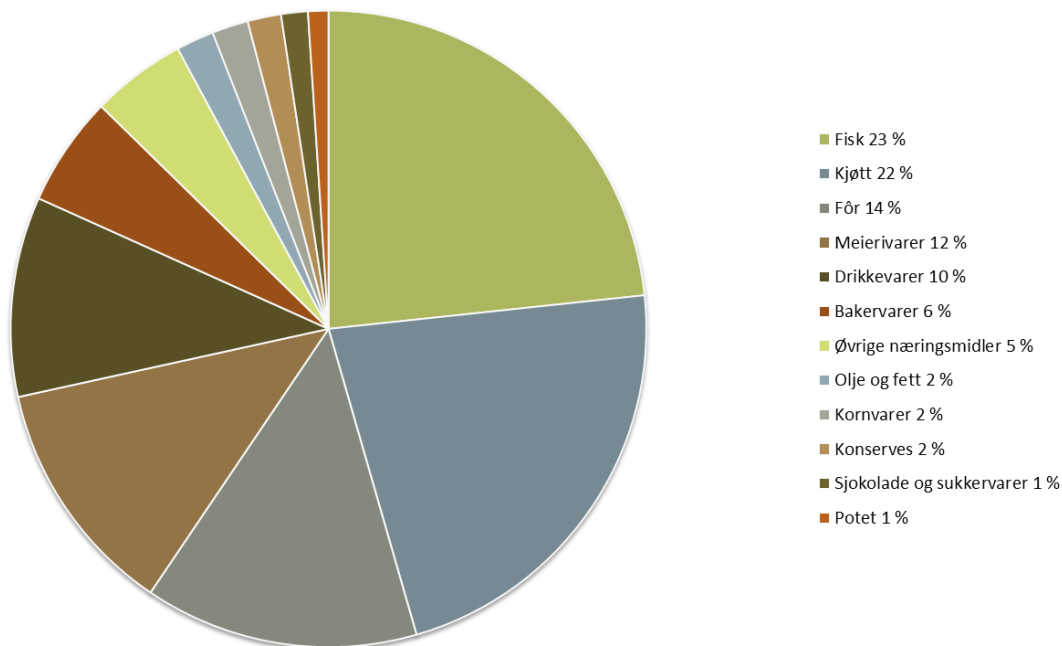
En stor andel av både sysselsettingen og verdiskapingen i matindustrien foregår i distriktene. Fylkene med flest sysselsatte innenfor matindustri er Oslo og Akershus, Rogaland, Trøndelagsfylkene samt Østfold og Hedmark. Både den landbruksbaserte delen av industrien og RÅK industrien, som har høyest foredlingsgrad, bruker norske råvarer. Det er derfor et gjensidig avhengighetsforhold mellom matvareindustrien og primærlandbruket. Uten en sterk innenlandsk landbruksbasert matvareindustri ville den norske landbruksproduksjonen vært betydelig mindre. På den andre siden er også store deler av matindustrien avhengig av norsk landbruksproduksjon og den tollbeskyttelsen landbruksvarene har.

4.5.2 Produksjonsverdi

Norsk industri hadde en samlet produksjonsverdi på om lag 799,3 mrd²⁹ kr. i 2013, av dette utgjorde matindustrien 177,2 mrd kr., eller 22,2 prosent. Figur 5.1 viser de ulike bransjenes andel av produksjonsverdien innenfor matindustrien (eks tobakk) i 2012. Kjøttindustrien har en andel på 22 prosent. Produksjonsverdien i kjøttindustrien økte med 7,3 % fra 2011 til 2012.

Produksjonsverdien i fôrbransjen økte mest med 12,1 % fra 2011 til 2012.

²⁹ Mat og Industri 2014

Figur 4-7 viser andelen av produksjonsverdien i matindustrien i 2012

4.5.3 Sysselsetting

Norsk matindustri sysselsatte 48 772 personer³⁰ i 2013, av totalt 233 073 sysselsatte i norsk industri samlet. Det betyr at ca. 21 % av industriusselsettingen er i matindustrien.

Kjøttindustrien er den største bransjen innenfor matindustrien og antall sysselsatte var 11 710 i 2012³¹. Det har de siste årene vært gjennomført omfattende struktur- og nedbemanningstiltak i kjøttbransjen og antall sysselsatte har i perioden 2008 til 2011 blitt redusert fra 12 750 til 11 000. Det betyr en reduksjon på om lag 14 %. Fra 2011 til 2012 skiller kjøttbransjen seg derimot ut med den største veksten. Antallet sysselsatte i kjøttbransjen økte med 6,6 % fra 2011 til 2012. Det har også over tid vært en strukturrasjonalisering på anleggssiden.

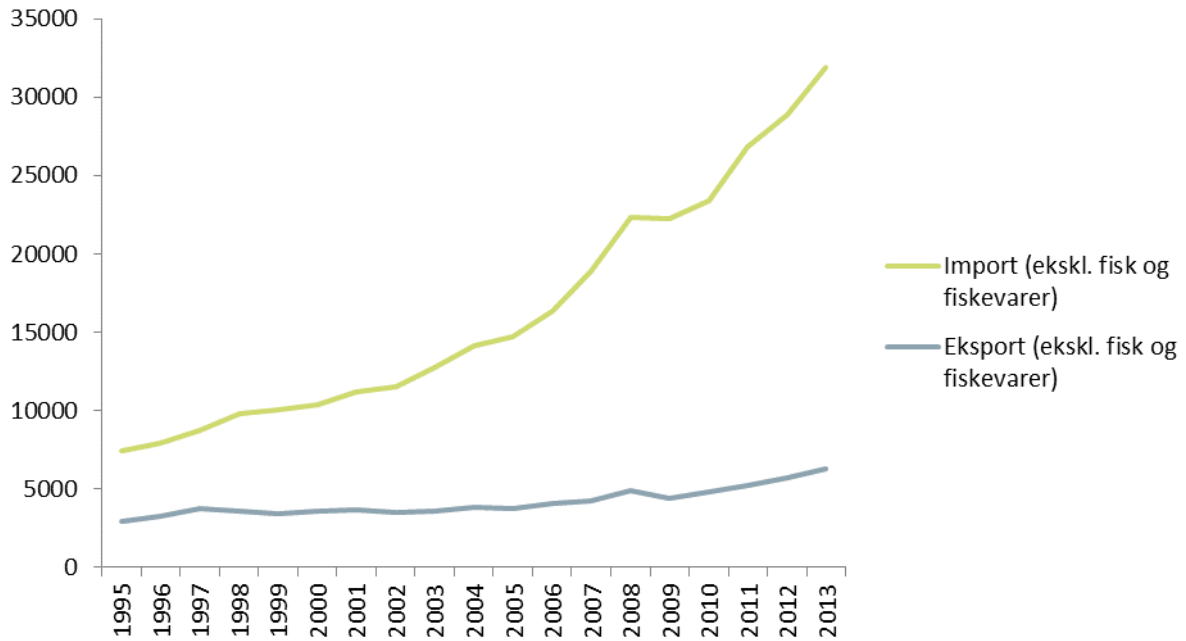
4.5.4 Handel med mat og drikkevarer

Det er en rekke definisjoner og inndelinger av handelsstatistikken. I figuren nedenfor vises import og eksport av næringsmidler og drikkevarer, eksklusiv fiskevarer³². I 2013 var importen på 31,9 mrd. kr. Fra 2012 til 2013 økte importverdien med 10,5 %. Eksporten har i all hovedsak vært stabil, og var i 2013 på 6,3 mrd. kr.

³⁰ Mat og Industri 2014

³¹ Mat og Industri 2014

³² Mat og Industri 2014, kapittel 2.4.

Figur 4-8 viser utvikling i handel med næringsmidler og drikkevarer (eksklusiv fiskevarer)

4.5.5 Driftsmargin

Driftsmargin viser forholdet mellom driftsresultat og omsetning/driftsinntekter. Tall for driftsresultat i matindustrien og industrien samlet, for årene 1999-2012, er framstilt i Figur 4-9 under. Tallene viser at matindustrien har hatt en annen utvikling enn hva industrien samlet har hatt. Fra 2011 til 2012 falt driftsmargin i matindustrien (ekskl. samvirke) med 0,5 prosentpoeng til 3,4 %. For hele industrien økte driftsmargin med 0,5 prosentpoeng til 4,6 %.

Figur 4-9 viser utvikling i driftsmargin (i prosent) for matindustrien og industrien totalt, 2000-2012 (i %)

Tabell 4-4 viser videre driftsresultatene for et utvalg av de største bedriftene i norsk kjøttindustri. Tallene viser at kjøttindustrien i flere år har hatt et driftsresultat som ligger lavere enn matindustrien samlet og betydelig under gjennomsnittet for industrien generelt. Samtidig viser tallene at driftsmarginen, for dette utvalget av foretak i kjøttindustrien, ligger noe høyere i perioden 2010-2013, sammenlignet med perioden 2006-2010.

Tabell 4-4 viser driftsinntekter, -resultat og -margin i kjøttindustrien

År	Driftsinntekter i kr	Driftsresultat i kr	Driftsresultat i %
2006	22 130 383 000	274 511 529	1,2 %
2007	24 090 222 000	455 909 000	1,9 %
2008	25 730 212 000	338 940 000	1,3 %
2009	26 919 716 000	522 060 000	1,9 %
2010	27 904 958 000	830 422 000	3,0 %
2011	28 703 243 000	717 049 000	2,5 %
2012	30 298 349 000	896 767 000	3,0 %
2013	31 833 006 013	821 056 000	2,6 %

Bedriftene som inngår i Tabell 4-4 er: Nortura, SpisGrilstad, Fatland, Furusest, Nordfjord Kjøtt, Finsbråthen, Prima Jæren, Cardinal Foods(Jærkylling fom 2013), Matbørsen, Leiv Vidar, Aron Mat, Alf Strøm Larsen, Helle Slakteri(tom 2009) og Jens Eide.

5 Storfe

Prognosen per 6. mai 2015 viser et underskudd av storfe på ca. 9700 tonn i 2015 etter at alle importkvotene er tatt inn. Det har ikke vært storfeslakt på reguleringslager siden siste rest etter reguleringslageret som bygde seg opp høsten 2013 gikk ut av lager sommeren 2014. Ved fastsetting av engrosprisen skal Nortura som markedsregulator legge stor vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Isolert sett tilsier prognosen at prisene bør økes.

Det er en politisk målsetning om å øke den norske storfekjøttproduksjonen. Fra 1. januar 2014 ble det innført et kvalitetstilskudd, kr 3,70 per kg, for slakt av kvalitet O eller bedre. Tilskuddet gjelder både for kjøtt fra melkekuproduksjon (utenom slaktekategori ku) og fra ammekuproduksjon. *I 2015 ble det videre avtalt at driftstilskuddet per foretak med ammeku ble økt med 25 kr per ammeku, men maksimalt 1000 kr, og kvalitetstilskuddet til storfe ble økt med 0,30 per kg.* Det er for tidlig å si hvilke effekter disse tilskuddsøkningene har på produksjonen på litt lengre sikt. Det tilsier at prisøkningen bør være moderate fram til man har grunnlag for å vurdere effekten av tilskuddene.

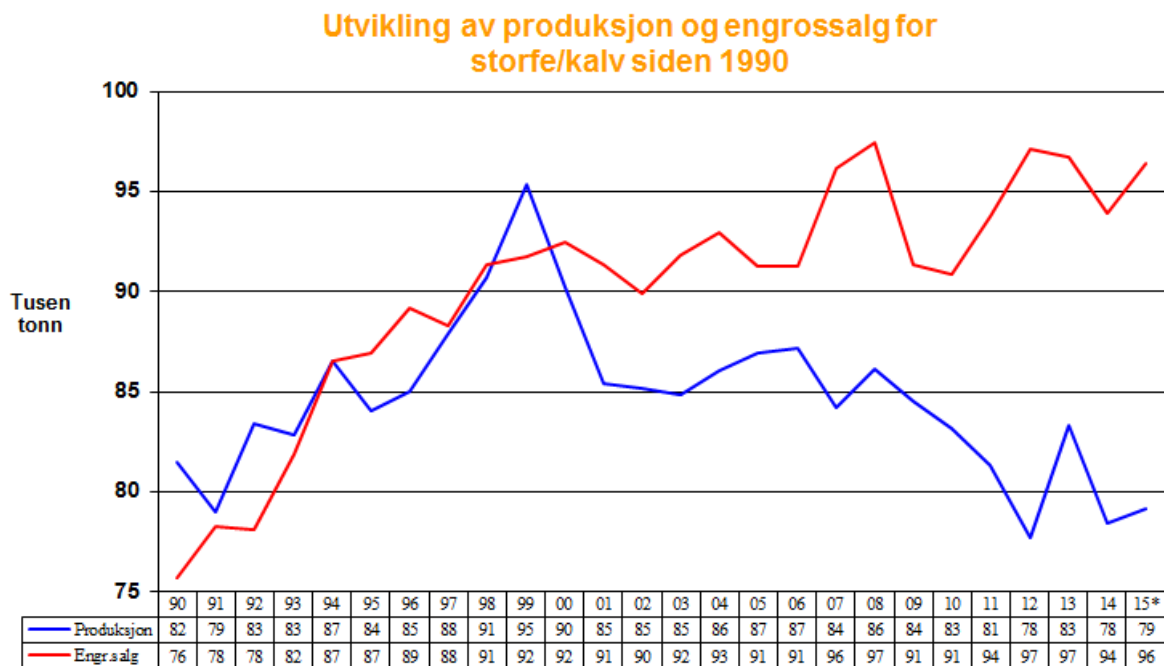
Som signalisert i tidligere grunnlagsdokument, er det ønskelig å styre mer av slaktingen mot første halvår når etterspørselen er størst ved at de største prisøkningene gjennomføres i nettopp første halvår. Prisen ble tatt opp kraftig i forrige halvår (kr 1,50 per kg). Det tilsier at prisøkninger for andre halvår 2015 bør være moderate tross vedvarende underdekning.

I inneværende prisperiode er planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfekjøtt på kr 57,00 per kg for representantvaren for storfe (ung okse, alle klasser R og O unntatt R+ (fettgr. 2-, 2 og 2+)). **Ut fra en samlet vurdering økes planlagt gjennomsnittlig engrospris med kr 0,50 per kg til kr 57,50 per kg for andre halvår 2015.**

5.1 Marked og priser

Det var underdekning av norsk vare og tilhørende administrering av tollsatsen for storfe i store deler av 2. halvår 2014 og første tertial 2015. Prognosene per mai 2015 viser at det forventes en betydelig underdekning i 2015. Det er behov for økt produksjon og prisingen må gjenspeile dette. Per mai 2015 har man en betydelig underdekning.

Figur 5-1 vises utviklingen i produksjon og engrossalg av storfe og kalv fra 1990. Som det framgår av figuren, har differansen mellom engrossalg og norsk produksjon økt de siste ti årene.

Figur 5-1 Utvikling i produksjon og engrossalg av storfe/kalv siden 1990.

5.1.1 Storfe 2014 – underdekning av norsk vare

Tilførslene i kvantum ble redusert med om lag 6 % i forhold til 2013, noe mer enn prognosert ved starten på året. I antall var det slaktingen av ku som gikk ned mest. Slaktevektene på okse gikk opp med om lag 3 kg. Engrossalget av helt slakt gikk ned med om lag 3 %. Store lagre av produksjonskjøtt reduserte salget av helt slakt i 1. halvår. Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe ble økt med kr 0,20 i 1. halvår og videre med kr 0,30 i 2. halvår.

Ved inngangen til året 2014 var det nesten 2.200 tonn storfe på reguleringslager. Ubalanse i markedet med for lite biffer/fileter gjorde det likevel nødvendig med nedsatt tollsats for pistoler/bakparter før reguleringslageret var tomt i starten på august.

Det var åpning for administrative tollnedsettelse fra 26. mai 2014 til 5. oktober. Samt fra 18. november og resten av året. Totalt i 2014 ble det inkludert kvoter importert om lag 6.400 tonn med skrotter og såkalte pistoler (bakpart med kam).

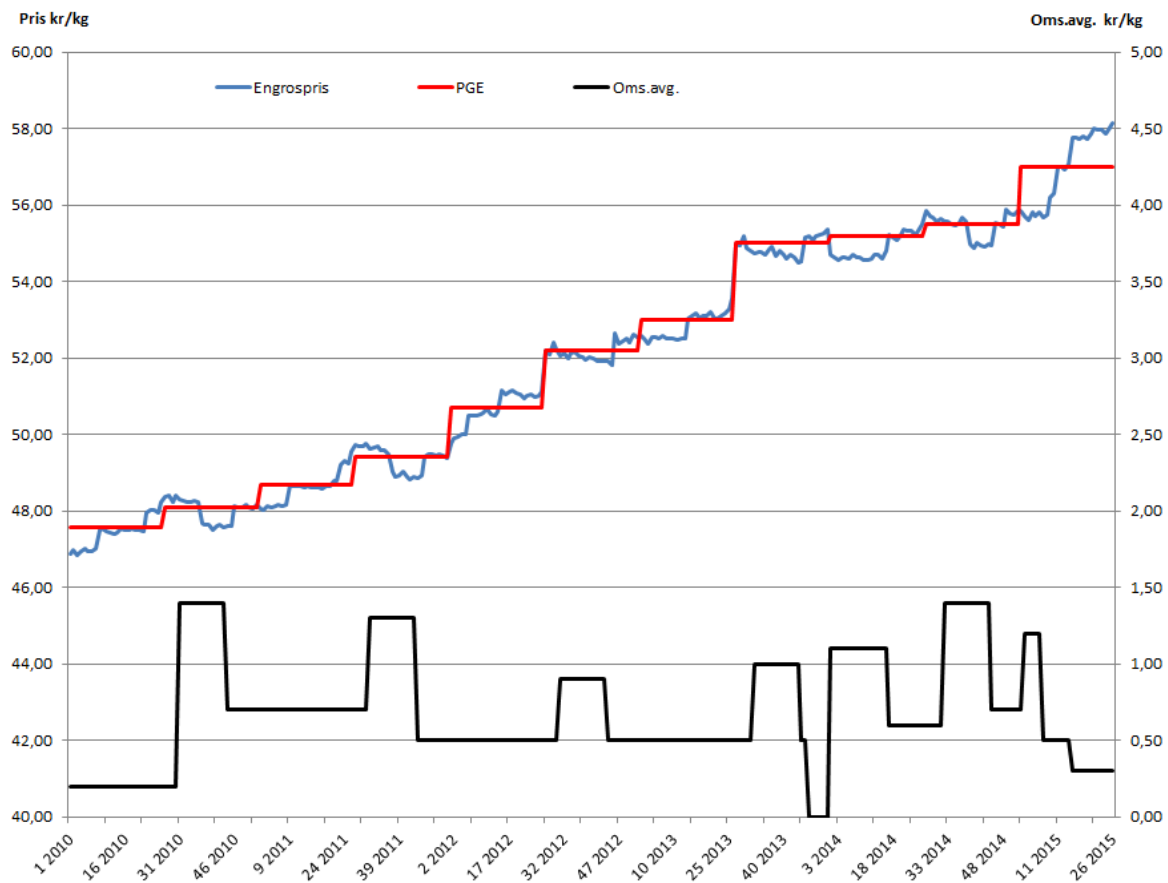
5.1.2 Storfe 2015 – prognosen viser fortsatt underdekning

Det prognoseres fortsatt underdekning på storfe i 2015. Det forventes en økning i tilførslene på 1 % fra 2014, som følge av høyere slaktevekter og noe økt kyslakting. Engrossalget prognoseres å øke med om lag 3 %. Dette gir en prognosert underdekning av norskproduert og kvoteimport på om lag 9.700 for året under ett. Kvoteimport er på 7.570 tonn – dette inkluderer import fra SACU på 4.921 tonn, WTO-kvote på 1.084 tonn, GSP kvote på 665 tonn biffer og fileter (omregnet m/ben) og 900 tonn fra EU. Det har vært import til nedsatt toll fra starten på året og foreløpig fram til 8. juni.

Det prognoseres en økning i slakting av ku på 3.500 dyr, og en nedgang i slakting av okse på om lag 2 tusen. Pr. 1. januar 2015 var mordyrbestanden litt lavere enn 300 tusen, en liten økning fra ett år tidligere. Det forventes en fortsatt stabil mordyrbestand i løpet av året. Det har vært forsinket og lite slakting i starten på året. Årsaken ligger i store grovfôrmengder og derfor noe utsatt slakting og større andel slaktemodne dyr. Slaktevektene på kvige og okse forventes å øke også i resten av året.

5.1.3 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

I Figur 5-3 vises utvikling i målpris/PGE, prisuttak og omsetningsavgift. Prisprognose for uke 19-26 i 1. halvår 2015.

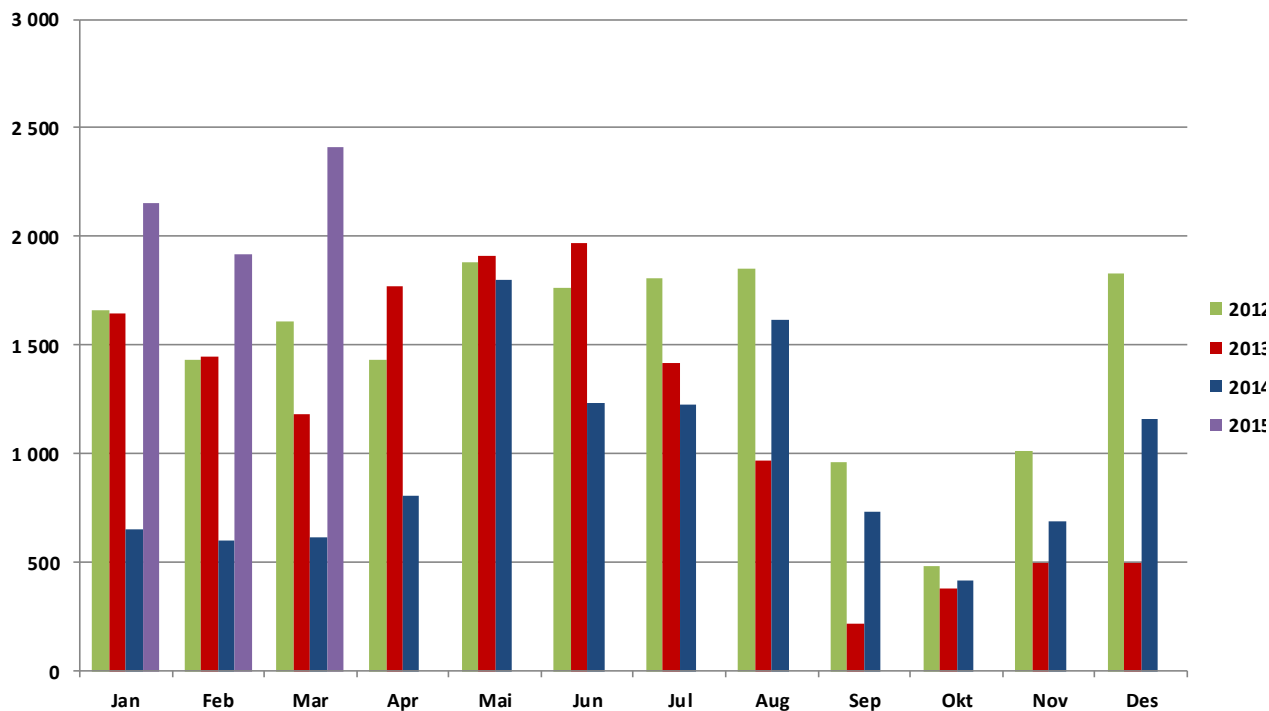
Figur 5-3 viser utvikling av målpris, oppnådd engrospris, planlagt gjennomsnittlig engrospris og omsetningsavgift for storfe fra 2010 - 1. halvår 2015

Som det framgår av figuren har det vært en betydelig økning i engrosprisen. Avviket mellom planlagt gjennomsnittlig engrospris og prisløypa varierer mindre enn for lam (kapittel 6) hvor det er store sesongvariasjoner i leveransene.

5.1.4 Import av storfe må til for å dekke underskuddet i det norske markedet

Importvernet og internasjonale priser gir rom for prisøkning. Importen er nødvendig for å dekke markedet når året ses under ett, men det er sesongvariasjoner i både tilførsel og etterspørsel som må hensynstas både når man ber om tolladministrering og i selve prisfastsettingen. Enkelte stykningsdeler tåler begrenset med prisøkning selv med prosenttoll.

Totalimporten av storfe gikk ned fra 17,7 tusen tonn i 2012 til 13,9 tusen tonn i 2013 og videre til 11,5 tonn i 2014. Figur 5-4 viser den offisielle importen av ferskt og fryst storfekjøtt per måned fra januar 2012 – mars 2015.

Figur 5-4 Import av ferskt og fryst storfekjøtt (tollposisjon 0201 og 0202), januar 2012 – mars 2015.

Importen til og med mars i år avviker fra samme periode i 2014 i og med at det har vært administrert tollsats i denne perioden. Lav dekningsgrad og tomme reguleringslager ved årets start har medført at Landbruksdirektoratet har administrert ned tollen i hele første tertial. Fram til 30. mars var tollene administrert ned på hele/halve/kvarte slakt, men fra 30. mars og foreløpig ut til 8. juni er det også administrert på pistoler for å møte etterspørselen etter biffer og fileter som øker hver vår sammenlignet med foregående måneder.

Tabell 5-1 viser import av storfekjøtt for 2014 og perioden januar – mars 2015 per land og tollposisjon³³.

³³ Den betydelige importen i januar 2010 skyldes at mesteparten av importen fra SACU ble fordelt etter "først til mølla-prinsippet", og at denne importen ble innfortollet til Norge den 1. januar 2010. Dette er løst ved at eksportlandene regulerer eksporten ved hjelp av eksportsertifikater osv.

Tabell 5-1 Import av storfe per posisjon og land for 2014 og frem til og med mars 2015

Sum av Tonn	Kolonnetiketter																	Totalsum							
Radetiketter	FR	AR	AU	BE	BG	BR	BW	DE	DK	ES	GB	IE	IT	LT	LV	NA	NL	NZ	PL	SE	SZ	US	UY	Totalsum	
2014																									
201 - Storfe, ferskt																									
1000 - hele el halve skrotter	-	-	-	-	-	-	-	93	-	-	-	-	19	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	130
2001 - kvarte skrotter (forpart og bakpart)	-	-	-	-	-	-	-	2 922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 922
2004 - "pistol"	-	-	-	-	-	-	-	3 268	5	-	10	15	-	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 344
2008 - andre kjøttstykker m bein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
3001 - biffer og fileter	-	0	0	-	-	25	868	-	0	-	0	-	-	-	1 297	-	-	-	-	-	95	-	417	2 702	
3009 - annet uten bein	-	-	-	-	-	10	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	34	
201 - Storfe, ferskt Totalt	-	0	0	-	-	35	868	6 283	5	0	10	15	0	65	18	1 297	-	-	-	-	95	-	441	9 132	
202 - Storfe, fryst																									
2001 - kvarte skrotter	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
2002 - forpart	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
2008 - andre kjøttstykker m bein	1	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	2	
3001 - biffer og fileter	2	-	0	-	-	61	8	0	0	6	-	0	4	-	24	22	71	-	0	36	2	684	921		
3009 - annet uten bein	0	-	-	-	0	85	723	9	0	0	-	-	0	-	283	0	7	11	0	365	-	-	1 483		
202 - Storfe, fryst Totalt	4	-	0	-	0	147	731	12	0	7	-	0	4	-	307	23	78	11	0	401	2	684	2 410		
2014 Totalt	4	0	0	-	0	182	1 599	6 295	5	7	10	15	0	69	18	1 604	23	78	11	0	495	2	1 125	11 542	
2015																									
201 - Storfe, ferskt																									
1000 - hele el halve skrotter	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	21	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	
2001 - kvarte skrotter (forpart og bakpart)	-	-	-	-	-	-	-	4 921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4 921	
2003 - bakpart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
2004 - "pistol"	-	-	-	-	-	-	-	54	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72	
3001 - biffer og fileter	-	-	-	-	-	-	435	0	-	-	-	-	-	-	145	-	-	-	-	6	-	21	607		
3009 - annet uten bein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	
201 - Storfe, ferskt Totalt	-	-	-	-	-	-	435	4 989	-	-	39	-	0	20	-	145	-	-	-	6	-	27	5 661		
202 - Storfe, fryst																									
2001 - kvarte skrotter	-	-	-	-	-	-	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	
2008 - andre kjøttstykker m bein	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
3001 - biffer og fileter	-	-	-	1	-	12	-	0	0	1	-	-	0	-	-	5	17	-	-	-	-	203	239		
3009 - annet uten bein	0	-	-	-	-	16	91	0	0	-	-	-	-	-	355	-	41	-	45	-	-	-	548		
202 - Storfe, fryst Totalt	1	-	-	1	-	28	91	42	0	1	-	-	0	-	355	5	17	41	-	45	-	203	828		
2015 Totalt	1	-	-	1	-	28	526	5 031	0	1	39	-	0	20	-	499	5	17	41	-	51	-	229	6 489	

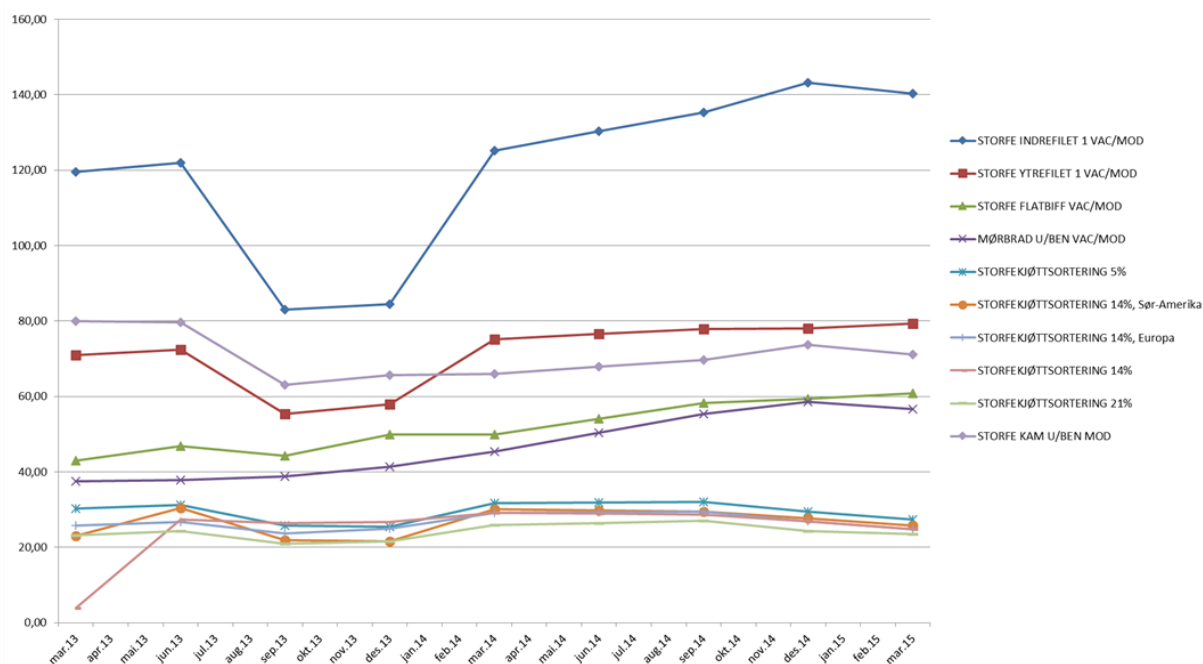
Så langt i år er det importert et lavere kvantum biffer og fileter fra Botswana og Namibia enn på samme tidspunkt i fjor³⁴. Det må ses i sammenheng med at det har vært åpnet for import av storfe som hele/halve/kvarte skrotter i samme periode. Tyskland er absolutt det viktigste avsenderlandet for disse varene.

5.1.5 Importvern for stykningsdeler begrenser handlingsrommet

Etter omleggingen av tollvernet har man tatt ut mer av prisøkningen på hele slakt på stykningsdeler av høy kvalitet, dvs. på biffer, fileter, mørbrad mm. Figur 5-5 viser utviklingen i internasjonale priser for enkelte stykningsdeler³⁵.

³⁴ Se avsnitt 3.5.4 for oversikt over importkvoter.

³⁵ Prisene er hentet inn av NoriDane Danmark på forespørsel fra Nortura.

Figur 5-5 viser utviklingen i internasjonale priser for et utvalg stykningsdeler av storfe

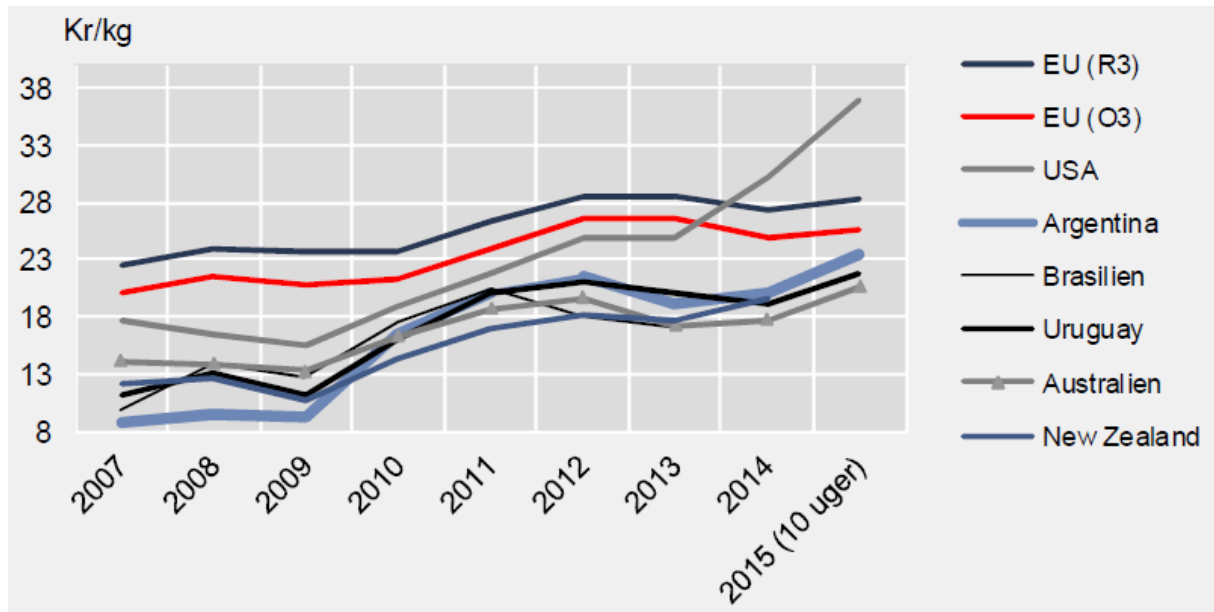
Figuren illustrerer at omleggingen til prosenttoll var et helt nødvendig grep for sikre rom for nasjonal prisdannelse også for de beste stykningsdelene i 2013. I tida etter har prisene økt noe for de beste stykningsdelene, men det er fortsatt lave priser for "mellomsegmentet".

Prisene som er brukt er priser på et gitt tidspunkt og for en spesifikk opprinnelse, men prisene kan varieres mye gjennom året og mellom lik vare med ulik opprinnelse. Det er derfor svært vanskelig å etablere eller stadfeste en verdensmarkedspris. Beregningene gjort våren 2014 viser likevel at man må ta høyde for at tollvernet begrenser handlingsrommet for hvordan man kan ta ut økt pris på helt slakt på stykningsdelen.

I USA har er de seneste års utvikling fortsatt med redusert tilbud og tilhørende høyere priser fortsatt i 2014, se Figur 5-6³⁶. Verdensmarkedsprisene forventes å forbli høye på grunn av begrenset tilførsel, høy etterspørsel i USA og Asia og en midlertidig reduksjon i Australias produksjon³⁷.

³⁶ Australske priser viser her en nedgang og utflating, dvs. noe annet enn hva som framgår av FAO kjøttindeks. Det skyldes trolig ulik periodisering. Utslakting av kveg i Australia og New Zealand som følge av tørke har gitt stor tilgang og tilhørende fallende priser i en periode. Nå bygges flokkene opp igjen og det gir lite slakt i en periode.

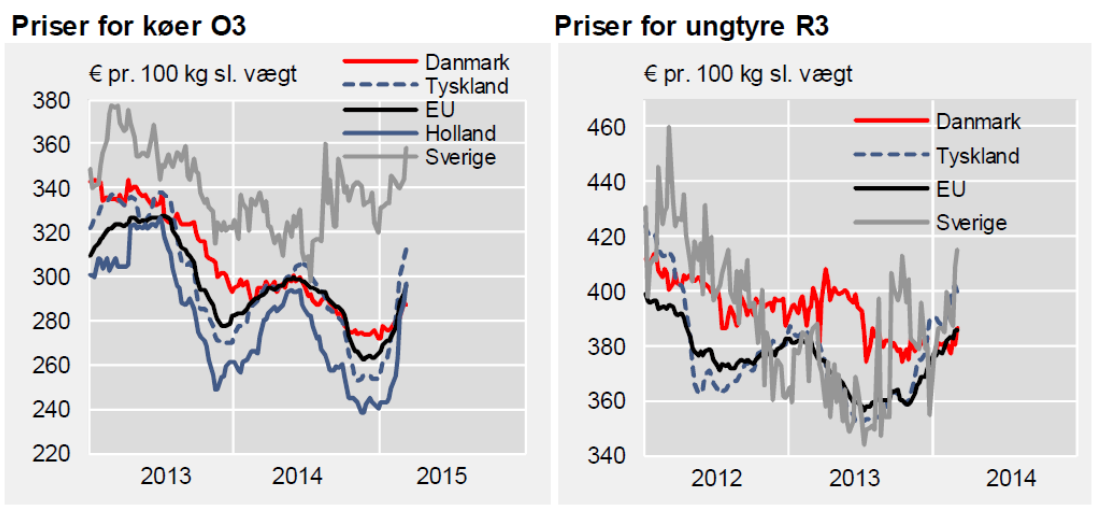
³⁷ EU Kommissjonen (2015); *Short Term Outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2015 og 2016*.

Figur 5-6 viser prisen for hanndyr i et utvalg land (omregnet til danske kroner)

Prisene i EU for storfe økt noe så langt i 2015 sammenlignet med 2014 som helhet³⁸. Med noe variasjon mellom landene, er avregningsprisene for storfekjøtt gjennomgående noe høyere i starten av 2015 enn hva de var i 2014. Figur 5-7 viser prisbildet for to ulike kvaliteter storfe i utvalgte EU land. I de senere årene har norske bedrifter hentet importbehovet av hele og halve slakt i Tyskland. Den tyske prisen har vist en nedadgående trend de siste par årene, men har økt noe mer første kvartal i år enn hva som var tilfellet i første kvartal i fjor.

³⁸ Landbrug & Fødevarer "Kvartalsstatistikk – Oksekød Nr. 1/15
http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aktuelle_statistikker/Oksekoed/Kvartalsstatistik_oksekoed.aspx, 10.04.2015.
 Figurene er hentet fra samme publikasjon.

Figur 5-7 viser utvikling i pris for to ulike kvaliteter storfe i store EU land – stigende priser i første kvartal 2015

EUs melkekvoter utfases i løpet av 2015. Det gjør at bøndene holder igjen dyrene lengre da det ikke lenger er straff for overproduksjon. Det gjør at prisene på storfekjøtt har steget i det siste som følge av redusert tilbud og forventninger om mindre slaktninger. Så langt har det vært produksjonskjøttet som har steget mest i pris mens dyrere stykningsdeler har økt relativt mindre³⁹.

5.1.6 Den internasjonale produksjonen økte marginalt i 2014⁴⁰

Den globale produksjonen av storfekjøtt var om lag på samme nivå i 2014 som årene før, med en marginal økning på 0,8 prosent til ca. 68 mill. tonn. Produksjonen i utviklingsland økte med 2,3 prosent og da hovedsakelig i Sør-Amerika og Asia. Særlig har Brasil vist sterk vekst, med 3,4 prosent økning i produksjon og estimert totalproduksjon på 9,9 mill tonn i 2014. Produksjonen i industrialiserte land falt med om lag 1,3 prosent, og da særlig i Nord-Amerika.

I EU var total produksjon av storfe i 2014 om lag 2,1 prosent over foregående år etter flere år med nedgang. Økningen skyldes delvis økt antall melkekyr, som igjen skyldes at produksjonskvoter for melk fases ut, som igjen har presset prisene nedover og dermed har medført økt slaktning av melkekyr. God kvalitet på fôret og til lav pris har videre bidratt til noe høyere slaktevekter. I enkelte av EUs medlemsland ser man en dreining fra melkekyr til

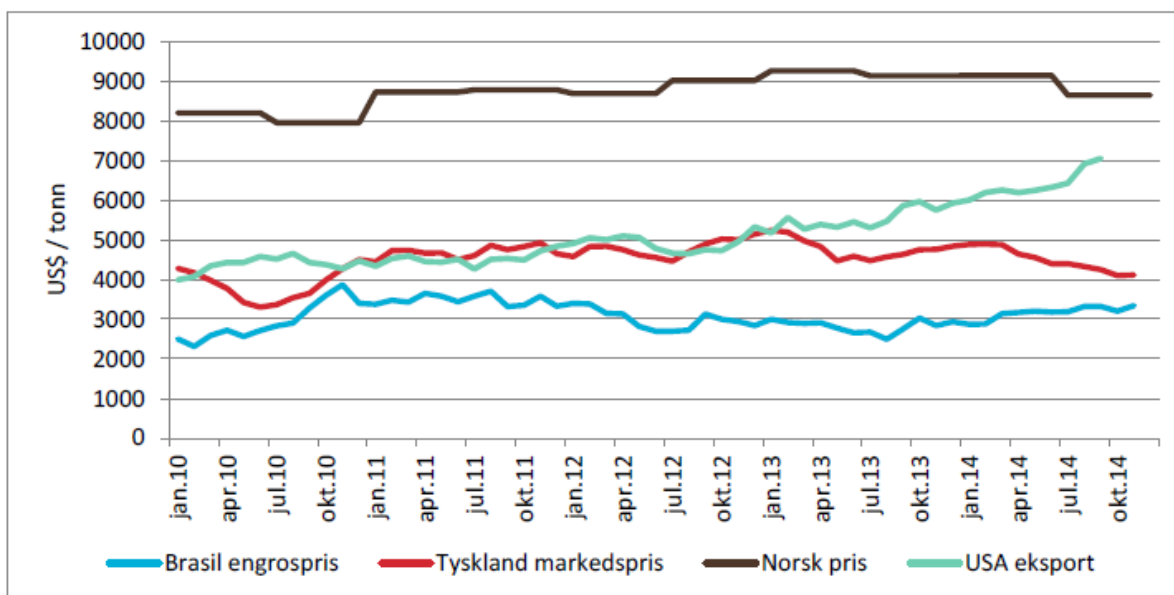
³⁹ Noridane Danmark (mars 2015)

⁴⁰ Dette avsnittet baserer seg i all hovedsak på Landbruksdirektoratets *Omverdensrapport 2014* og EU kommisjonen (2015) *Short Term Outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2015 og 2016* http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook/pdf/2015-03_en.pdf

ammekyr. Det ligger an til en ytterligere økning i produksjonen på rundt 2 prosent i EU i 2015.

Den internasjonale handelen med storfekjøtt er estimert til om lag 9,3 mill. tonn i 2014, opp fra 9,0 mill. tonn i 2013. Verdenshandelen utgjorde dermed 13-14 prosent av produsert kvantum, dvs. en liten økning fra de to-tre foregående årene. Økningen kom på tross av høye priser og eksportrestriksjoner i både Argentina og Uruguay.

Internasjonale storfepriser lå på et historisk høyt nivå også i 2014. Utover høsten begynte utviklingen å snu. Det er likevel forventet at prisene vil ligge høyt de neste ti årene. Figur 5-8 viser prisutviklingen i produsentprisene for storfekjøtt i Tyskland, USA, Brasil samt Norge⁴¹.

Figur 5-8 Prisutvikling storfekjøtt 2009 -2014 (US\$ per tonn).

5.2 Priser og prisdannelse etter engrosprispunktet

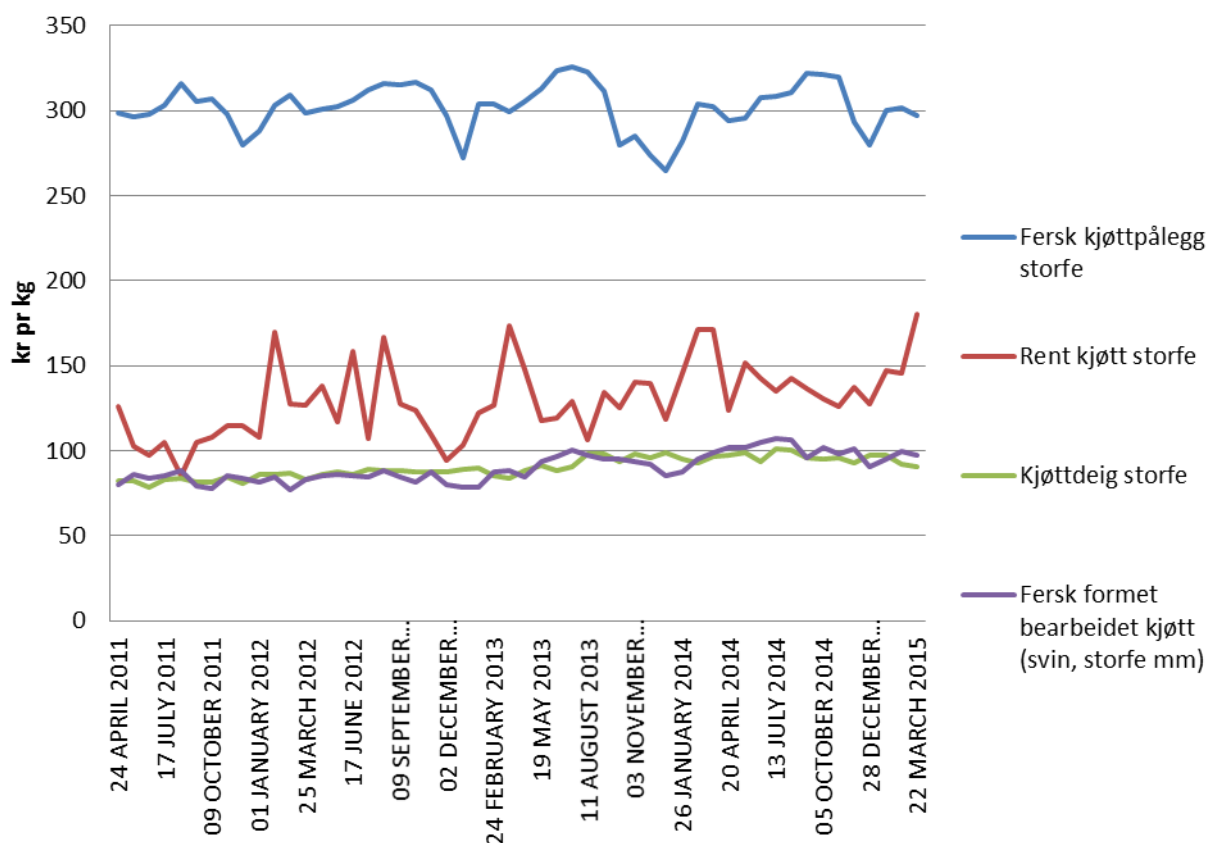
I dagligvarehandelen er det ulik prisutvikling for ulike deler av dyret. Mulighetene til å ta ut økt pris på ulike stykningsdeler må tillegges vekt i prisfastsettingen.

⁴¹ Prisene er ikke direkte sammenlignbare med norske priser, men "oppgjørpris til bonde" blir det nærmeste norske sammenligningsgrunnlaget. Fra Landbruksdirektoratets *Omverdensrapport 2014*.

5.2.1 Faktiske butikkpriser enkeltvarer⁴²

Konsumprisindeksen (KPI) for kjøtt og egg er beskrevet i avsnitt 4.4. Her framgår det at indeksen for storfekjøtt har utviklet seg bedre enn for kjøttvarer sett over tid. Det har imidlertid ikke vært tilfellet det siste året. Figur 5-9 nedenfor viser prisutviklingen for de viktigste produktgruppene for storfe⁴³ fra april 2011 til mars 2015, basert på omsetningstall.

For rent storfekjøtt har prisene økt når man ser det over tid og utjevner for sesongvariasjoner, mens det for kjøttdeig har vært svakt økende priser. Det gjelder også ferskt pålegg og fersk formet bearbeidet kjøtt. Siste rullerende år (mars 2014-mars 2105) har prisene hatt omtrent samme kurve som foregående rullerende år.

Figur 5-9 viser forbrukerprisutvikling for utvalgte storfeprodukter

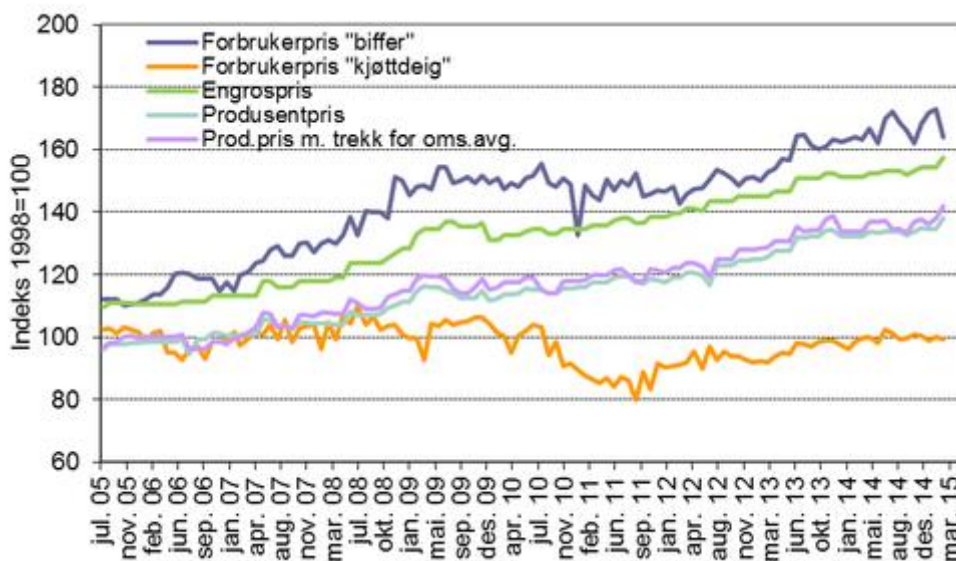
⁴² Alle data som ligger bak figurene er hentet fra Nielsen.

⁴³ Tallene for biffer og fileter dekker bare en mindre andel av den totale omsetningen av biffer og fileter. Prisutslagene kan derfor være større i dette utvalget enn hvis en hadde et større utvalg.

5.2.2 Forbrukerprisene utvikler seg annerledes enn engrospris og produsentpris

Resultatkontrollen viser at forbrukerprisene har økt noe fra 2011 til 2014, etter noe reduksjon i prisen fra 2009 til 2011. Engros- og produsentprisene har økt litt hvert år i samme periode. I følge Resultatkontrollen økte forbrukerprisene med 4,9 prosent fra 2013 til 2014, mens produsent- og engrosprisene steg med 2,6 prosent⁴⁴.

Figur 5-10 viser en sammenstilling av prisutvikling på ulike ledd i verdikjeden. Over tid har særlig kjøttdeig blitt betydelig rimeligere enn hva prisen på engrosnivå skulle tilsi.

Figur 5-10 viser utviklingen i produsentpris, engrospris og forbrukerpris for storfe.⁴⁵

5.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

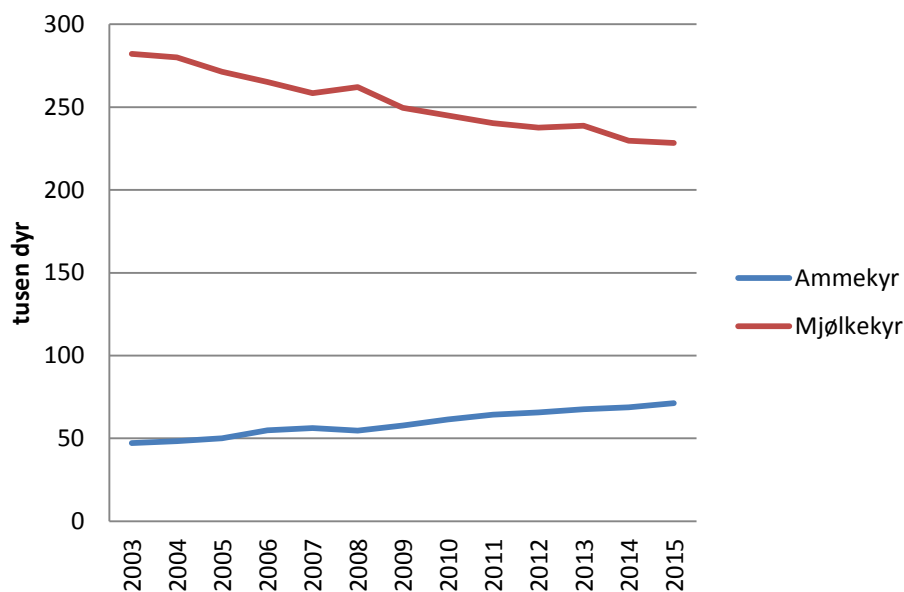
Behovet for å øke norsk produksjon av storfekjøtt tilsier at økonomien i denne produksjonen må løftes. Vederlaget til arbeid og egenkapital har økt, men trolig ikke tilstrekkelig til at produksjonen øker tilstrekkelig til at etterspørselen etter norsk storfe dekkes. Engrosprisen må økes så mye som de øvrige vurderingskriteriene i analysen gir rom for.

I grunnlagsdokumentet for høsten 2013 er det en mer omfattende analyse av økonomien i storfeproduksjon. Analysen var basert på arbeidsgrupperapporten «Bedre markedsdekning for norsk storfekjøtt» fra våren 2012 og rapporten fra ekspertgruppen fra februar 2013 «Økt storfeproduksjon i Norge». Dette er analyser som i stor grad baserer seg på data som ikke oppdateres regelmessig. For en mer grundig gjennomgang av økonomien i storfeproduksjon vises det derfor til grunnlagsdokumentet for høsten 2013.

⁴⁴ BFJ – Resultatkontrollen, april 2015

⁴⁵ NILF – matpriser http://nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Tekst/Manedlig_prisutvikling_for_produkter_av_sau-lam_pa_forbrukerniva-figur, 10.04.2015

5.3.1 Økende besetningsstørrelser i både melkeku- og ammekuproduksjonen

Figur 5-11 Utvikling i antall kyr 2000-2014⁴⁶

Det har siden 2005 vært en nedgang i totalt antall kyr på 7 prosent, men når det sees på melkekyr og ammekyr adskilt har antallet melkekyr gått ned med 16 prosent og antallet ammekyr har økt med 42 prosent. Besetningstørrelsene for begge produksjonene har økt, hvor det har vært størst økning i besetningstørrelsen for ammekyr. Selv om besetningstørrelsene med ammeku har økt jevnt, er fortsatt gjennomsnittsbetningen bare på litt over 14 dyr.

Det ble ved søknadsomgangen per 1. januar 2015 registrert 299 635 kyr⁴⁷, hvorav 228 381 er melkekyr og 71 254 er ammekyr. Det er en nedgang på 9326 melkekyr fra samme tidspunkt i 2013. For ammekyr er det en liten økning fra foregående år på ca. 2600 dyr.

Kuttallet varierer en del gjennom året og særlig ammekuttallet er noe høyere på sommeren (telledato 31. juli) enn vinteren, naturlig nok når ammekuproduksjonen i stor grad nyttiggjør seg av beitesesongen.

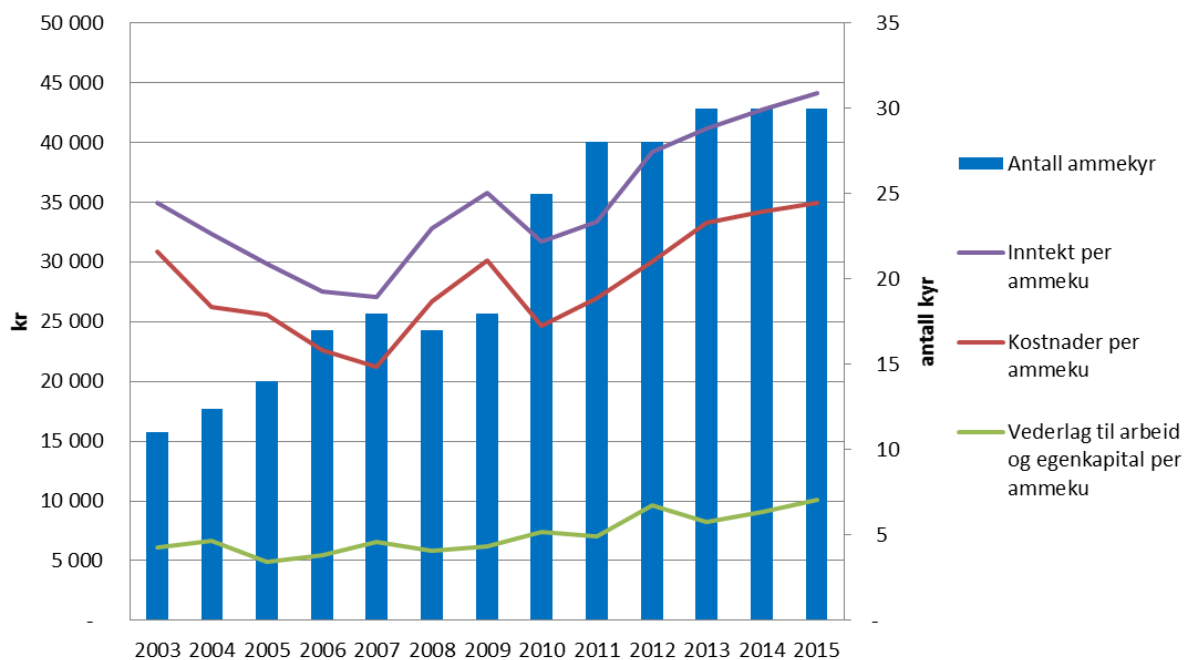
⁴⁶ SSBs statistikkbank "Husdyrhald", tabell 03789 og 03802, 15.04.2015.

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=jordhus&CMSSubjectArea=jord-skog-jakt-og-fiskeri&checked=true>

⁴⁷ SLF, søknad om produksjonstilskudd per 01.01.2015. <https://www.slf.dep.no/no/statistikk>. Rapport PT-900.

5.3.2 Referansebruk nr 8 viser at lønnsomheten per ammeku har økt

Tallene for referansebruk 8⁴⁸ (Figur 5-12) viser at vederlaget per ku har variert noe de siste fire-fem årene. I 2014 økte vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk med 10 prosent fra året før, etter en reduksjon foregående år. I 2015 er det estimert en økning på om lag 11 prosent *før* jordbruksavtalen. Som resultat av jordbruksavtalen økte vederlaget til arbeid og egenkapital med 10 000 kr (ca 330 kr per årsku).

Figur 5-12 viser utvikling i sentrale nøkkeltall for ammekuproduksjon basert på referansebruk 8

5.3.3 Ammekuproduksjon er fortsatt svært avhengig av tilskudd

Nedenfor i Tabell 5-2 viser dekningsbidragskalkyler fra Nortura for bruk med 25 ammekyr. Som det framgår er det noe bedre økonomi i tung rase som følge av høyere produksjonsinntekter.

⁴⁸ Referansebruk 8 består i 2015 av bruk med 30 ammekyr.

Tabell 5-2 viser dekningsbidrag for ammekuproduksjon, hhv. tung og lett rase. Dataene er for produksjon i sone 1⁴⁹ (kr per ku).

	tung rase 25 kyr ⁵⁰	lett rase 25 kyr ⁵¹
Produksjonsinntekter	18 686	14 240
Variable kostnader	13 130	10 598
Dekningsbidrag 1	5 556	3 642
Tilskudd	11 952	11 501
Dekningsbidrag 2	17 508	15 142

Basert på disse kalkylene, utgjør produksjonsinntekter 61 prosent og tilskudd 39 prosent av inntekten for tunge raser. Tilsvarende tall for lett rase er 55 prosent produksjonsinntekt og 45 prosent tilskudd.

⁴⁹ Verdien av kjøttet er satt til forventet noteringspris i avtaleåret, inklusive diverse tillegg. Det er ingen distriktstilskudd.

⁵⁰ Slaktevekter og -kvalitet: Ku – klasse O, 355 kg. Okse – klasse O+/R-, 350 kg. Kviqe – klasse O/O+, 245 kg.

⁵¹ Slaktevekter og -kvalitet: Ku – klasse O, 300 kg. Okse – klasse O+/R-, 280 kg. Kviqe – klasse O/O+, 195 kg.

6 Sau og lam

Prognosen fra 6. mai viser en underdekning av norsk sau/lam i 2015 på ca. 900 tonn. Ved fastsetting av engrospris skal Nortura som markedsregulator legge betydelig vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Økte dyretall tilsier at det er utsikter til at produksjonen øker.

Slakting av sau/lam skjer i all hovedsak i andre halvår. For lam er det derfor viktig å se prisendringene året under ett. Prisen ble økt med 1,50 kr per kg fra 1. januar 2015. Det er allerede en solid økning i prisen. Jordbruksoppkjøret 2014 medførte videre en økning i kvalitetstilskuddet for lammeslakt. Det er registrert etableringsvilje i næringen, økende størrelse på besetningene og økende vederlag til arbeid og egenkapital per vinterfôra sau. Den langsiktige effekten av signalene som ble gitt med kvalitetstilskuddet og prisøkningen gjenstår å se, men prognosene tilsier at grepene har virket.

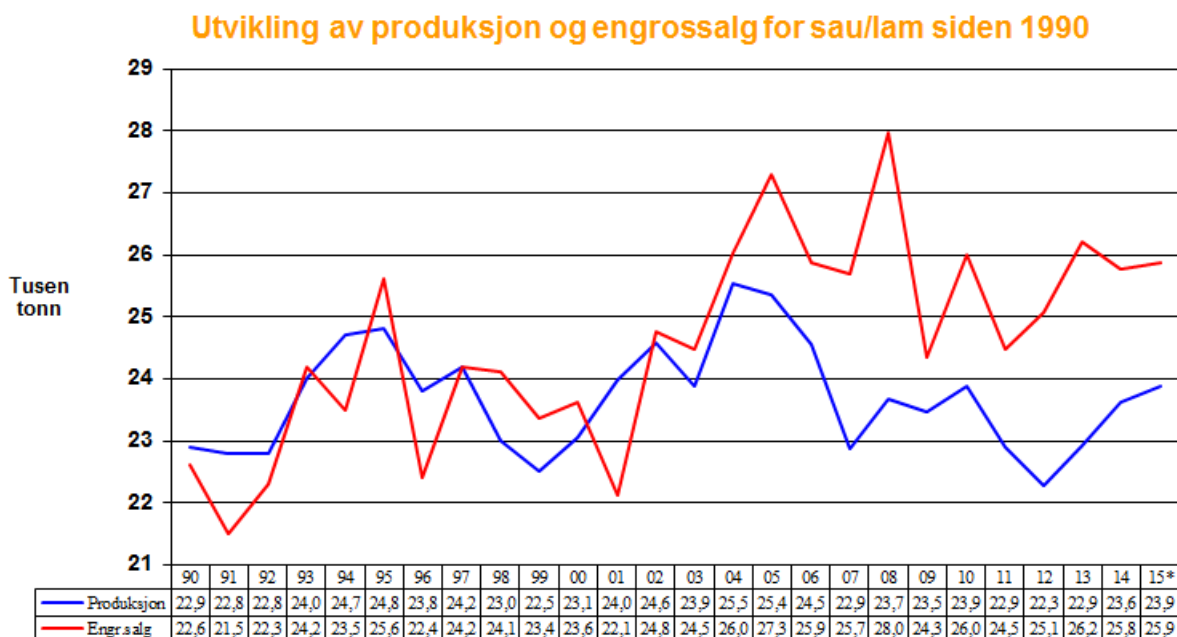
På forbrukernivå er prisutviklingen sprikende; ulike varegrupper utvikler seg ulikt og det er store sesongvariasjoner. Sau/lam er relativt høyt priset sammenlignet med andre kjøttslag, men det er likevel et vedvarende underskudd i markedet, særlig for lam. Det er likevel registrert en viss uro for at det kan oppstå et overskudd inneværende år. Det tilsier at man må være forsiktig med prisøkninger på det nåværende tidspunkt.

Gjennomsnittlig planlagt engrosprisen videreføres på kr 70,50 per kg for andre halvår 2015. Inkludert økningen for første halvår gir det en økning fra forrige til ny lammesesonng på kr 2,6 prosent.

6.1 Marked og priser

Det var underdekning av norsk vare og tilhørende administrering av tollsatsen for lam i store deler av 2014. I likhet med året før var tollsatsen administrert ut august, dvs. tett opp mot norsk slaktesesonng. For 2015 indikerer prognosene fortsatt en underdekning. Prisene bør derfor økes så mye som de andre kriteriene i analysen gir rom for.

Figur 6-1 vises utviklingen i produksjon og engrossalg av sau/lam fra 1990.

Figur 6-1 viser utvikling i produksjon og engrossalg av sau/lam siden 1990.

6.1.1 Sau og lam i 2014 – gode beiteforhold ga fine og tunge lam

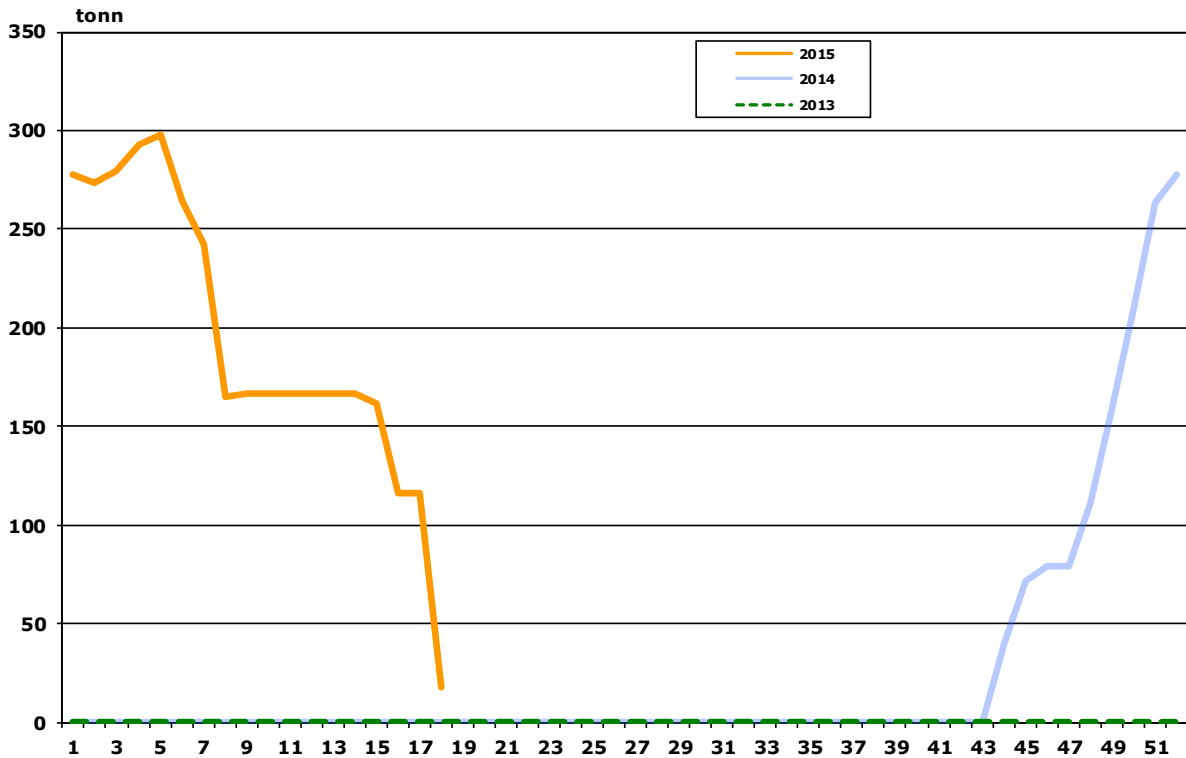
Året startet med tomme reguleringslagre. Det ble åpnet for import av ferske lam med reduserte tollsatser fra 3. mars til ut august. Til forskjell fra de siste årene ble det lagt inn 278 tonn lam på reguleringslager i løpet av høsten.

Tilførslene i 2014 økte med 3 %. Det ble slaktet om lag det samme antall sau og lam, men med betydelig høyere slaktevekter enn året før. Engrossalget gikk ned med nesten 2 %.

Importen av sau/lam i 2014 var på om lag 2.400 tonn. Av dette kom 600 tonn fra Island, vel 1.400 tonn under administrativ tollnedsettelse (ferske, hele slakt), 78 tonn fra SACU og import under WTO-kvote og annet utgjorde om lag 300 tonn (se også 6.1.4).

6.1.2 Sau og lam i 2015 – prognosene viser mindre importbehov

I prognosen for 2015 er det estimert et underskudd av norskprodusert vare og forventet kvoteimport på om lag 900 tonn. I tillegg var det de ovennevnte 278 tonn med lam på reguleringslager ved årets begynnelse (Figur 6-2).

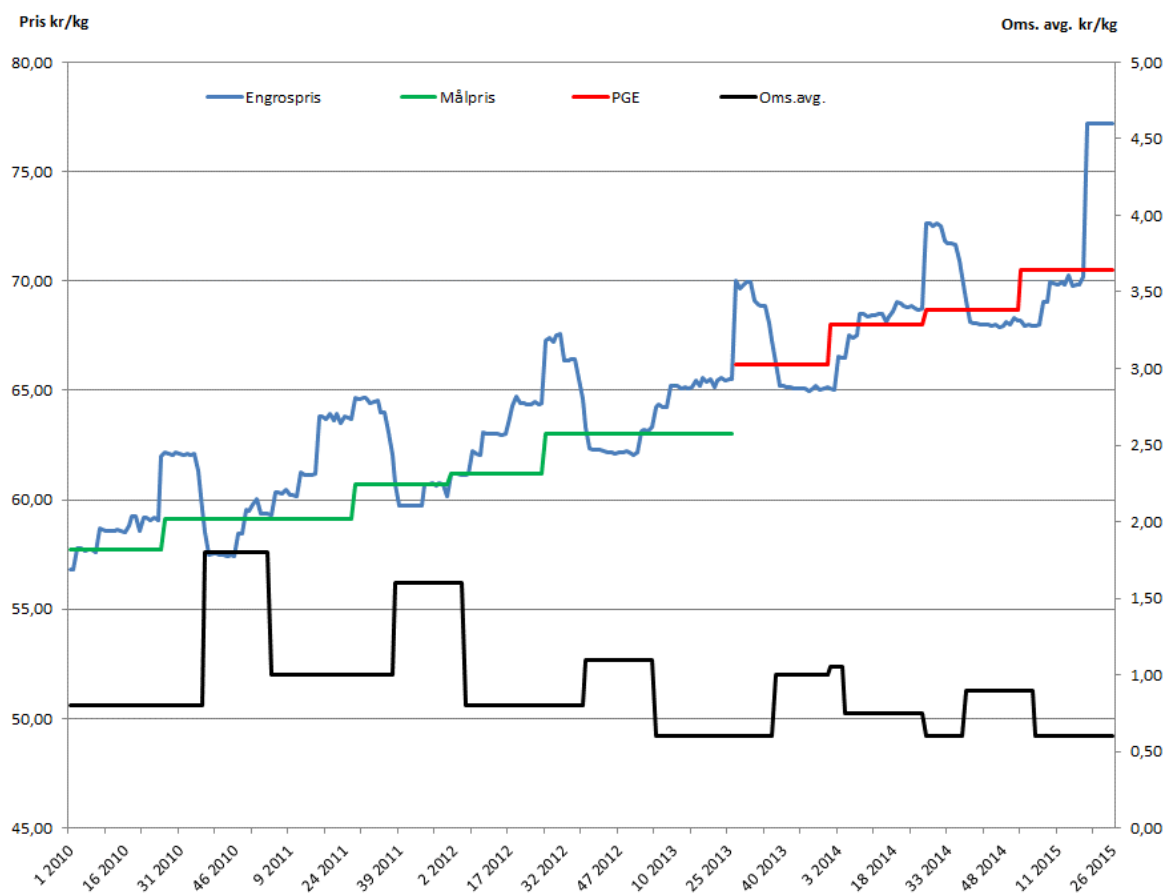
Figur 6-2 viser status på reguleringslager av lam

Tilførslene er prognosert 1 % høyere. Beiteslipp er estimert å øke med 3,5 prosent.

Engrossalget forventes å bli på nivå med 2014. Tollen ble administrativt nedsatt fra 17. mars, og det vil antagelig vedvare til norsk sesong starter.

6.1.3 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

I Figur 6-3 vises utviklingen i målpris/PGE, oppnådd pris og omsetningsavgift for de siste årene for lam, samt prisprognose for uke 19-26 i 1. halvår 2015.

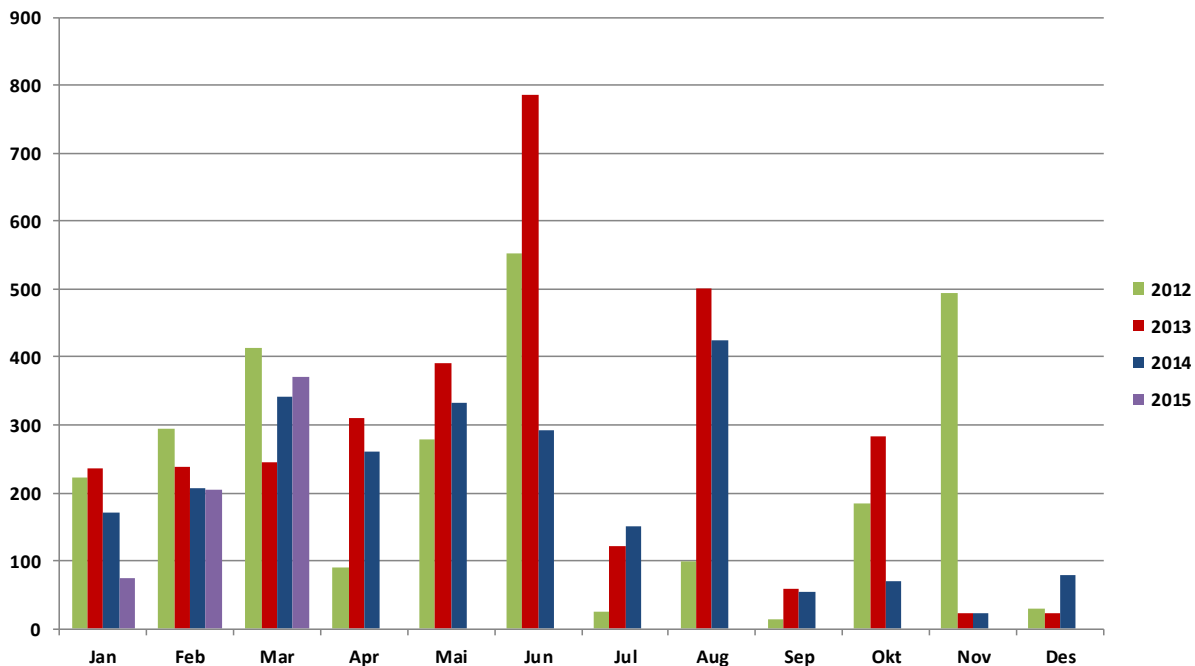
Figur 6-3 viser utviklingen av målpris/engrospris/omsetningsavgift for lam fra 2010 - 1.halvår 2015

Det har vært betydelige prisøkninger i perioden hvor man har regulert markedet etter "volummodellen". Det er store sesongvariasjoner i prisnivået som er naturlig ved en sesongbasert produksjon.

6.1.4 Det er behov for 2000 tonn import av sau/lam for å dekke markedet

Omlagningen til prosenttoll og det internasjonale prisbildet gir rom for prisøkning på fersk vare. I perioder med administrative tollnedsettelse gis det kun tollnedsettelse på fersk vare for å redusere faren for importskapt overskudd.

Figur 6-4 viser importen av ferskt og fryst saue- og lammekjøtt fra 2010 til og med mars 2015.

Figur 6-4 viser en oversikt over importen av ferskt og frossent saue- og lammekjøtt fra januar 2012- mars 2015

Tabell 6-1 viser en oversikt over importen av saue- og lammekjøtt fra 2012 og frem til og med mars 2015. Det var en god slaktesesongen 2014, med relativt høy vekter, jf. avsnitt 6.1.2. I motsetning til høsten 2013 ble det derfor ikke tollene administrert ned for å sikre råstoff til pinnekjøtt.

Så lang i år, er det hentet drøyt 470 tonn frossent kjøtt fra Island av kvoten på 600 tonn. Til sammenligning var kvoten nesten fylt innen mars i fjor. Den resterende importen er stort sett i fra Storbritannia (Wales). Jfr. prognosene for 2014 per 6. mai, vil det være behov for å importere rundt 2000 tonn lam året sett under ett.

Tabell 6-1 viser en oversikt over import av sau/lam pr posisjon i 2010 og 2013 frem til og mars 2014 (tall ikke omregnet til kjøtt med bein)

Radetiketter	2012	2013	2014	2015
204 - Sau/lam				
1000 - ferskt, hele el halve skrotter av lam	1 737,3	2 086,7	1 455,0	180,9
2200 - ferskt, andre kjøttstykker, ikke utbeinet	1,8	6,3	-	-
2300 - ferskt, andre kjøttstykker, utbeinet	1,6	0,1	1,9	0,3
3000 - fryst, hele el halve skrotter av lam	596,3	598,3	604,4	394,8
4100 - fryst, hele el halve skrotter av sau	-	2,0	1,0	-
4200 - fryst, andre kjøttstykker, ikke utbeinet	214,6	197,5	195,4	16,5
4300 - fryst, andre kjøttstykker, utbeinet	143,3	327,1	152,0	57,3
204 - Sau/lam Totalt	2 694,8	3 218,0	2 409,7	649,7
Totalsum	2 694,8	3 218,0	2 409,7	649,7

6.1.5 Svak vekst i internasjonal produksjon av sau og lam internasjonalt⁵²

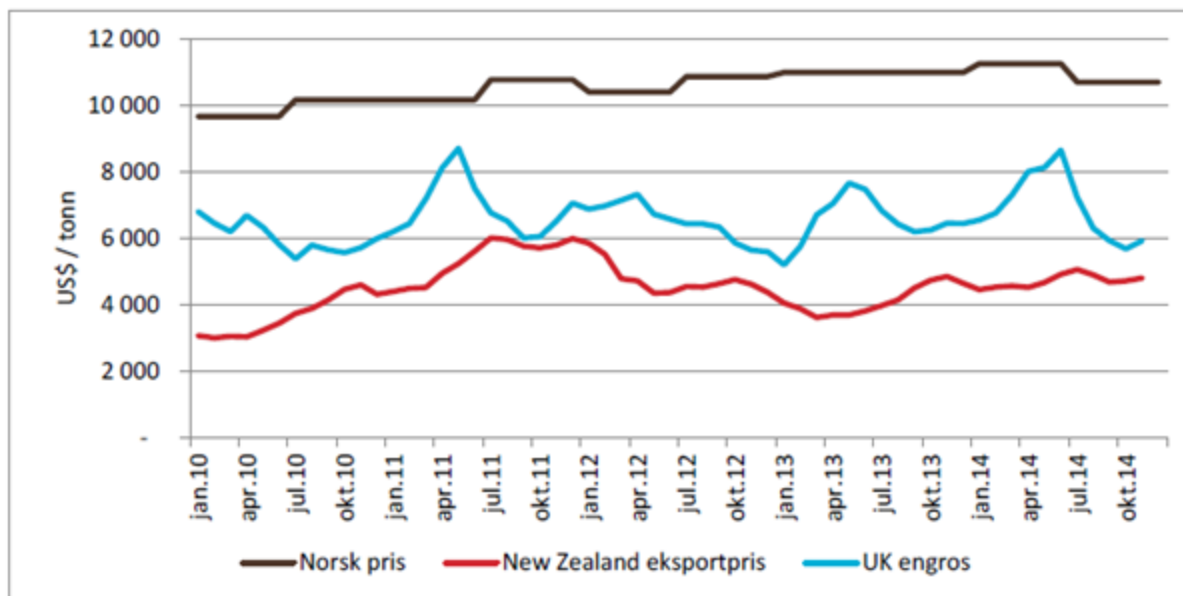
Den globale produksjonen av saue- og lammekjøtt økte med om lag 2 prosent i 2013 og FAO prognostiserer at den endte på 13,7 mill. tonn i 2013. I 2014 økte produksjonen marginalt til 14 mill. tonn. I 2014 var det imidlertid vekst i produksjonen i mange utviklingslandene og om lag tre fjerdedeler av den globale produksjonen av sau/lam finner sted der. Tørke i Oceania i 2013 medførte høye slaktetall dette året og påfølgende lave bestander i 2014.

Småfeproduksjonen i EU noe redusert som følge av blåtungutbrudd i noen medlemsland.

Kina, India, Sudan, Nigeria og Pakistan er de største produsentene. New Zealand og Australia er imidlertid de største eksportørene og står for omlag 85 prosent av verdens eksport av sau/lam. Handelen med småfe er begrenset; av verdens totale produksjon, ble bare snaut 1 mill tonn (0,959 mill. tonn estimert) handlet over landegrensene.

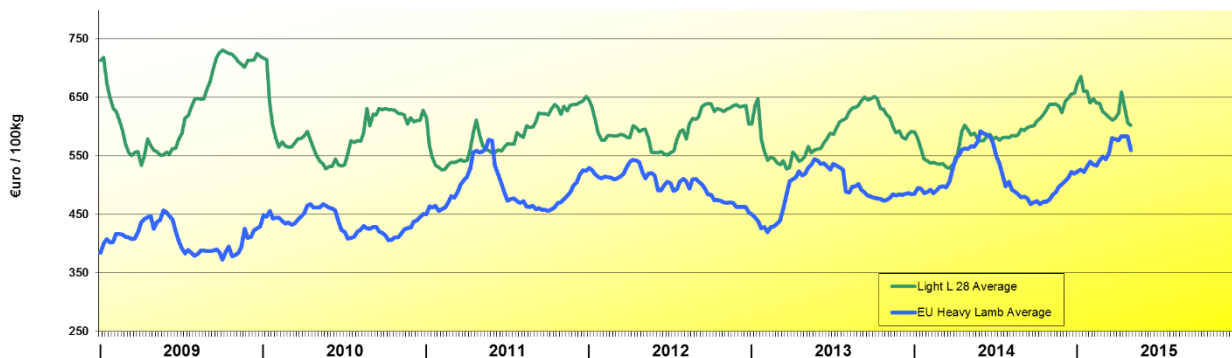
Prisene på saue- og lammekjøtt var i 2014 omtrent som året før, kanskje noe høyere. Figur 6-5 viser prisutviklingen for lammekjøtt de siste 5 årene, for henholdsvis UK og New Zealand.

⁵² Dette avsnittet baserer seg i all hovedsak på Landbruksdirektoratets *Omverdenrapport 2014*, EU kommisjonen (2015) *Short Term Outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2015 og 2016* http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook/pdf/2015-03_en.pdf og FAO (2014) *Food Outlook* <http://www.fao.org/3/a-i4136e.pdf>

Figur 6-5 Prisutvikling for lammekjøtt 2009-2014 (USD/tonn)⁵³

Figur 6-6 nedenfor viser utviklingen i prisene i EU fram til mars-april 2015. Som i Norge varierer prisene mye gjennom året, men det kan se ut til at prisene på slutten av perioden ligger noen høyere nå enn i tilsvarende uker i fjor.

Figur 6-6 Prisutvikling for lammekjøtt i EU 2007-2015 (EUR/tonn)⁵⁴. Grønn linje for lette lam (<13 kg) og blå for tyngre lam.

⁵³ NZ – engrospris for fryste hele slakt. UK – gjennomsnitts engros hele/halve slakt. Norsk pris – målpris / planlagt gjennomsnittlig engrospris

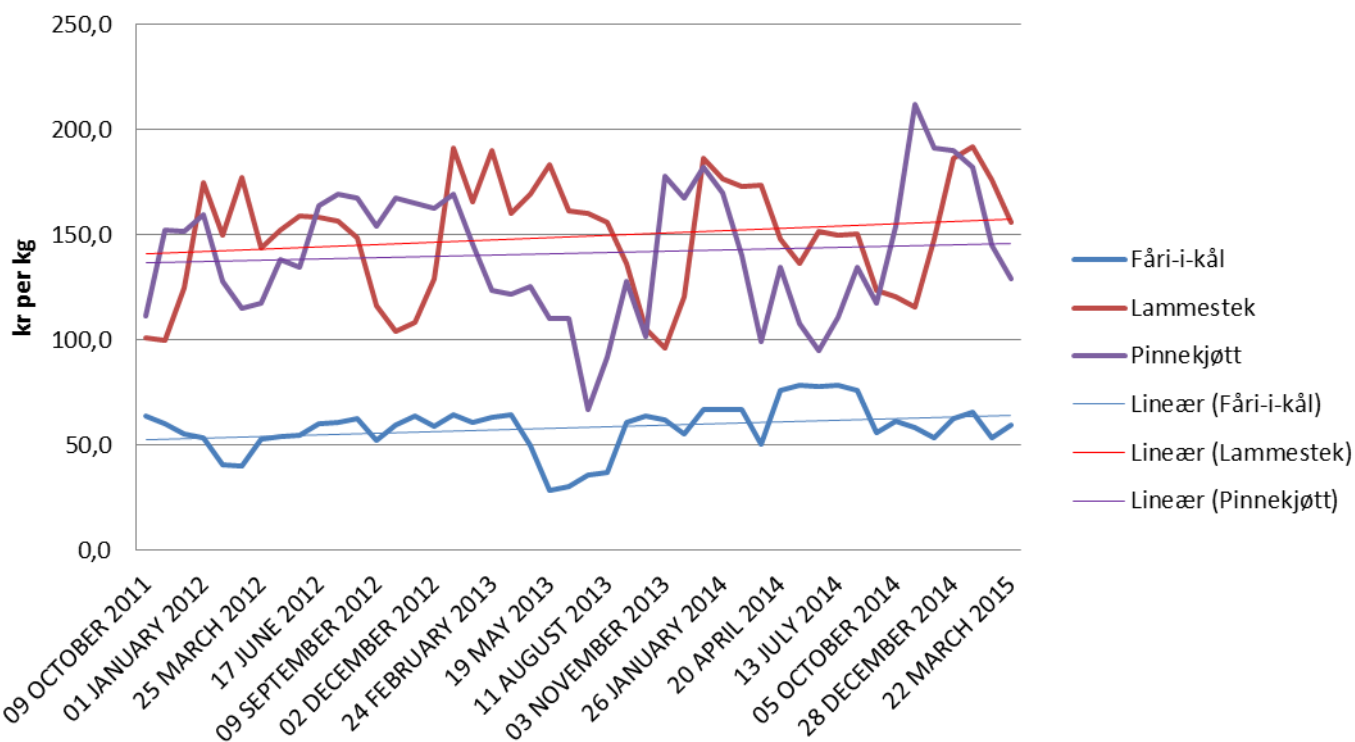
⁵⁴ EU-kommisjonen (2015); http://ec.europa.eu/agriculture/sheep-goats/presentations/index_en.htm "Weekly market prices for sheep and goat meat"

6.2 Prisdannelse etter engrosprispunktet sau og lam

I dagligvarehandelen er det ulik prisutvikling for ulike deler av dyret. Mulighetene til å ta ut økt pris på de ulike stykningsdelene må vurderes i fastsettingen av pris og prisløype.

6.2.1 Faktiske butikkpriser sau og lam⁵⁵

Figur 6-7 nedenfor viser butikkpriser, med trendlinjer, for viktige produktgrupper av sau og lam.

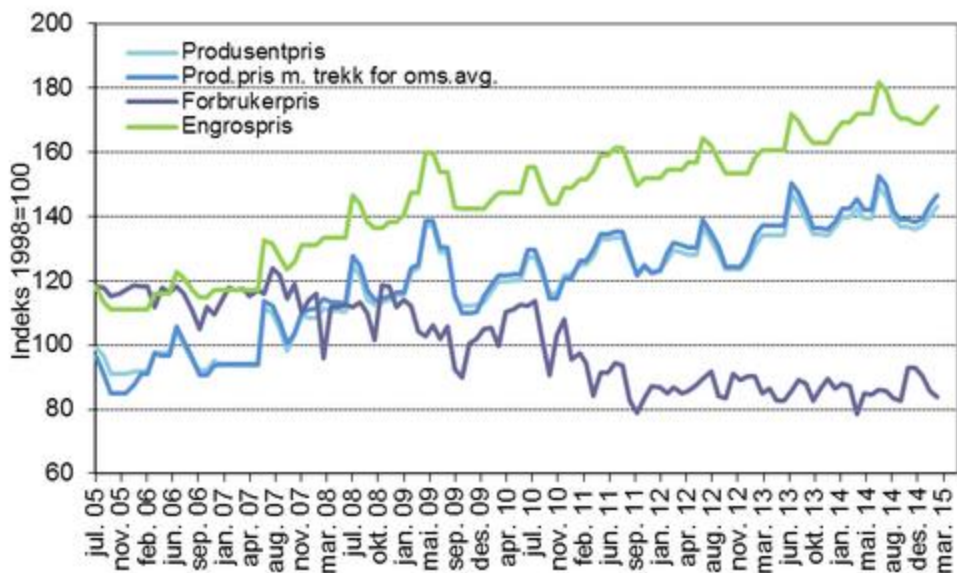
Figur 6-7 viser en oversikt over verdien av saue- og lammekjøtt i dagligvaren fordelt på produkttype i kroner per kg.

Prisene for pinnekjøtt og lammestek varierer veldig gjennom året etter sesongene. Det er til jul at pinnekjøttet har høyest pris som er naturlig og da ligger prisen på i størrelsesorden 200 kr per kg. Prisen for lammestek varierer også i forhold til sesongene og har høyest pris i jule- og påskesesongen. Prisen for lammestek og pinnekjøtt er på samme nivå, men lammestek har noe høyere pris. Fårikål har en vesentlig lavere pris og mindre variasjon i pris gjennom året.

⁵⁵ Alle data som ligger bak figurene er hentet fra Nielsen

6.2.2 Forbrukerprisene har flatet ut fra 2011, mens engros- og produsentpris har økt

Figur 6-8 viser en sammenstilling av prisutvikling på ulike ledd i verdikjeden. Av den framgår det at forbrukerprisene har utviklet seg i motsatt retning av engrosprisene. Her er

Figur 6-8 viser utviklingen i produsentpris, engrospris og forbrukerpris for lam/sau.⁵⁶

I følge resultatkontrollen, så har forbrukerprisene falt siden 2007 mens engrospris og produsentpris har økt. Fra 2013 til 2014 falt forbrukerprisene med 0,5 prosent samtidig som engros- og produsentprisene økte med hhv 5,8 prosent og 4,5 prosent. Siden 2010 har forbrukerprisene falt med 18,8 prosent, mens både engros- og produsentpris har økt med 16,4 og 29,2 prosent.

Det betydelige fallet i forbrukerpriser kan ha sammenheng med at bl.a. fårrikål-kjøtt i sesongen brukes som lokkevarer. Som det også framgår av Figur 6-7 i avsnittet over så er det stor forskjell mellom varer.

⁵⁶ NILF – matpriser

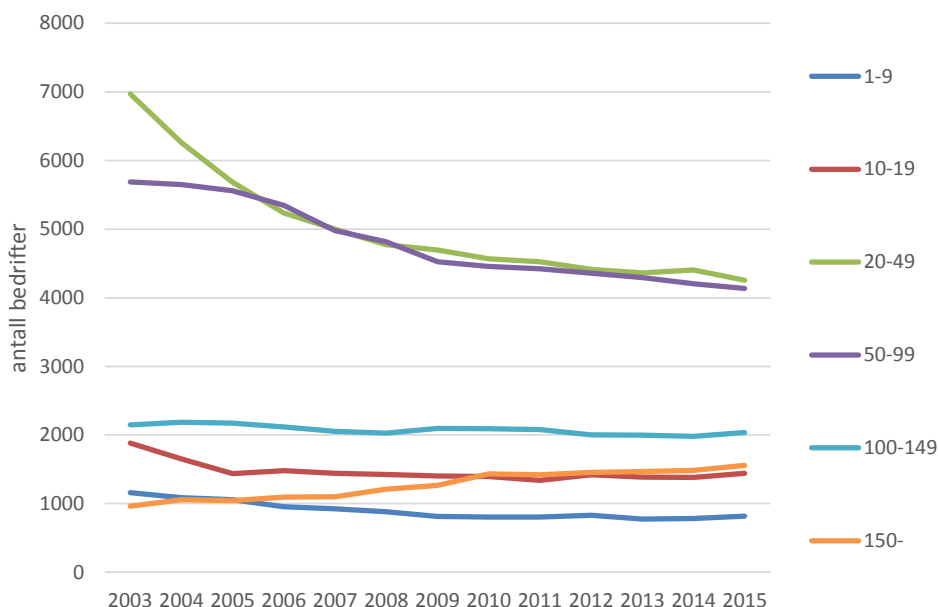
http://www.nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Tekst/Manedlig_prisutvikling_for_produkter_av_sau-lam_pa_forbrukerniva-figur, 10.04.2015

6.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Det er en nedgang i antall produsenter med sau og antall vinterfôrede sauer. Behovet for å opprettholde og øke produksjonen av lammekjøtt tilsier at økonomien i denne produksjonen må bedres. Produksjonen er den kjøttproduksjonen hvor tilskudd utgjør størst andel av totalinntektene. Engrosprisen må økes så mye som de andre kriteriene i vurderingen gir rom for.

6.3.1 Antall gårdsbruk med sau og antall vinterfôrede sauer går ned, men besetningene blir større.

Det har vært en jevn nedgang i antall jordbruksbedrifter med sau og da særlig i små og mellomstore besetninger, som vist i Figur 6-9.

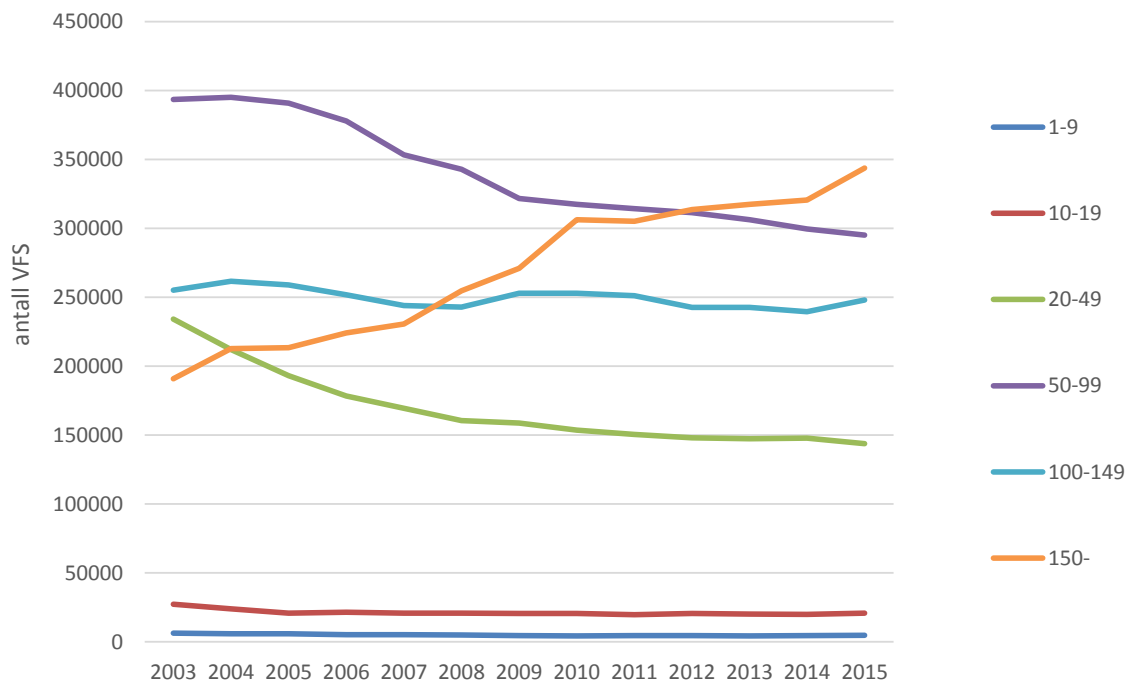

Figur 6-9 viser antall jordbruksbedrifter med sau fra 2003-2015 fordelt etter besetningsstørrelse ⁵⁷.

Dette viser en strukturendring i saueholdet, men fremdeles består norsk sauehold i vesentlig grad av mellomstore besetninger. Det er imidlertid de mellomstore sauebesetningene som har hatt klart størst nedgang. Antall produsenter med 20-49 og 50-99 sauer har hatt en nedgang på ca. 1400 bedrifter i hver gruppe.

Det er i dag de største besetningene som i dag har flest vinterfôra sauer totalt sett (Figur 6-10)

⁵⁷ SSB: Statistikkbanken. Omfatter de som søkte om produksjonstilskudd. Til og med år 2000 var telledatoen 31. desember, men fra år 2000 er telledatoen 1. januar. Siste års tall er foreløpige tall. <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=jordhus&CMSSubjectArea=jord-skog-jakt-og-fiskeri&checked=true>, tabell 03803, 15.04.2015

Figur 6-10 viser antall vinterfôra sauer fra 2003 til 2015⁵⁸ fordelt på besetningsstørrelse

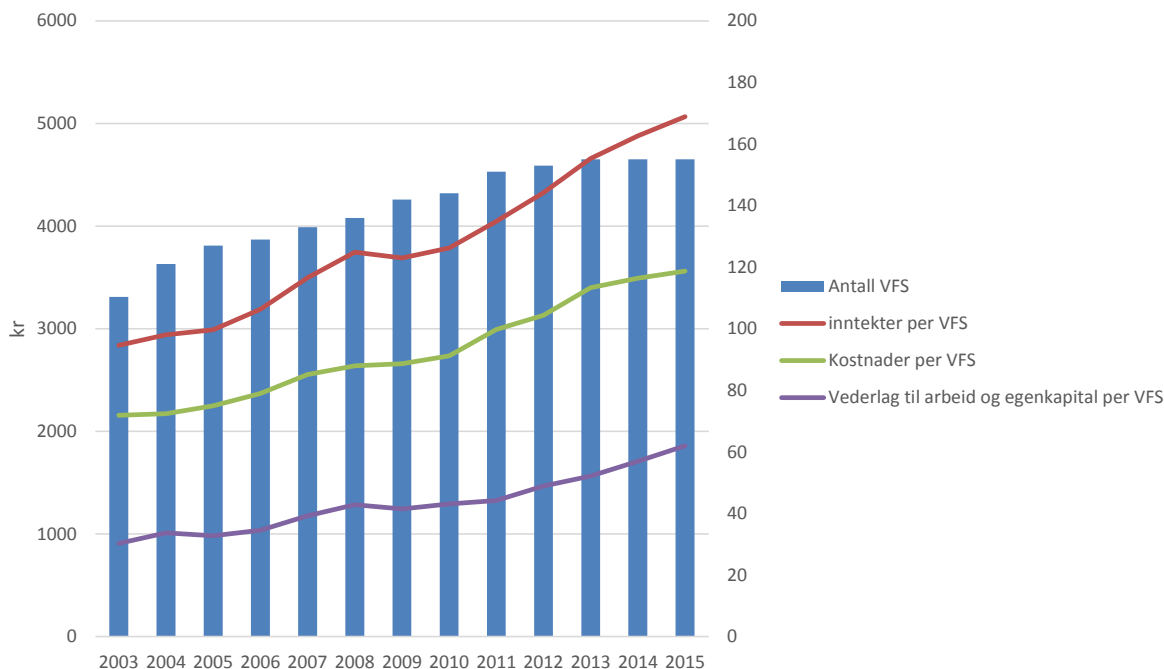
Totalt antall vinterfôra sauer har vært stabilt svakt nedadgående med årlig reduksjon på 0,2-0,4 prosent, eller fra 1,045 mill. i 2011 til 1,032 mill. i 2014. Det er ved søknad om produksjonstilskudd per 1. januar 2015 registrert en økning på 0,23 prosent, den første økningen siden 2010.

Tendensen er at andelen av produksjonen som skjer i de største besetningene øker. Det er en liten, men markant, økning i 2015 sammenlignet med året før i antallet store besetninger. Antall sauer i besetninger fra 100-149 sauer holder seg ganske stabilt, mens antall sauer som står i besetninger fra 20-49 og 50-99 er synkende.

⁵⁸ SSB: Statistikkbanken. Omfatter de som søkte om produksjonstilskudd. Til og med år 2000 var telledatoen 31 desember, men fra år 2000 er telledatoen 1. januar. Siste års tall er foreløpige tall.

6.3.2 Referansebruk 3 viser at vederlag til arbeid og egenkapital har økt.

Tallene for referansebruk 3⁵⁹ viser at vederlaget per vinterfôret saus har økt noe de siste par årene.

Figur 6-11 viser utviklingen i sentrale nøkkeltall for sauehold basert på referansebruk 3

I 2014 økte vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk med 9,3 prosent fra året før, og det er estimert en økning på nesten 9 prosent i 2015, før eventuelle endringer i jordbruksavtalen. Jordbruksavtalen er beregnet til å øke vederlaget til arbeid og egenkapital per bruk med 5 100 kr.

6.3.3 Produksjonen av lam er avhengig av tilskudd

Utgangspunktet for de økonomiske vurderingene her er Norturas dekningsbidragskalkyle for et sauebruk med 130 vinterfôrede sauer. Utgangspunktet for å velge et bruk med 130 sauer er at dette tilsvarer ca. 1 årsverk i de ulike referansebrukene NILF har for rene sauebruk. Det er et stort sauebruk i Norge. Ut fra tall fra SLF, har et middels sauebruk i Norge i dag 60 vinterfôrede sauer.

⁵⁹ Referansebruk 3 består i 2014 av bruk med 155 vinterfôra sau.

Bruket ligger i arealtilskuddssone 5 og distrikttilskuddssone 2, som er størst i kg kjøtt og areal.

Nedenfor vises en dekningsbidragskalkyle fra Nortura for et bruk med 130 vinterfôra sauer. Et bruk med 130 sauer tilsvarer ca. 1 årsverk. Det er et stort sauebruk i norsk sammenheng. Beregningene forutsetter at bruket ligger i arealtilskuddssone 5 og distrikttilskuddssone 2. 95,5 prosent av lamma er klasse O eller bedre⁶⁰.

Tabell 6-2 viser oversikt over dekningsbidraget til et sauebruk med 130 vinterfôrede sauer.

	2013/2014	2014/2015
Produksjonsinntekter	1 903	1 955
Variable kostnader	1 082	1 136
Dekningsbidrag 1	821	818
Tilskudd	2 207	2 413
Dekningsbidrag 2	3 028	3 231
Hele bruket:	393 661	420 074

I 2013/2014 beregningen utgjør produksjonsinntektene⁶¹ om lag 46 prosent av inntektene. Tilsvarende andel for 2014/2015 er snaut 45 prosent.

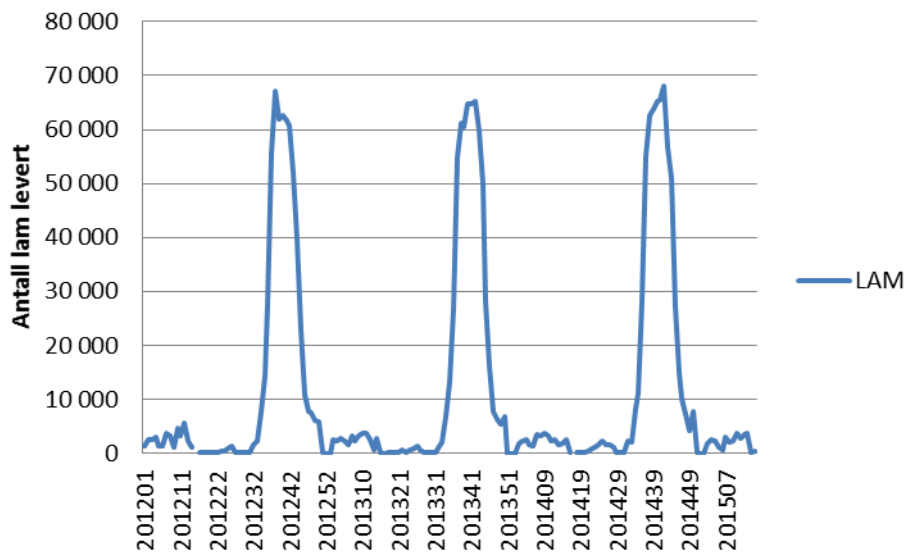
Det ble i jordbruksavtalen 2014 gjort endringer i intervallene for "tilskudd til sau over 1 år". For dette bruket slår det negativt ut. På den andre side så øker kvalitetstilskuddet for lammeslakt slik at summen av tilskudd har økt. Dyretilskudd sau over 1 år økes med 30 kr per sau for 1 – 100 sauer.

Kalkylene er ikke oppdatert med endringene for jordbruksoppgjøret 2015. Det var imidlertid få endringer med effekt på dekningsbidragskalkylene for sauenæringen i år. Små bruk med mindre enn

Siden lam/sau er en produksjon som følger sesongen, så er det store variasjoner gjennom året hvor mye som leveres til slaktning (Figur 6-12). Dette har betydning for produsentens inntekt som dermed i all hovedsak kommer på høsten.

⁶⁰ Beregningene er gjort med reelle priser og tillegg fra Nortura. Det er gjort forutsetninger om framtidig prisutvikling og skinnverdi. Inkludert i produksjonsinntekter er grunntilskuddet og ulltilskuddet. Endringer fra jordbruksoppgjøret 2015 er ikke innarbeidet.

⁶¹ Inkludert grunntilskudd og ulltilskudd

Figur 6-12 viser variasjonen i levering av lam til slakt i Nortura fra 2012 til i dag

Gjennomsnittlig planlagt engrospris settes for et halvt år om gangen, hvor det altså er svært begrenset med slakt i det første halvåret. Dersom man ønsker å øke prisen i andre halvår, bør man likevel øke prisen i første halvår for bl.a. å unngå forskyving i slakting rundt 1. juli. Dette har betydning for produsentens inntekt som dermed i all hovedsak kommer på høsten.

7 Egg

Produksjonen av egg i Norge er større enn etterspørselen. Det er per 6. mai 2015 prognosert et overskudd på 500 tonn etter at 1600 tonn er tatt ut ved førtidsslakting, året sett under ett.

Forbruket av egg, målt som salg i dagligvarehandel, har stagnert etter noen år med forbruksøkning. Prisene på egg i dagligvarehandelen er redusert uten at salgsvolumet har økt. Etterspørselen av egg fra høner i miljøinnredning eller frittgående høner varierer, og det samsvarer ikke med fordelingen av produksjonen på driftsformene.

Økonomien i eggproduksjon er presset på grunn av høye investeringer i nye hus og økende kraftfôrpriser. Det er tross dette registrert interesse for nyetablering. Fra mandag 16. mars ble engrosprisen redusert med 50 øre per kg. Årsaken var et vedvarende overskudd i markedet. Samtidig var det ment som et klart signal om at det ikke er plass for nyetableringer i næringa. Salget har flatet ut og stiger bare i takt med befolkningsøkningen og produksjonskapasiteten er tilstrekkelig til å ta høyde for denne veksten.

Det er ikke tilrådelig med økning i pris på det nåværende tidspunkt. Av hensyn til den trange produksjonsøkonomien er det heller ikke tilrådelig å ta prisen ytterligere ned. Det er imidlertid fortsatt en dreining mot frittgående produksjonssystemer som må hensyntas. Kostnadene ved frittgående produksjonssystemer er høyere enn ved produksjon i miljøinnredning og det skal vises i engrosprisen. Når andel frittgående øker, må det foretas en teknisk justering oppjustering av gjennomsnittlig engrospris for å holde samme prisbildet som tidligere.

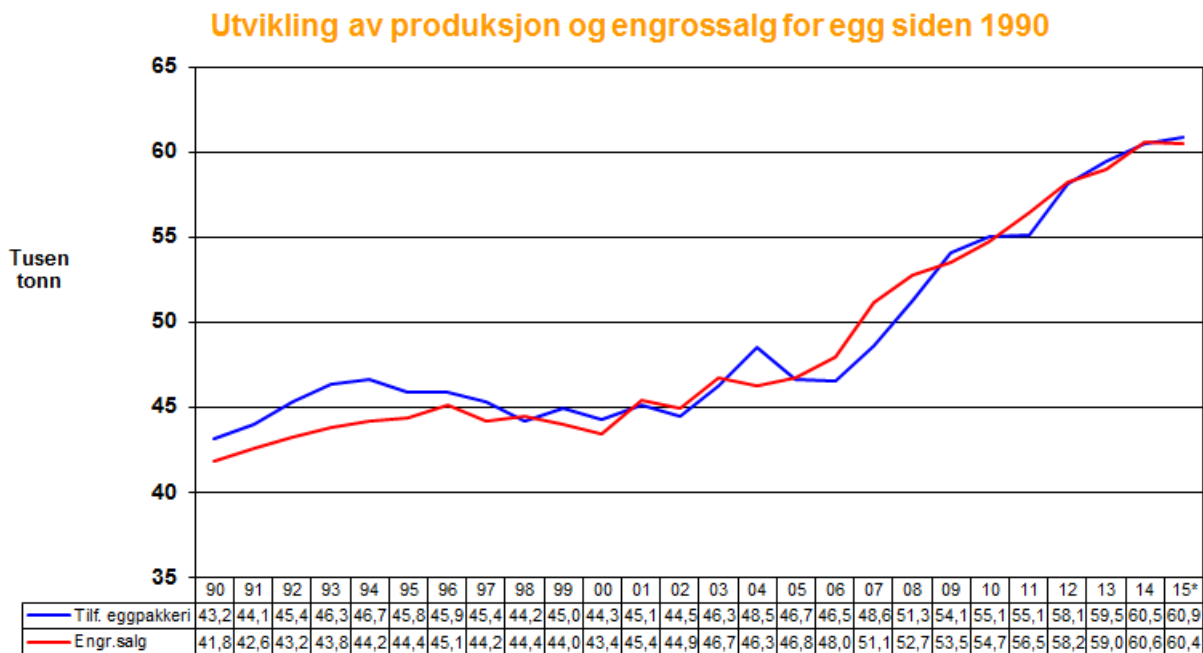
Gjennomsnitt planlagt engrospris økes med kr 0,10 per kg sammenlignet med prisen fra 16. mars på kr 18,30 per kg. Det er en teknisk justering og gir i praksis uendret engrospris.

Det er en reduksjon i forhold til siste ordinært vedtatte *planlagt gjennomsnittlig engrospris på kr 0,40 per kg. Det gir en planlagt gjennomsnittlig engrospris for andre halvår 2015 på kr 18,40 per kg.*

7.1 Marked og pris

Det har de siste åra vært produsert mer egg i Norge enn det det har vært etterspørsel etter. Tilbudet har økt og etterspørselen har stagnert. Det er prognosert et overskudd *før tiltak* på vel 2.000 tonn for hele året per mai 2015. Så lenge det er iverksatt produksjonsregulerende tiltak, kan prisen ikke økes så mye at den gir stimuli til nyetableringer.

I Figur 7-1 vises utviklingen i tilførsler eggpakkeri og engrossalg av egg.

Figur 7-1 Utvikling i tilførsler eggpakkeri og engrossalg av egg siden 1990.

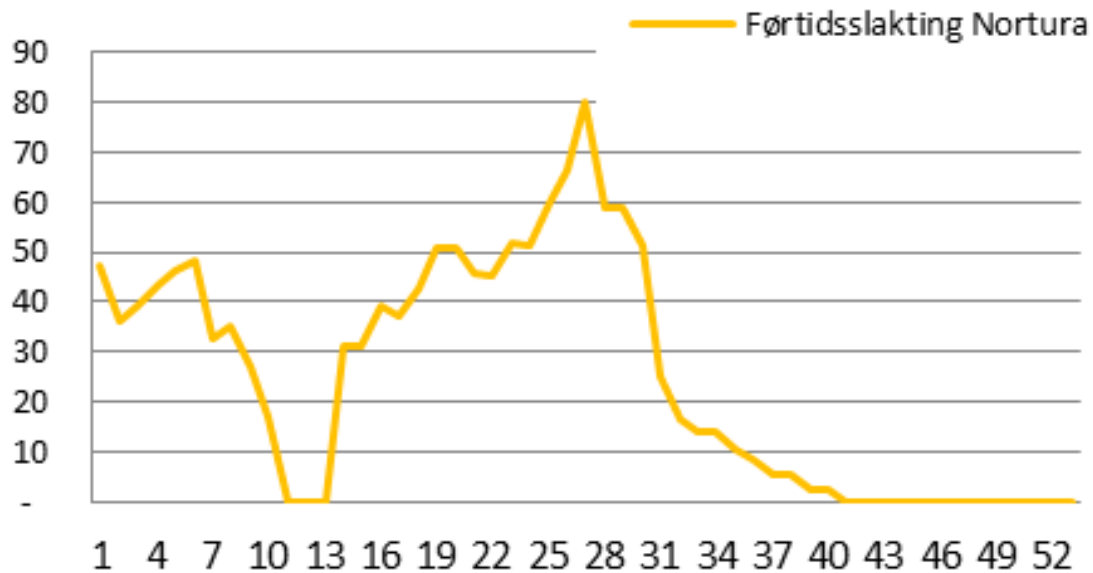
7.1.1 Egg 2014 – fortsatt stor produksjon

Eggmarkedet varierte også en del i løpet av 2014. Tilførslene ble redusert med vel 1.100 tonn som følge av førtidsslakting av verpehøner. På tross av dette økte tilførslene til eggpakkeriene med 1,6 % fra året før. Engrossalget av skallegg økte med om lag 2,5 %, men dette gir ikke et helt riktig bilde av markedssituasjonen da en del av denne økningen i skalleggsalget lå igjen som økt lager av eggprodukter på slutten av året. Årsaken til dette var at førtidsslaktingen ble redusert for å sikre tilgangen av ferske egg til jul.

7.1.2 Egg 2015 – det forventes fortsatt større tilbud enn etterspørsel tross førtidsslakting

For 2015 prognoseres det en markedsoverskudd før tiltak på vel 2.000 tonn. Ca. 1.600 tonn av dette er bestemt tatt ut gjennom førtidsslakting fram til høsten. Det er klare forventninger og føringer fra myndighetene om at førtidsslakting skal kombineres med aktiv bruk av pris som stimuli. Det er i tillegg registrert en viss interesse for nyetablering.

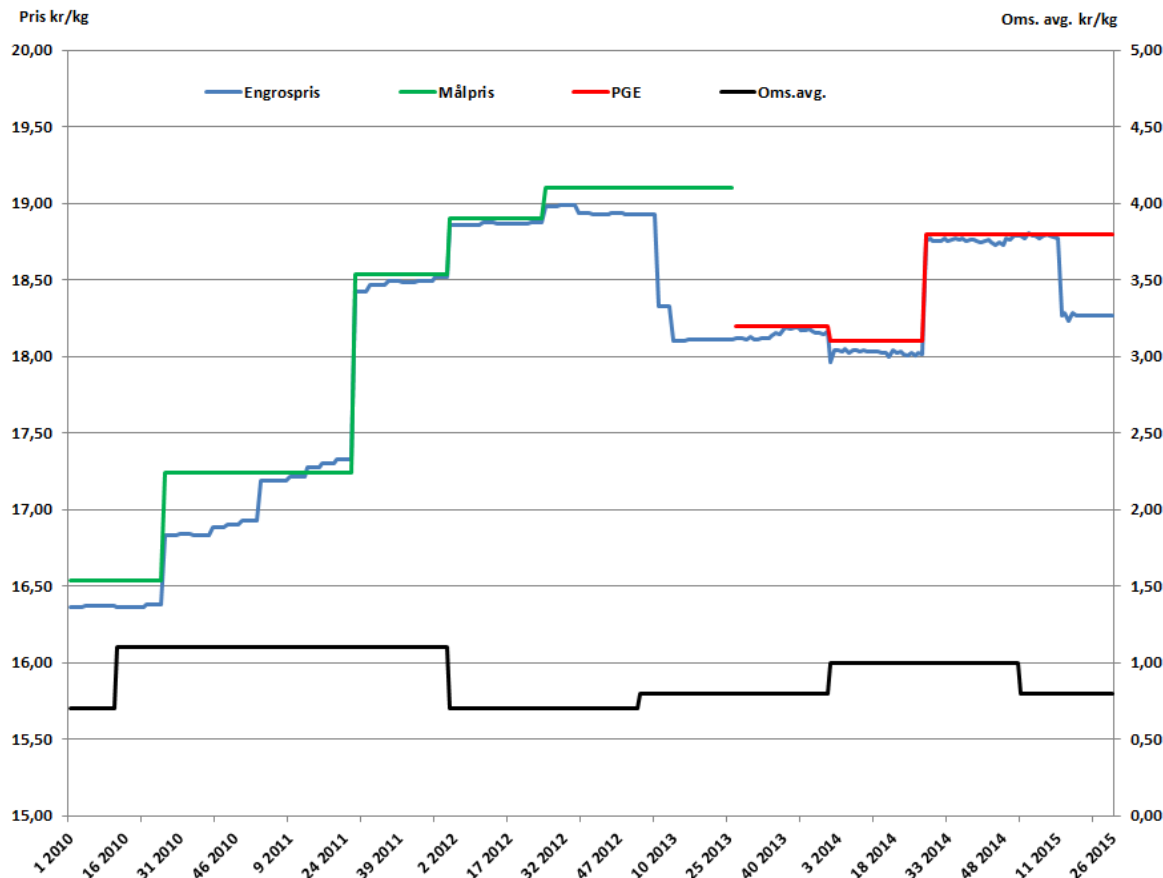
Figur 7-2 nedenfor illustrerer hvordan egg er forventet tatt ut med førtidsslakting fordelt på uker. Det tas lite egg ut ved førtidsslakting i perioder med høy etterspørsel og mer ut når etterspørselen er lav.

Figur 7-2 viser antall tonn egg som forventes tatt ut ved førtidsslakting fram mot høsten

7.1.3 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

I Figur 7-3 vises utviklingen i målpris, planlagt gjennomsnittlig engrospris, oppnådd engrospris og omsetningsavgift. Prisprognose fra uke 19-26 i 1. halvår 2015

Figur 7-3 viser utviklingen av målpris/planlagt gjennomsnittlig engrospris, oppnådd engrospris og omsetningsavgift for egg fra 2010 - 1. halvår 2015

Som det framgår av figuren, ble den planlagte gjennomsnittlige engrosprisen justert ned i forhold til tidligere målpris i 2013, men økte igjen 2 halvår 2014 av hensyn til produsentenes økonomi (se også 7.3.2). Barrieren for å avslutte eggproduksjon er stor fordi det er mange nye hus hvor mye kapital er bundet opp. Prisreduksjoner har derfor hatt, og vil ha, liten effekt på produksjonskapasiteten, i hvert fall på kort sikt.

7.1.4 Import av egg er svært begrenset

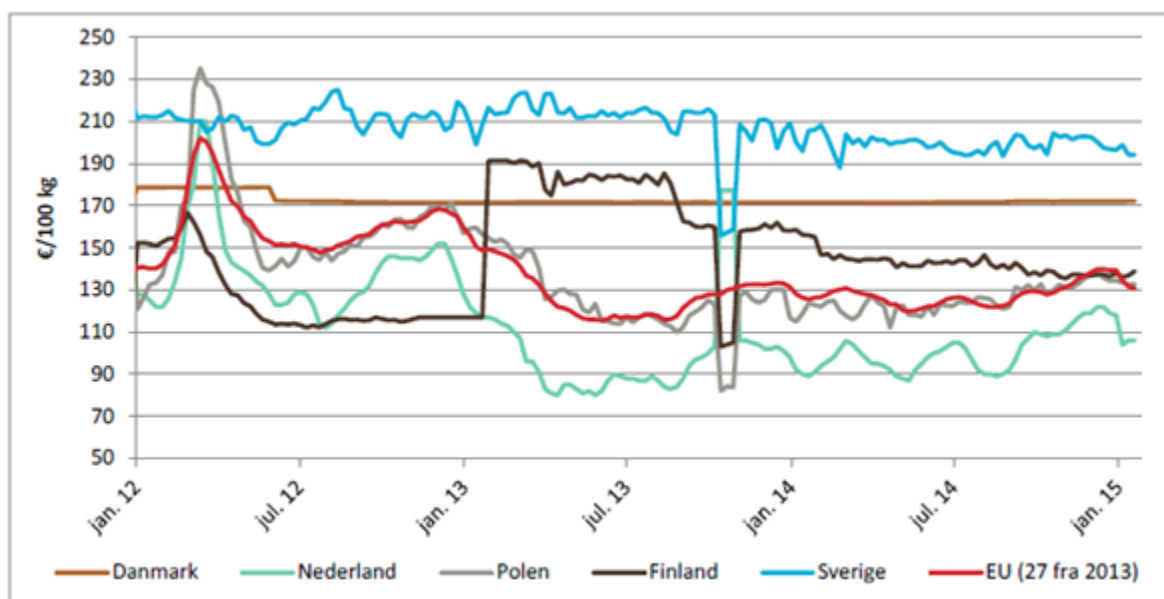
Importen varierer med markedssituasjonen i Norge. I perioden fra medio 2011 til medio 2012 var det en del import av egg. Etter det har det vært lite import; 224 tonn i 2013, 330 tonn i 2014 og 81 tonn de tre første månedene i 2015. Importen til Norge kommer i all hovedsak fra Skandinavia, pga. salmonellarisiko.

Importen til Norge skjer innenfor WTO- og EU-kvotene (avsnitt 3.5.4). Det er noe utenlands bearbeiding basert på norsk egg, som f.eks. “langegg” som kommer i tillegg.

7.1.5 Produksjon og prisutvikling internasjonalt – prisene i EU har stabilisert seg^{62 63}

Det siste publiserte tallet for produksjon av skallegg på verdensbasis er fra 2012 og var på 66 mill. tonn. Av dette ble kun 16 prosent produsert i Europa. På verdensbasis økte produksjonen med 24 prosent på 10 år, men bare med 7 prosent i Europa. 59 prosent av produksjonen skjer i Asia og da hovedsakelig Øst-Asia. Egg produseres hovedsakelig for innlandsmarkedet. Kun 3-4 prosent av produksjonen eksporteres og mye av handelen skjer mellom EU land.

Det var unormalt høye priser i 2012 som følge av underskudd i forbindelse med nye krav til dyrevelferd for burhøns. Etter det har prisene vært noenlunde stabile, med unntak av et par "hopp" i grafene som skyldes endring i notering av burhøns versus frittgående. Svenske priser ligger godt over snittprisene i EU (Figur 7-4). Flere EU-land har vanskelig for å eksportere hele egg til Sverige på grunn av krav om salmonellafrihet.

Figur 7-4 utvikling i pris på ferske skallegg i EU i perioden 2012-2015⁶⁴

⁶² Omverdenrapport 2014. Ibid.

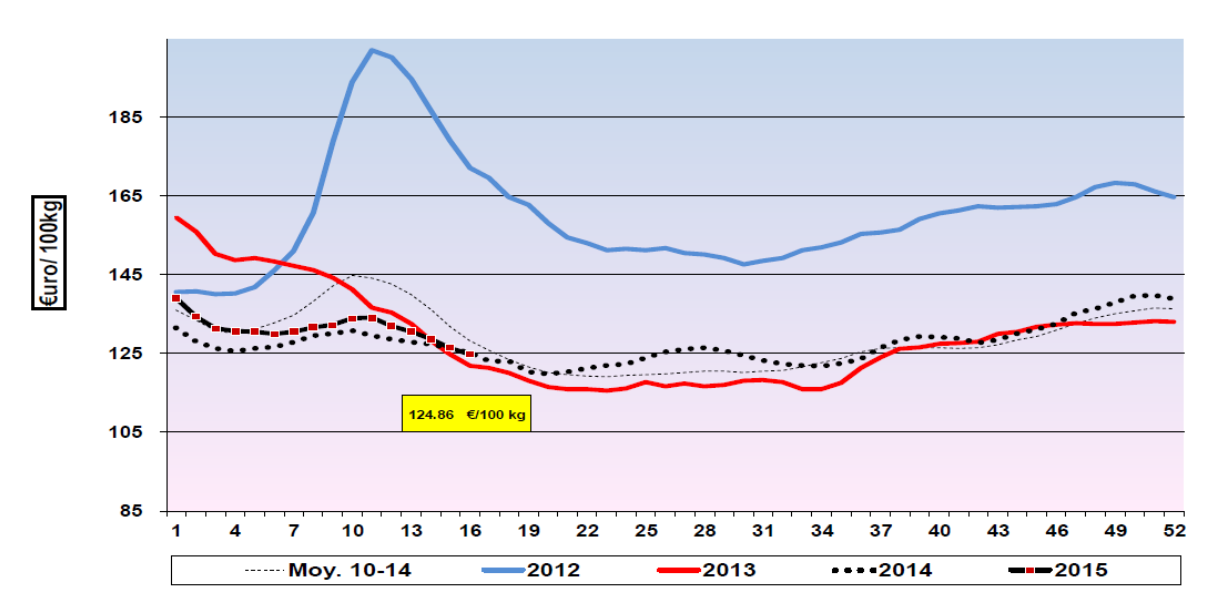
⁶³ SJV-rapporten "Marknadsråd – ägg 2014-05-27"

<http://www.jordbruksverket.se/download/18.425b011913efa70e20e22ac/1402565932342/Marknadsr%C3%A5d+%C3%A4gg.pdf> og SJV-rapporten "Marknadsöversikt 2013

Ägg" http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra13_34v2.pdf

⁶⁴ Data fra EU-kommisjonen, kopiert fra Omverdenrapport 2014

Figur 7-5 nedenfor viser utviklingen i pris i Euro for EU sett under ett. Prisene så langt i år ligger noe over tilsvarende periode i fjor, men trenden er fallende.

Figur 7-5 utvikling i pris på egg i EU, gjennomsnitt av alle medlemsland – t.o.m. uke 19⁶⁵

7.2 Priser og prisdannelse etter engrosprispunktet for egg.

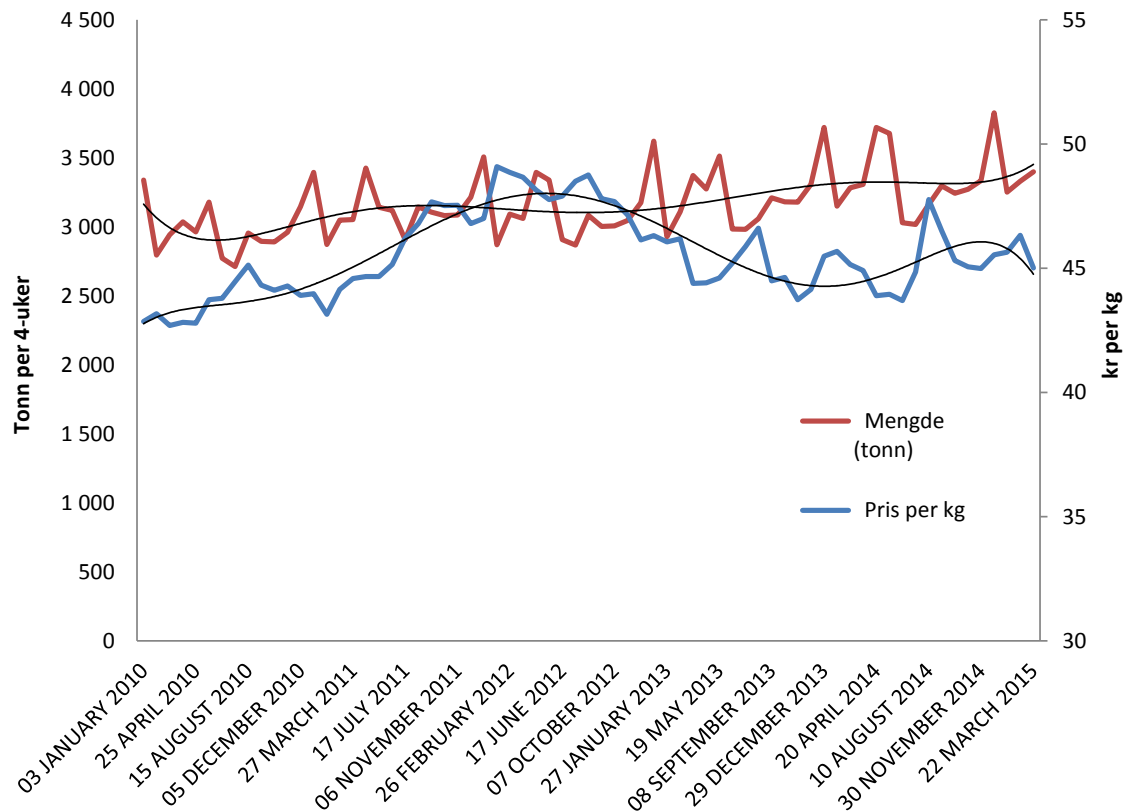
Forbrukerprisene er redusert de siste par årene, men omsatt volum har ikke økt tilsvarende. Forbruket har over tid dreid fra egg fra burhøns mot egg fra frittgående høns. Egne merkevarer (EMV) har tatt markedsandeler fra industriens merkevarer.

7.2.1 Forbrukerpriser på egg er redusert de siste par årene⁶⁶

Figur 7-6 viser at prisen økte jevnt fram til sommeren 2012, men falt deretter fram til senhøsten 2013. Prisen har deretter vært noenlunde stabil med sesongvariasjoner når en ser bort fra ordinær konsumprisutvikling på rundt 2 prosent i 2014.

⁶⁵ EU-kommisjonen (2015); http://ec.europa.eu/agriculture/eggs/presentations/index_en.htm - EU Market Situation for Eggs 23. April 2015, 27.04.2015

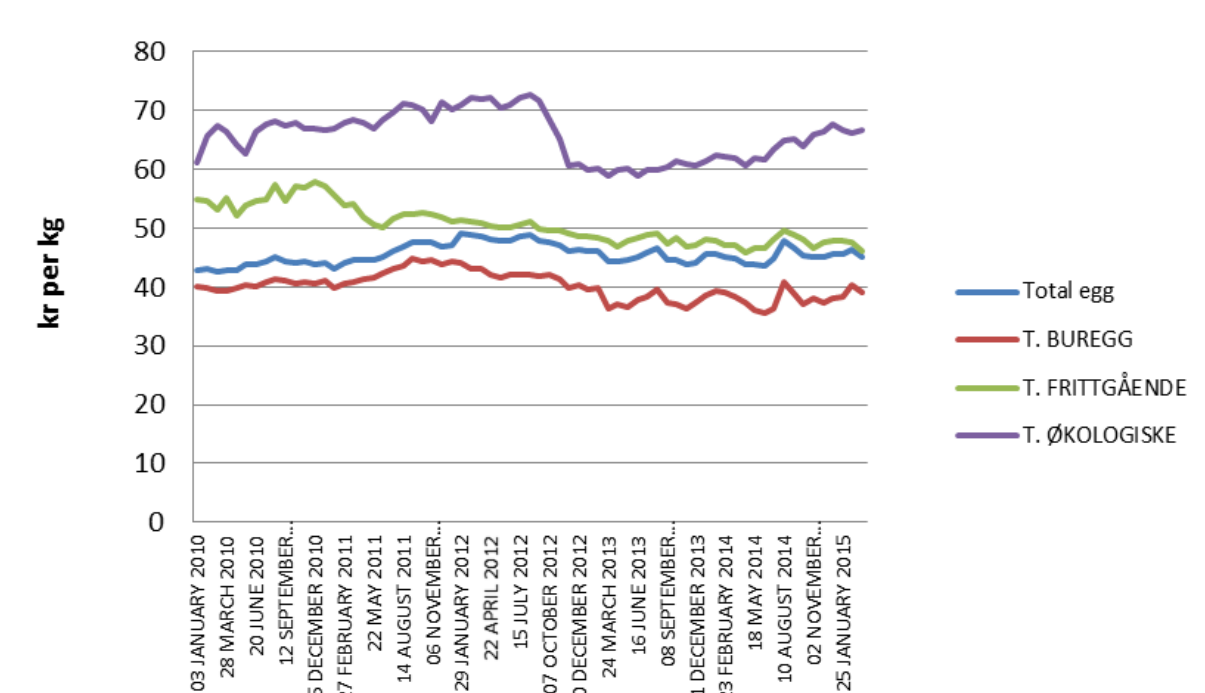
⁶⁶ Alle data som ligger bak figurene er hentet fra Nielsen

Figur 7-6 viser utviklingen av volum og pris for egg i dagligvaremarkedet 2010 – mars 2015.

Omsatt volum året sett under ett er litt økende, men ikke mer enn hva som kan tilskrives befolkningsøkningen.

Figur 7-7 viser prisutviklingen på egg i dagligvarehandelen fordelt på egg fra ulike produksjonsformer.

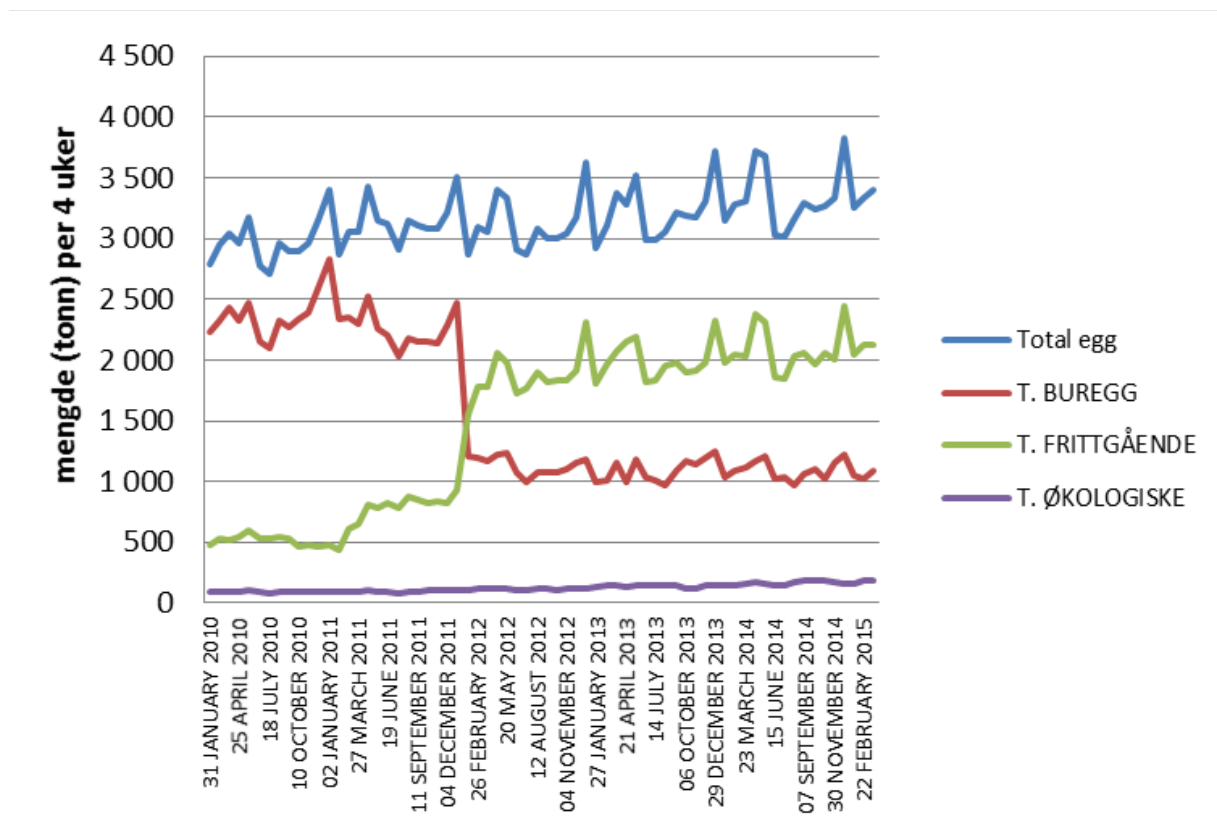

Figur 7-7 viser utviklingen av prisen på ulike typer egg i dagligvaremarkedet.

Naturlig nok er økologiske egg priset høyere enn egg fra frittgående og fra burhøns. Gapet har tettet seg betraktelig siden høsten 2012, men kan se ut til å ha økt noe igjen de siste månedene.

Differansen mellom egg fra frittgående og egg fra burhøns har lenge vært større i butikk enn hva tilfellet er på produsent- og engrosprinsnivå. Den siste tiden har prisforskjellen blitt mindre. Enkelte dagligvarekjeder vil bare ha egg fra frittgående høns. I perioder har det likevel vært noe overproduksjon av egg fra frittgående høns og noe for lite produksjon av egg fra miljøinnredning. Prisfokus øker gjerne etterspørselen etter buregg.

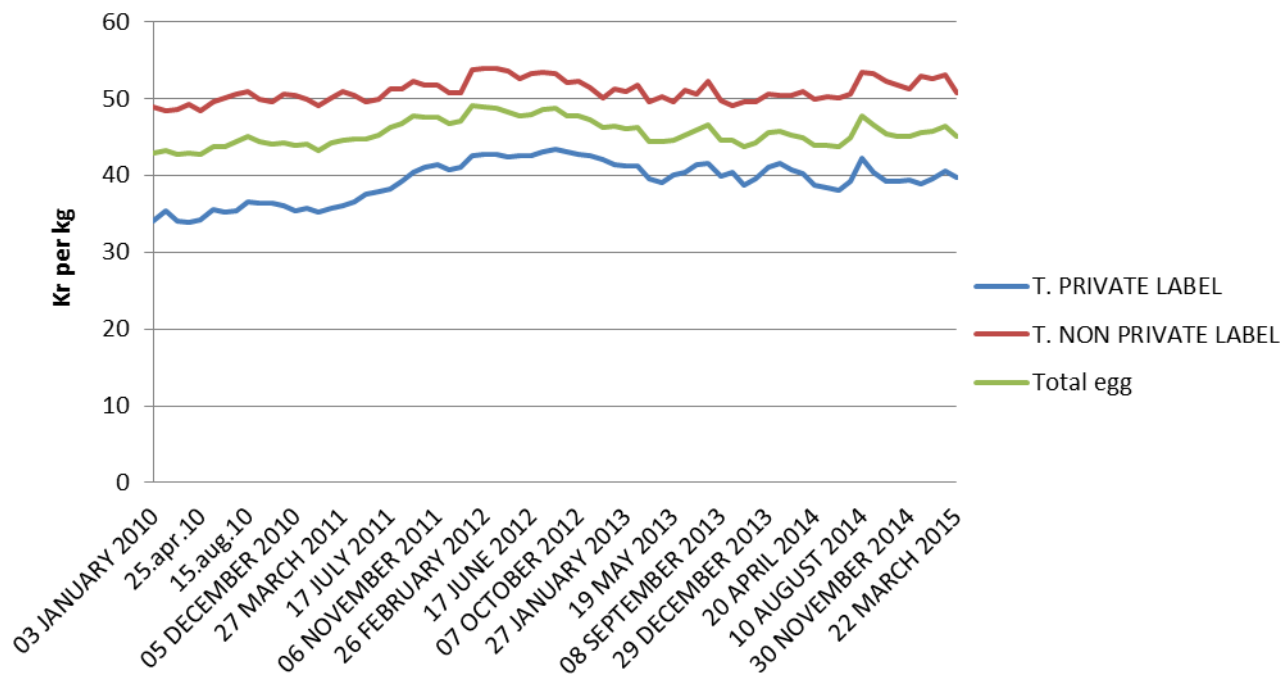
Figur 7-8 nedenfor viser utviklingen i omsatt volum for egg med fordeling på driftstyper.

Figur 7-8 viser utviklingen av volum av ulike typer egg i dagligvaremarkedet.

Det er verdt å merke seg den kraftige økningen av egg fra frittgående høns slutten av 2011 og frem til mars 2012. Det har i samme periode vært en kraftig nedgang i egg fra burhøns. Dette har en sammenheng med forbudet av hold av verpehøns i tradisjonelle bur fra 1. januar 2012 og at mange av de som ominnredet eller bygde nytt satset på frittgående produksjonssystemer. Fordelingen mellom egg fra frittgående høns og burhøns har etter overgangen vært noenlunde konstant.

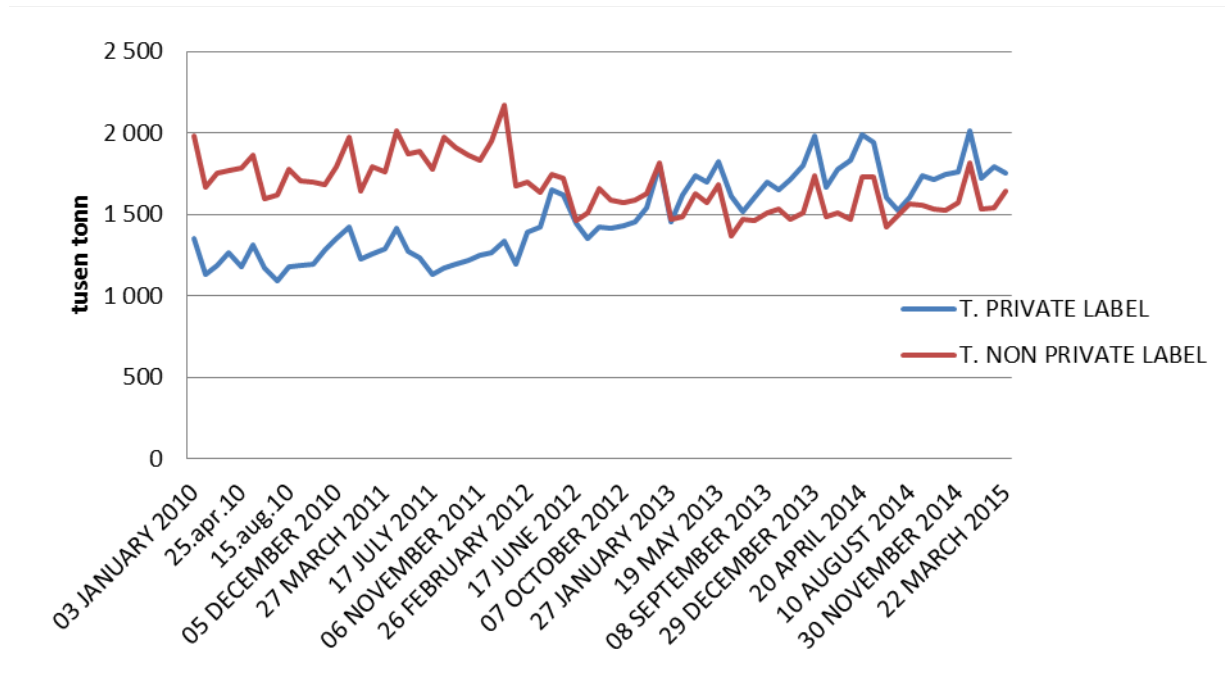
Figur 7-9 viser prisutviklingen av egg fordelt på EMV-varer (private label) og merkevarer (non private label).

Figur 7-9 viser prisutviklingen av egg solgt som dagligvarenes EMV (private label) og merkevarer (non private label).

EMV eggene i dagligvaren har lavest pris med 40 kr per kg og merkevarer har høyest pris med 50 kr per kg. Prisutviklingen er relativt lik for EMV- varer og merkevarer.

Figur 7-10 viser utviklingen av volumet av egg i dagligvare fordelt på EMV (private label) og merkevarer (non privat label).

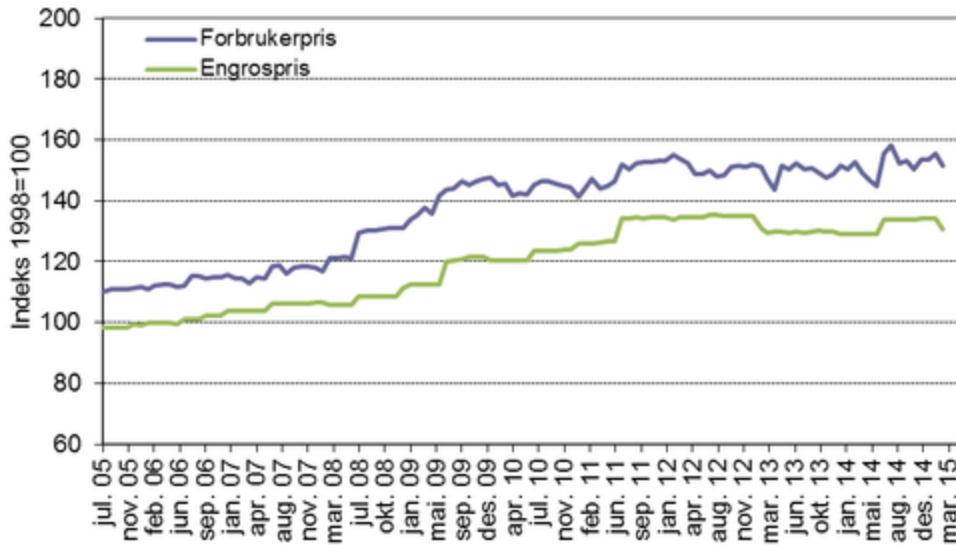

Figur 7-10 viser utviklingen av volumet av egg i dagligvaremarkedet fordelt på dagligvarenes egne merkevarer (EMV) og merkevarer

Fra begynnelsen av 2013 har det vært omsatt et større volum egg som EMV enn som merkevarer. Størrelsesforholdet mellom dem har vært ganske konstant siden da viser disse tallene.

7.2.2 Forbrukerprisene følger noenlunde utviklingen i engrospriser

Figur 7-11 viser utviklingen i forbruker- og engrospriser på egg indeksert. Den viser større variasjon i forbrukerpris enn engrospris, men de beveger seg oftest i samme retning når det skjer større endringer i engrospris, men ikke alltid.

Figur 7-11 viser en indeksert sammenstilling av utviklingen i forbruker- og engrospriser på egg⁶⁷

Det er for tidlig å si om engrosprisedgangen fra 16. mars overveltes pris til forbruker. Figuren kan imidlertid indikere at det har skjedd, men det kan være en mer tilfeldig variasjon

Jfr. Resultatkontrollen, har forbrukerprisene økt med 1,3 prosent fra 2013 til 2014⁶⁸, noe som stemmer godt med grafene i avsnittene over. Engrosprisene økte 0,9 prosent, mens produsentprisene var ned 0,1 prosent sammenlignet med året før. Dette er tall for årene sett under ett og ikke løpende som er framstilt i avsnittet over.

⁶⁷ NILF og beregninger utført av SSB for NILF-
http://nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Tekst/Manedlig_prisutvikling_for_egg_pa_forbruker-og_engrosniva-figur, 10.04.2015

⁶⁸ BFJ – Resultatkontrollen, april 2015

7.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Det er mange nye hus og det er gjort store investeringer i bransjen de siste årene. Mange produsenter har høy gjeld og tilhørende høye finansielle kostnader.

Andelen av egg som kommer fra frittgående høner øker og tilsvarende avtar andelen fra miljøinnredning. Forskjellen i produksjonskostnader mellom de to produksjonssystemene er om lag en krone per kg og det skal reflekteres i engrosprisen. Når *planlagt gjennomsnittlig engrospris* skal fastsettes må dette forholdet hensyntas.

7.3.1 Gjennomsnittsbesetningen er tett opp mot konsesjonsgrensen

Fra 1. januar 2012 ble det forbudt å ha verpehøns i tradisjonelle bur. Omleggingen har medført at en særskilt stor andel av produsentene har investert i nye hus og driftsapparat de siste årene. De har da bygd med kapasitet for å produsere opp mot konsesjonsgrensen og produksjonen har derfor økt. I dag er fordelingen mellom driftsformene ca. 58 prosent fra frittgående og 42 prosent fra miljøbur når økologisk holdes utenom.

Unghøner fra de 15 ulike oppsalsaktørene selges til ca. 570 kommersielle eggprodusenter, dvs. produsenter med over 1000 høner⁶⁹. Totalt har vi 3,5 millioner høner som produserer egg til enhver tid⁷⁰.

Basert på beregninger over de produsentene som har tegnet prognoseavtale med Nortura, så er gjennomsnittsbesetningen i år på 7464 høneplasser, altså tett opp mot konsesjonsgrensen på 7500 høneplasser. Det er en stor økning fra 2011 hvor gjennomsnittlig besetning var på ca. 5 500 verpehøns.

7.3.2 Referansebruk 6 viser at kostnadene øker uten at inntektene øker tilsvarende⁷¹

Tallene for referansebruk 6 viser at kostnadene per høne har økt og inntektene per høne er redusert fra 2012 til 2013. I 2014 var inntektene omtrent som året før, men kostnadene økte. Kostnadene er antatt å øke i 2015 uten at inntektene øker og det følgelig forventet ytterligere nedgang i vederlaget til arbeid og egenkapital.

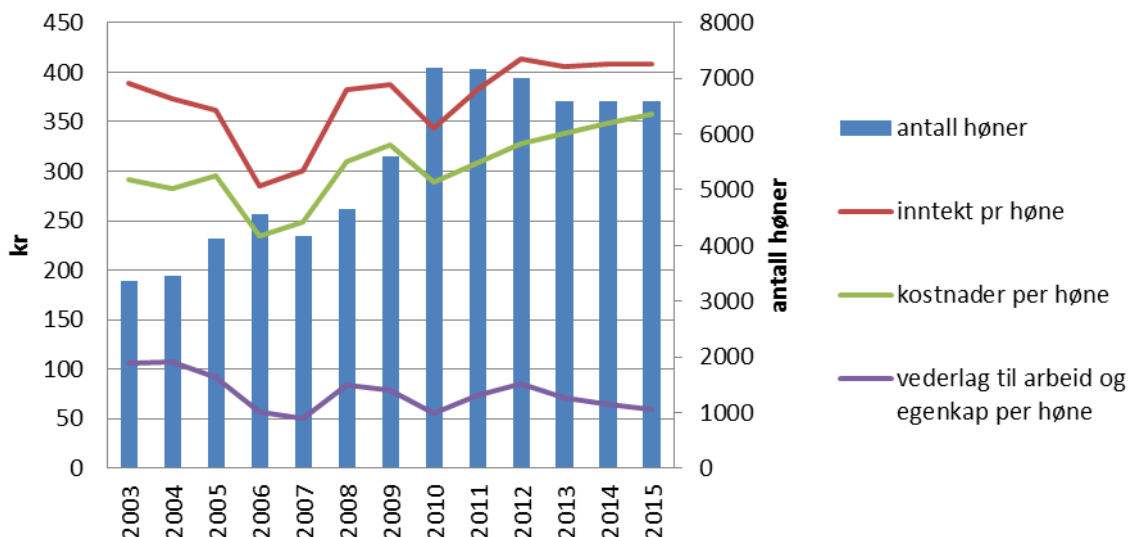
Reduksjon i inntekt henger sammen med nedgang i engrosprisen to halvår på rad; først ble *engrospris* redusert med 0,90 kr per kg fra februar 2013 og videreført i *planlagt*

⁶⁹ Fjørfe nr 3 2015

⁷⁰ Totalt er det 1940 registrerte eggprodusenter, dvs. med mer enn 30 høner og som søker produksjonstilskudd.

⁷¹ Referansebruk 6 (BFJ) består i 2013 av 7008 høner og 256 dekar korn. Inntektene fra kornproduksjonen er også inkludert i tallene som figuren er basert på. Tallene er fra *før* resultatet av jordbruksavtalen 2014 forelå.

gjennomsnittlig engrospris fra 1. juli 2013 og deretter ned med 0,10 kr per kg fra januar 2014. Engrosprisen økte med 0,70 kr per kg fra 1. juli 2014 for at produsentenes økonomi skulle være på et nivå med det den var etter prisreduksjonen i februar 2013. Planlagt gjennomsnittlig engrospris ble videreført fra 1. januar 2015, men prisen ble altså redusert fra 16. mars, med tilhørende reduksjon i avregningspris.

Figur 7-12 viser inntekter, kostnader mm per høneplass før resultatet av jordbruksavtalen 2014

I følge referansebruksberegningene har altså vederlaget til arbeid og egenkapital blitt redusert og forventes ytterligere redusert i 2015 før jordbruksavtalen. Jordbruksavtalen slår i liten grad ut på dette referansebruket; 400 kr per bruk i ekstra vederlag til arbeid og egenkapital.

7.3.3 Kostnadene ved eggproduksjon har økt for både miljøinnredning og frittgående

Tabell 7-1 viser Norturas kalkyler for dekningsbidrag i produksjon av egg i hhv januar 2014, januar 2015 og etter reduksjonen i engrospris fra mars 2015.

Tabell 7-1 viser utvikling i kostnadene, inntekter og dekningsbidrag i produksjon av egg fra 2012-2014. Kraftfôrpriser fra februar måned er brukt i beregningene.

	jan.14 Miljø- innredning	jan.15 Miljø- innredning	26.03.2015 Miljø- innredning	jan.14 Frittående aviar	jan.15 Frittående aviar	26.03.2015 Frittående aviar
Forutsetninger:						
Antall høner satt inn	stk 7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500
Eggproduksjon per innsatt høne	kg 22,00	22,00	22,40	21,00	21,60	21,90
Unghøne	kr/stk 46,00	46,00	46,00	47,00	47,00	47,00
Kraftfôrpris (FKA, Østlandet)	kr/kg fôr 3,61	3,75	3,83	3,63	3,77	3,85
Diverse variable kostnader pr. 4-ukersperiode	kr 0,81	0,81	0,81	1,06	1,06	1,06
Dekningsbidrag:						
Eggleveranser	kr 293	kr 312	kr 307	kr 298	kr 326	kr 318
Kvantumstillegg	kr 11	kr 11	kr 11	kr 10	kr 11	kr 11
Etterbetaling	kr -	kr -	kr -	kr -	kr -	kr -
Distrikstill. (eks knekk og blod)	kr -	kr -	kr -	kr -	kr -	kr -
Sum produksjonsinntekter	kr 303	kr 323	kr 318	kr 308	kr 336	kr 329
Unghøne	kr 46	kr 46	kr 46	kr 47	kr 47	kr 47
Fôr	kr 159	kr 165	kr 172	kr 160	kr 171	kr 169
Avliving	kr 2	kr 2	kr 2	kr 2	kr 2	kr 2
Utrangeringstillegg		kr -2	kr -2		kr -2	kr -2
Sum produksjonskostnader	kr 207	kr 212	kr 218	kr 209	kr 219	kr 216
Dekningsbidrag 1 per høne og omløp	kr 96	kr 111	kr 100	kr 99	kr 118	kr 113
Dekningsbidrag 1 per høne og år	kr 78	kr 90	kr 81	kr 80	kr 96	kr 91
Diverse variable kostnader	kr -13	kr -13	kr -13	kr -17	kr -17	kr -17
Dekningsbidrag 2 per høne og omløp	kr 83	kr 98	kr 87	kr 82	kr 101	kr 96
Dekningsbidrag 2 per høne og år	kr 68	kr 80	kr 70	kr 66	kr 82	kr 78
Produksjonstillegg (satser for Sør-Norge)	kr 7	kr 7	kr 7	kr 7	kr 7	kr 7
Dekningsbidrag 2 per høne og år inkl. prod.tillegg	kr 74	kr 86	kr 77	kr 73	kr 88	kr 84
Dekningsbidrag 2 per år inkl. produksjonstillegg	kr 557 864	kr 648 187	kr 577 674	kr 547 242	kr 663 162	kr 632 478

Produksjonsinntektene har økte med engrosprisøkningen fra januar 2014 til januar 2015 og falt med reduksjon i engrosprisen fra januar 2015 til mars 2015. Kostnadene i samme periode har økt. Totalt dekningsbidrag 2 er i dag fortsatt høyere enn det som var tilfellet i januar 2014.

Jordbruksoppgjøret medførte omtrent uendrete kraftfôrpriser. Som følge av høy bruk av førtidsslaktingsslakting (jamfør prognosene avsnitt 7.1.2) og omdisponering av egg til fôr vil kostnadene til markedsregulering øke. Det vil derfor med stor sannsynlighet også bli økt omsetningsavgift fra 1. juli.

Vedlegg

Planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på storfe						
Representantvare ung okse						
		Oppnådd pris	avvik fra PGE	PGE	endring % årlig endring	
2. halvår	2009	48,84	-0,04	48,88	1,10	
1. halvår	2010	47,45	-0,13	47,58	-1,30	
2. halvår	2010	47,99	-0,09	48,08	0,50	
1. halvår	2011	48,61	-0,09	48,70	0,62	2,4 %
2. halvår	2011	49,32	-0,08	49,40	0,70	
1. halvår	2012	50,66	-0,04	50,70	1,30	4,1 %
2. halvår	2012	52,15	-0,05	52,20	1,50	
1. halvår	2013	52,83	-0,17	53,00	0,80	4,5 %
2. halvår	2013	54,87	-0,13	55,00	2,00	
1. halvår	2014	54,88	-0,32	55,20	0,20	4,2 %
2. halvår	2014	55,44	-0,06	55,50	0,30	
1. halvår	2015			57,00	1,50	3,3 %
2. halvår	2015			57,50	0,50	

Målpris og planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på lam						
Representantvare lam						
Avtaleår/halvår		Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	endring % årlig endring	
2009/2010	målpris	57,44	-0,31	57,75	2,48	
2010/2011	målpris	58,64	-0,51	59,15	1,40	2,4 %
2011/2012	målpris	60,66	-0,12	60,78	1,63	2,8 %
2012/2013	målpris	62,95	-0,05	63,00	2,22	3,7 %
2. halvår	2013 PGE	65,76	-0,44	66,20	3,20	
1. halvår	2014 PGE	67,84	-0,16	68,00	1,80	7,9 %
2. halvår	2014 PGE	68,66	-0,04	68,70	0,70	3,8 %
1. halvår	2015 PGE			70,50	1,80	3,7 %
2. halvår	2015 PGE			70,50		

Målpris og planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på egg						
Representantvare egg						
Avtaleår/halvår		Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	endring % årlig endring	
2009/2010	målpris	16,44	-0,10	16,54	1,58	
2010/2011	målpris	17,06	-0,18	17,24	0,70	4,2 %
2011/2012	målpris	18,67	-0,05	18,72	1,48	8,6 %
2012/2013	målpris	18,63	-0,47	19,10	0,38	2,0 %
2. halvår	2013 PGE	18,15	-0,05	18,20	-0,90	
1. halvår	2014 PGE	18,03	-0,07	18,10	-0,10	-5,2 %
2. halvår	2014 PGE	18,76	-0,04	18,80	0,70	
1. halvår	2015			18,80*		
2. halvår	2015			18,40		

*pris satt ned til 18,30 fra 16. mars